

ประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน
แก่ผู้ต้องขังชาย: กรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดพะเยา

ทนิตย์ ภิธรรมมา

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานโยบายสาธารณะ

31 กรกฎาคม 2561

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยพะเยา

ประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน
แก่ผู้ต้องขังชาย: กรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดพะเยา

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานโยบายสาธารณะ
31 กรกฎาคม 2561
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยพะเยา

EFFECTIVE MANAGEMENT OF THE BASIC REQUIREMENT FOR WELFARE:
CASES MALE INMATES, PRISON PHAYAO.

An Independent Study in Partial Fulfillment of Requirements
for the Master of Public Administration in Public Policy
July 31 2018

Copyright of University of Phayao

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรื่อง

ประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน

แก่ผู้ต้องขังชาย: กรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดพะเยา

ของ ทนิตย์ ภิธรรมมา

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ

ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประชานที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วย
ตนเอง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ เลิศสมพร)

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ พรรณนุพา นพรัก)

เรื่อง:	ประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน แก่ผู้ต้องขังชาย: กรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดพะเยา
ผู้ศึกษาค้นคว้า:	ทนิศย์ ภิธรรมมา การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ร.ป.ม. (นโยบายสาธารณะ) มหาวิทยาลัย พะเยา 2560
อาจารย์ที่ปรึกษา:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ เลิศสมพร
คำสำคัญ	ประสิทธิผล, ผู้ต้องขังชาย, สิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน

บทคัดย่อ

การค้นคว้าด้วยตนเองนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน และปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยา เป็นวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเชิงลึก ผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากเรือนจำจังหวัดพะเยา จำนวน 10 คน และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ต้องขัง จำนวน 330 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยใช้เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และอภิปราย จากการศึกษา พบว่า ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดพะเยาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุต่ำกว่า 30 ปี สถานภาพโสด ระดับการศึกษาระดับปวช./มัธยมศึกษาตอนปลาย ระยะเวลาที่ถูกควบคุมในเรือนจำ อยู่ระหว่าง 1-5 ปี และมีฐานความผิดในคดีอาชญากรรม ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน ทั้ง 6 ด้าน โดยรวมและแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านกีฬา และนันทนาการ ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย ด้านการอนามัยของผู้ต้องขัง ด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน ด้านการรักษาพยาบาล และด้านอาหาร สำหรับข้อเสนอแนะควรพิจารณาหาแนวทางในการสร้างอาคารที่พักอาศัยเพิ่มเติม เนื่องจากปัญหาการเพิ่มขึ้นของผู้ต้องขัง ควรพิจารณามาตรการในการควบคุมกำกับร้านค้าส่งเคราะห์ให้จำหน่ายสินค้าในราคาที่เป็นธรรมแก่ผู้ต้องขัง รวมถึงการจัดระเบียบในการเข้าซื้อสินค้า

Title: Effective management of the basic requirement for welfare:
Cases male inmates, prison Phayao.

Author: Tanit Pitumma Independent Study M.P.A. (Public Policy) University of Phayao 2017

Advisor: Associate Professor Veera Lertsomporn

Keyword Effectiveness, Shuttle bus, Service personnel

ABSTRACT

This self-study aims to study the effectiveness of basic welfare management and problems, obstacles and recommendations for the administration of basic needs welfare for male prisoners of prisons in Phayao Province. Research methodology was Mixed research, using a quantitative research methodology and structured in-depth interviews. The researchers collected data from key informant interview 10 case and a sample of 330 inmates with simple random sampling. Using research tools as a structured interviews and questionnaires. Analyze data by finding the percentage average standard deviation and discussion.

The results showed as follows: prison inmates who answer most queries Aged less than 30 years old, status single, academic degree level Vocational Certificate/Senior High School. The time is controlled in prison. Between 1-5 year, And the offense in the drug case. Comments about the management of Basic needs welfare. Overall, each level is very high. The average score is sorted descending include: Sports and Recreation, Furnished dwelling, Healthy Condition of the inmates, Clothing, Healthcare Service and Food Service. Suggestion: Should find ways to build more housing because of the increase in the number of inmates. Measures should be taken to regulate the shelter shop to sell products at fair prices to inmates. Including organizing the purchase.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความช่วยเหลือของท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งกรุณาใช้เวลาให้ความรู้และคำแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ทุกขั้นตอน เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้สมบูรณ์ที่สุด ท่านผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดพะเยาที่ได้เอื้อเพื่อข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านในการพิจารณาเครื่องมือ ผู้ศึกษาจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยพะเยา ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้อันเป็นพื้นฐานต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต ตลอดจนบุคลากรของกรมราชทัณฑ์ทุกท่านที่ให้คำแนะนำเป็นอย่างดีตลอดมา

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ และญาติพี่น้อง ตลอดจนเพื่อน ๆ ทุกคนที่คอยให้กำลังใจและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ดีในระหว่างการศึกษาด้วยดีมาโดยตลอด จนทำให้รายงานจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี สำหรับความดีของการจัดทำผลงานจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ขอมอบแก่บุพการี และคณาจารย์ที่ประสิทธิประสาทวิชาให้ความรู้แก่ผู้เขียนทุกท่าน

ทนิตย์ ภิธรรมมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ขอบเขตของการวิจัย	8
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	10
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ.....	14
แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการ	18
ข้อมูลความเป็นมาเกี่ยวกับสวัสดิการผู้ต้องขัง	23
ข้อมูลทั่วไปของเรือนจำจังหวัดพะเยา.....	49
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	53
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา.....	60
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	61

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	61
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	62
การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	64
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	65
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	68
ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นในด้านการจัดสวัสดิการด้าน สิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยา.....	71
ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหาร จัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชาย กรณีศึกษา: เรือนจำจังหวัด พะเยา.....	80
บทที่ 5 บทสรุป.....	93
สรุปผลการวิจัย.....	93
อภิปรายผลการวิจัย.....	99
ข้อเสนอแนะ.....	102
บรรณานุกรม.....	103
ภาคผนวก.....	105
ประวัติผู้วิจัย.....	130

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 แสดง จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	68
ตาราง 2 แสดง ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็น ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย	71
ตาราง 3 แสดง ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็น ด้านการอนามัยของผู้ต้องขัง	73
ตาราง 4 แสดง ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็น ด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน	75
ตาราง 5 แสดง ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็น ด้านอาหาร	76
ตาราง 6 แสดง ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็น ด้านการรักษาพยาบาล	77
ตาราง 7 แสดง ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็น ด้านกีฬาและนันทนาการ	78
ตาราง 8 แสดง ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นในด้านการจัดสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ต้องขังชาย	79
ตาราง 9 แสดง ความถี่ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย	80
ตาราง 10 แสดง ความถี่ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ด้านการอนามัยของผู้ต้องขัง	81
ตาราง 11 แสดง ความถี่ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน	82
ตาราง 12 แสดง ความถี่ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ด้านอาหาร	82
ตาราง 13 แสดง ความถี่ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ด้านการรักษาพยาบาล	83
ตาราง 14 แสดง ความถี่ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ด้านกีฬาและนันทนาการ	84

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพ 1 แสดง กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการ.....60

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านตัวบทกฎหมาย บริบททางสังคม และสภาพของเศรษฐกิจมีความสลับซับซ้อน และมีความหลากหลายมากขึ้น ส่งผลให้การบริหารงานราชทัณฑ์ทั้งด้านการควบคุม และด้านการพัฒนาพฤตินิสัย จำเป็นต้องมีการตอบสนองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ขยายตัวอย่างมาก จำนวนประชากรมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มีกฎหมายเกิดขึ้นมากมายเพื่อรองรับกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม การกระทำผิดกฎหมายจึงมีปริมาณสูงขึ้นมากตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น การดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด จึงมีปริมาณคดีที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก (นงลักษณ์ โพธิ์ยี่, 2555) ดังนั้นการบริหารงานราชทัณฑ์ในการดำเนินการกิจหลักของกรมราชทัณฑ์ ด้านการควบคุม และการพัฒนาพฤตินิสัย จำเป็นที่จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน เพื่อให้สามารถแก้ไขให้ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นคนดีของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 เป็นต้นไป โดยพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มีการแก้ไขปรับปรุงเนื้อหา และมาตราต่าง ๆ ที่ทันสมัย และคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนเพิ่มขึ้นจากพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 นับเป็นการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการราชทัณฑ์ให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ในระดับสากลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้สามารถแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสม และเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาอื่นในการบริหารจัดการกระบวนการราชทัณฑ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กรมราชทัณฑ์ เปรียบเสมือนหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐที่ยังมีปัญหาในการบริหารงานราชทัณฑ์ อาทิ ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ซึ่งปัจจุบันมีผู้ต้องขังจำนวน 309,271 คน (กรมราชทัณฑ์, 2560) ในขณะที่เรือนจำรองรับได้เพียง 110,000 คน ซึ่งสหพันธ์เพื่อสิทธิมนุษยชนสากล (International Federation for Human Rights: FIDH) ได้รายงานสำรวจระบบทัณฑสถานของประเทศไทย พบว่า มีนักโทษมากเป็นอันดับ 6 ของโลก (บีบีซี ประเทศไทย, 2560) สภาวะดังกล่าวส่งผลต่อประสิทธิภาพการควบคุม และการแก้ไขพัฒนาผู้ต้องขัง ปัญหาเจ้าหน้าที่ไม่สอดคล้องกับจำนวนผู้ต้องขังกล่าวคือ เจ้าหน้าที่ 11,000 คน แต่ต้องมีภารกิจ

ปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง 309,271 คน มีสัดส่วนของพนักงานเจ้าหน้าที่กับผู้ต้องขังอยู่ที่ 1:28 คน ปัญหาเรือนจำเก่ามีสภาพ ซ้ำรูด ทรุดโทรม แออัด และการใช้เรือนจำเป็นฐานบัญชาการค่ายาเสพติด อีกทั้ง ปัญหาด้านงบประมาณที่ได้รับจัดสรรให้ดูแลผู้ต้องขังเพียง 190,000 คน ในขณะที่มีผู้ต้องขังที่ต้องควบคุมดูแลอยู่กว่า 300,000 คน (กรมราชทัณฑ์, 2558) สะท้อนให้เห็นว่าจำนวนข้าราชการกรมราชทัณฑ์มีไม่เพียงพอ และไม่ได้สัดส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนผู้ต้องขังที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ข้าราชการกรมราชทัณฑ์ต้องปฏิบัติงานตลอด 24 ชั่วโมง

อย่างต่อเนื่อง และไม่มีวันหยุด ข้าราชการทุกตำแหน่งต้องสลับเปลี่ยนหมุนเวียนมาปฏิบัติหน้าที่แม้ในวันหยุดราชการ ทำให้ข้าราชการกรมราชทัณฑ์มีชั่วโมงการปฏิบัติงานมากกว่าข้าราชการหน่วยงานอื่น ๆ และผลกระทบจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่อาจส่งผลให้กรมราชทัณฑ์ต้องควบคุม ดูแลผู้ต้องขังต่างชาติมากขึ้น รวมทั้งความคาดหวังของสังคมและประชาชนต่อการยกระดับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในมิติต่าง ๆ ให้เทียบเท่ามาตรฐานสากล

ปัญหานักโทษล้นเรือนจำส่งผลให้กรมราชทัณฑ์ต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ไม่สมดุลกับจำนวนนักโทษ ทำให้การควบคุมผู้ต้องขังมีประสิทธิภาพที่ต่ำกว่ามาตรฐานจึงมีความพยายามนำมาตรการลงโทษระดับกลาง (Intermediate Punishment) มาใช้กับกลุ่มผู้ต้องขังที่ไม่สมควรถูกลงโทษจำคุก ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้เริ่มต้นขึ้นที่สหรัฐอเมริกา เนื่องจากมีปัญหานักโทษล้นเรือนจำ ต่อมาใน ปี ค.ศ. 1990 สหรัฐอเมริกาจึงได้เริ่มต้นหามาตรการในการลงโทษที่เหมาะสม และเพียงพอกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดพร้อมกับการจัดการในเรือนจำร่วมกัน (กรมราชทัณฑ์, 2559) ความหมายของการลงโทษระดับกลาง หมายถึง ทางเลือกในการลงโทษที่พิจารณาถึงลำดับความต่อเนื่องที่อยู่ระหว่างการคุมประพฤติแบบดั้งเดิมกับการจำคุกที่ใช้กันอยู่ปกติ รูปแบบของมาตรการลงโทษระดับกลาง เช่น การกักขังที่บ้าน (House Arrest) ด้วยเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ โดยกำหนดให้ผู้กระทำผิดอยู่ในบ้านของตนเองทุกวันในช่วงเวลาหนึ่ง เป็นต้น หรือเรือนจำในหลายประเทศ เช่น นิวซีแลนด์ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย ได้นำแนวคิดคุมครองสิ่งแวดล้อมมาใช้ในการดำเนินงาน โดยการใช้ตู้คอนเทนเนอร์รีไซเคิลมาใช้ในการออกแบบก่อสร้างเรือนจำเพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณ ลดปัญหาความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ เพิ่มความรวดเร็วในการจัดหาเตียงให้นักโทษและคุมครองสิ่งแวดล้อม เพื่อการแก้ไขอย่างยั่งยืน เช่น เรือนจำ Rimutaka ในนิวซีแลนด์ เป็นต้น

จากอุปสรรคสำคัญข้างต้น ประกอบกับความท้าทายจากความซับซ้อนของประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เพิ่มมากขึ้นนั้น จึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือสำหรับเป็นกรอบในการปรับปรุงแก้ไขปัญหา รวมทั้งเพื่อให้ การบริหารและพัฒนากรมราชทัณฑ์มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยี และเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ทั้งนี้ภารกิจดังกล่าวจำเป็นต้องกระทำในหลาย ๆ ด้านพร้อมกัน เช่น งานปรับปรุงเรือนจำ/ทัณฑสถาน การพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ที่เกี่ยวกับการควบคุมดูแล การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและแก้ไขปัญหายาเสพติด การนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการปฏิบัติงาน และการพัฒนาบุคลากรของกรมราชทัณฑ์ เป็นต้น

ทั้งนี้กรมราชทัณฑ์ยังได้ตระหนักถึงปัญหาการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานที่ยังคงบกพร่อง และขาดประสิทธิภาพในบางส่วน รวมถึงมีการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ และเอกชน ซึ่งภาวะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการขาดคุณธรรม จริยธรรม ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ เป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ บุคลากรในหน่วยงานอาศัยช่องว่างของกฎหมายปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ และขาดจิตสำนึกในการปฏิบัติงาน ดังนั้นนโยบายการบริหารงานของกรมราชทัณฑ์ที่มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการปฏิบัติงานราชทัณฑ์ เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว คือ การพัฒนาการปฏิบัติราชการให้เป็น “ราชทัณฑ์ธรรมาภิบาล” โดยมีการจัดโครงการส่งเสริมให้ข้าราชการยึดหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานราชทัณฑ์ ประกอบด้วย นโยบายการกำกับดูแลองค์การที่ดี เพื่อประสิทธิภาพการบริหารราชการ และสร้างความมั่นใจ ศรัทธาและไว้วางใจของประชาชนต่อการบริหารงานของกรมราชทัณฑ์ นโยบายเกี่ยวกับความโปร่งใส เพื่อสร้าง “องค์กรโปร่งใส” ให้งานราชทัณฑ์มีมาตรฐานความโปร่งใส และตรวจสอบได้ประกาศมาตรฐานคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารเรือนจำ และการดำเนินงานตามมาตรการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตภาครัฐ เพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบตามนโยบายรัฐบาล (กรมราชทัณฑ์, 2557) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริม และสนับสนุนให้การปฏิบัติงานภายใต้พันธกิจของกรมราชทัณฑ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ภารกิจหลักของกรมราชทัณฑ์มีภารกิจเกี่ยวกับการควบคุม และแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขังโดยมุ่งพัฒนาเป็นองค์กรพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อแก้ไข พื้นผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดีมีสุขภาพกายและจิตที่ดี ไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำ ได้รับการพัฒนาทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพที่สุจริตและสามารถดำรงชีวิตในสังคมภายนอกได้อย่างปกติ โดยสังคมให้การยอมรับ โดยให้มีอำนาจหน้าที่ (แผนปฏิบัติการ ราชทัณฑ์, 2559-2562) ดังต่อไปนี้

1. ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษา หรือคำสั่งตามกฎหมาย โดยดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการราชทัณฑ์และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดแนวทางปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ นโยบายของกระทรวง หลักราชาวิทยาลัย และหลักทัณฑ์วิทยา ตลอดจนข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ขององค์การสหประชาชาติ
3. ดำเนินการเกี่ยวกับการสวัสดิการ และการสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขัง
4. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่ กระทรวง หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมายซึ่งมาตรการในการควบคุม และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง แบ่งได้เป็น 3 ช่วง ได้แก่
 - 4.1 การรับตัวผู้ต้องขัง
 - 4.2 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในขณะที่อยู่ในเรือนจำ
 - 4.3 การปล่อยตัวผู้ต้องขัง

นอกจากควบคุมผู้ต้องขังมิให้หลบหนี และการแก้ไขให้ผู้ต้องขังกลับตนเป็นพลเมืองดี ของสังคมภายหลังพ้นโทษแล้ว ยังจะต้องให้การดูแลความเป็นอยู่ของผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังภายหลังที่รับตัวเข้ามาไว้ในเรือนจำแล้ว ให้มีความเป็นอยู่ พอควรแก่อัตภาพ และได้รับสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างครบถ้วน ในฐานะที่เป็นมนุษย์ หรือสมาชิก คนหนึ่งของสังคม แต่เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าเรือนจำและทัณฑสถาน เป็นสถานที่ที่มีความแตกต่างจากสถานที่อื่น ๆ ในสังคมมนุษย์ ทั้งรูปลักษณะ บรรยากาศ ที่ประกอบไปด้วยรั้ว กำแพงหนาสูงมีระบบการป้องกันหนาแน่น ตัดขาดจากสังคมภายนอกโดยสิ้นเชิง เป็นที่สร้างไว้สำหรับ กักขังบุคคลที่กระบวนทางกฎหมายได้ตัดสินว่าเป็นผู้ที่กระทำความผิดและเป็น อันตรายต่อสังคมภายนอก ซึ่งสังคมภายนอกปฏิเสธที่จะให้อยู่ร่วมด้วย ไม่มีอิสระ เสรีภาพ มีกฎระเบียบที่บังคับให้ผู้คนที่เข้าไปต้องถือปฏิบัติโดยไม่มีข้อโต้แย้ง สร้างแรงกดดัน ความไม่ มั่นใจ ความเครียดต่อผู้ต้องขังเป็นอันมาก ประกอบกับจากสภาพความแออัดของผู้ต้องขังใน เรือนจำก็ถือเป็นบรรทัดฐานของปัจจัย ประการสำคัญที่ผู้ต้องขังมักจะนำมากล่าวอ้าง เพื่อใช้ เป็นประเด็นข้อเรียกร้องในการก่อการประท้วงกันอยู่เสมอ ยกตัวอย่างเหตุการณ์ เช่น เหตุจลาจลภายในเรือนจำกลางปัตตานี เนื่องจากการเข้มงวดกวดขันในการตรวจค้น โทรศัพท์มือถือและยาเสพติดในเรือนจำ รวมถึงการจัดระเบียบเรือนจำ(ไทยรัฐ, 2559) นักโทษสมุทรสาคร ประท้วงเรียกร้องการดูแลรักษาพยาบาล หลังมีนักโทษชายเสียชีวิตจาก หัวใจวาย (ไทยรัฐ, 2556) นักโทษเรือนจำกลางลพบุรี ได้ก่อเหตุจลาจลประท้วง เนื่องจาก

ไม่พอใจกับมาตรการห้ามใช้โทรศัพท์ของเรือนจำ (ไทยรัฐ, 2553) เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัญหาการก่อกวนจลาจล และการเรียกร้องสิทธิในเรือนจำของผู้ต้องขังส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาด้านคุณภาพชีวิต และการดูแลสุขภาพอนามัย แม้ว่าเรือนจำ และทัณฑสถานจะพยายามจัดสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน จัดการสถานที่ และบรรยากาศให้พอควร ทำให้เป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่งแล้วก็ตาม

เรือนจำจังหวัดพะเยาเป็นหน่วยงานสังกัดกรมราชทัณฑ์ มีภารกิจที่สำคัญคือ การควบคุมผู้ต้องขังตามคำพิพากษาของศาลที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี นอกเหนือจากภารกิจด้านการควบคุมผู้ต้องขังมิให้หลบหนี ยังมีภารกิจหลักอีกหน้าที่หนึ่งตามยุทธศาสตร์การพัฒนางานราชทัณฑ์ คือ ดำเนินการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เพื่อคืนคนดีสู่สังคม โดยการจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์ที่เหมาะสม ที่ถือเป็นนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมคือ ดำเนินการดูแลใส่ใจคุณภาพชีวิต และจัดสวัสดิการผู้ต้องขังตามหลักสิทธิมนุษยชนเช่น ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม และนโยบายการปฏิบัติงานของอธิบดีกรมราชทัณฑ์คือ ดำเนินการดูแลความเป็นอยู่ของผู้ต้องขัง ต้องใช้ดุลยพินิจทางการบริหารให้ดีและเหมาะสมการดูแลผู้ต้องขังเสมือนญาติ ปกครองด้วยความเป็นธรรมและให้บริการเยี่ยมญาติด้วยความสะดวก รวดเร็ว ดูแลเรื่องความสะดวก สุขภาพ สุขอนามัยผู้ต้องขังอยู่เสมอ โดยในการบริหารจัดการเรือนจำจังหวัดพะเยา ได้ยึดหลักความสำคัญในเรื่องการจัดสวัสดิการแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องสำคัญที่สุด เพราะมีผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างการถูกควบคุม และจำเป็นอย่างยิ่งที่เรือนจำต้องมีระบบการจัดการในด้านการจัดสวัสดิการผู้ต้องขัง นับตั้งแต่ก้าวเข้าสู่ประตูเรือนจำ ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบประวัติ การปฐมนิเทศให้การแนะนำในการปฏิบัติตนเรื่องต่าง ๆ ระยะเวลาที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง รวมไปถึงการจัดการเกี่ยวกับที่นอนที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม หลับนอน อาหารจัดเลี้ยง การดูแลสุขภาพอนามัยการให้คำปรึกษาการรักษาพยาบาล การเล่นกีฬา และนันทนาการ และแนะนำในเรื่องต่าง ๆ หรือชี้แจงทำความเข้าใจในเรื่องประโยชน์หรือสิทธิของผู้ต้องขัง เช่น การได้รับการเลื่อนหรือลดชั้น การพักโทษ และลดวันต้องโทษ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยหลักที่เรือนจำจังหวัดพะเยาจะต้องดำเนินการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังอย่างทั่วถึงแต่ในสถานการณ์ปัจจุบัน เรือนจำจังหวัดพะเยาต้องเผชิญกับภาวะผู้ต้องขังแออัดเนื่องจากผู้ต้องขังมีจำนวนเกินอัตราความจุการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังในบางอย่างเรือนจำจังหวัดพะเยาอาจจะดำเนินการได้ไม่ทั่วถึง ประกอบกับการที่ผู้ต้องขังต้องตกอยู่ในภาวะที่ถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ย่อมเกิดแรงผลักดัน

ทั้งร่างกายและจิตใจ ดังนั้นเมื่อมีปัจจัยบางประการทำให้เกิดความรู้สึกในด้านลบในด้านต่าง ๆ ในสิ่งที่ผู้ต้องขังไม่พึงพอใจ อาจก่อให้เกิดแรงผลักดันที่ทำให้เกิดการรวมตัวกันกระทำในสิ่งอันมิพึงประสงค์ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินการควบคุม และการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัย รวมไปถึงความเสียหายต่อชีวิต และทรัพย์สินของทางราชการได้

ปัจจุบันเรือนจำจังหวัดพะเยาได้ดำเนินงานตามนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมที่ได้มอบนโยบายเพื่อการพัฒนางานราชทัณฑ์มาเพื่อปรับปรุงและพัฒนางาน คือนโยบาย 5 ก้าวอย่างแห่งเปลี่ยนแปลงกรมราชทัณฑ์ให้มีประสิทธิภาพ โดยอธิบดีกรมราชทัณฑ์ได้กำชับมาตรการ 5 ก้าวอย่างแห่งการเปลี่ยนแปลงกรมราชทัณฑ์ให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่

ก้าวที่ 1 การควบคุมปราบปรามยาเสพติด โทรศัพท์มือถือ และสิ่งของต้องห้ามในเรือนจำ ส่งเสริมการปราบปรามการค้ายาเสพติดในเรือนจำอย่างต่อเนื่อง

ก้าวที่ 2 การจัดระเบียบภายในเรือนจำ โดยให้ดำเนินการจัดระเบียบภายในเรือนจำและทัณฑสถาน ภายใต้แนวทาง “วินัยเข้ม สะอาด เป็นระเบียบ สวยงามทุกตารางนิ้ว” ให้ครบทุกแห่ง ตลอดจนเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขัง

ก้าวที่ 3 การฝึกวินัยผู้ต้องขัง ให้จัดโครงการประกวดสวนสนามผู้ต้องขังเป็นประจำต่อเนื่องทุกปี และเสริมสร้างลักษณะนิสัยแห่งความรับผิดชอบให้กับผู้ต้องขังด้วยการมอบหมายให้ดูแลพื้นที่ที่กำหนด ให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยเพื่อนิสัยแห่งความรับผิดชอบนี้จะติดตัวไปเมื่อพ้นโทษจากเรือนจำออกสู่สังคมต่อไป

ก้าวที่ 4 การพัฒนาจิตใจด้วยหลักสูตรศีลคสาสมาธิ โดยผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโครงการได้รับประโยชน์จากการฝึกปฏิบัติสมาธิตามแนวทางของหลวงพ่อริย์รงค์ สิรินุโร เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงจากจิตใจภายใน และส่งผลต่อพฤติกรรมภายนอก ให้มีความอ่อนโยน รู้จักมีเมตตา มีความอดทนอดกลั้นสามารถควบคุมอารมณ์และมีพฤติกรรมที่เหมาะสม รวมทั้งสามารถกลับตนเป็นคนดีของสังคมได้ ดังนั้น จะขยายผลการพัฒนาจิตใจด้วยหลักสูตรศีลคสาสมาธิ ในเรือนจำให้ครบทุกแห่ง รวมถึงเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขัง

ก้าวที่ 5 การสร้างการยอมรับจากสังคม โดยดำเนินการ ดังนี้

1. การให้ประชาชนรับรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจซ้ ๆ ที่ถูกต้อง และเกิดการยอมรับผู้พ้นโทษ รวมทั้งปลูกฝังความเชื่อ ความศรัทธาทำให้เกิดทัศนคติและค่านิยมที่ถูกต้อง

2. จัดทำสื่อวิดิทัศน์ เพื่อนำเสนอให้เห็นถึงความมุ่งมั่น ตั้งใจของกรมราชทัณฑ์ ในการที่จะยกระดับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้ได้มาตรฐาน โดยถ่ายทอดผลการดำเนินงานให้ความเชื่อมโยงของ 4 ก้าวที่ผ่านมา รวมทั้งผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงาน

3. จัดทำสื่อวีดิทัศน์ เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวของผู้ที่พ้นโทษไปแล้ว สามารถกลับตัวเป็นคนดีของสังคม ประกอบอาชีพสุจริต รวมทั้งสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมในเรือนจำ/ทัณฑสถานไปประกอบอาชีพ และพึ่งตนเองได้ หรือที่เรียกว่า ผลผลิตคนดี

4. จัดทำบันทึกประวัติศาสตร์ (Hall of fame) เพื่อเป็นการสร้างค่าความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจแก่เจ้าหน้าที่ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ที่ได้ร่วมแรงร่วมใจกันในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในเรือนจำ และเป็นอนุสรณ์เตือนใจว่าทุกคนได้ก้าวข้ามหุบเหวแห่งความเลวร้ายทั้งปัญหายาเสพติด โทรศัพท์มือถือ และปัญหายาก ๆ มาแล้ว จึงไม่ควรหวนกลับไปในหนทางเก่าอีก

ซึ่งมาตรการ 5 ก้าวอย่างข้างต้น จะเน้นหนักในส่วนของการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด โทรศัพท์มือถือ และสิ่งของต้องห้ามเข้าเรือนจำให้เป็นศูนย์ และการจัดระเบียบเรือนจำให้มีระเบียบเรียบร้อย โดยกำชับให้เรือนจำ และทัณฑสถานทั่วประเทศปฏิบัติตามมาตรการการควบคุม และตรวจค้นผู้ต้องราชทัณฑ์อย่างเคร่งครัด กำชับมาตรการการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในทุกขั้นตอน และการซ่อมแซม ปรับปรุง และพัฒนาสิ่งก่อสร้าง และระบบสาธารณูปโภคอย่างเหมาะสม ถูกสุขลักษณะ และไม่ก่อให้เกิดความเสี่ยงในการปฏิบัติงานและไม่ให้นำไปสู่การกระทำความผิดในเรือนจำ นอกจากนี้ให้มีโปรแกรมการพัฒนาจิตใจที่หลากหลาย พร้อมทั้งหลักสูตรการพัฒนาพฤตินิสัยอื่น ๆ ที่สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน และประชาสังคมในรูปแบบของประชารัฐในงานราชทัณฑ์ จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษา เรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชาย กรณีศึกษา: เรือนจำจังหวัดพะเยา” เพื่อให้ทราบถึงระดับความสำเร็จของการบรรลุเป้าหมายในการจัดสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยา เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการปรับปรุงแก้ไขปัญหา และพัฒนาระบบการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยาให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยา

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชาย กรณีศึกษา: เรือนจำจังหวัดพะเยา” กำหนดขอบเขตของการศึกษาดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้ศึกษาได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรม นำมากำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชาย กรณีศึกษา: เรือนจำจังหวัดพะเยา ใน 6 ด้าน คือ

- 1.1 ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย
- 1.2 ด้านการอนามัยของผู้ต้องขัง
- 1.3 ด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน
- 1.4 ด้านอาหาร
- 1.5 ด้านการรักษาพยาบาล
- 1.6 ด้านกีฬาและนันทนาการ

2. ขอบเขตด้านประชากร

กำหนดประชากรที่ใช้ในการศึกษา ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

2.1 กลุ่มผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ (ข้าราชการและลูกจ้าง) เรือนจำจังหวัดพะเยา ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่

2.1.1 ผู้บริหาร จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

- 1) ผู้อำนวยการส่วนควบคุมผู้ต้องขัง จำนวน 1 คน
- 2) ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง จำนวน 1 คน
- 3) หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการผู้ต้องขัง จำนวน 1 คน
- 4) หัวหน้าฝ่ายควบคุมผู้ต้องขัง จำนวน 1 คน
- 5) หัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไป จำนวน 1 คน

2.1.2 เจ้าหน้าที่สังกัดกลุ่มวิชาการราชทัณฑ์ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

- 1) นักทัศนวิทยา จำนวน 2 คน
- 2) พยาบาลวิชาชีพ จำนวน 1 คน
- 3) เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ จำนวน 2 คน

รวมทั้งสิ้น จำนวน 10 คน โดยสาเหตุที่เลือกผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ดังกล่าว เนื่องจากผู้บริหารมีส่วนในการกำหนดแนวทาง แผนงาน ในการบริหารจัดการสวัสดิการ และสาเหตุที่เลือกเจ้าหน้าที่สังกัดกลุ่มวิชาการราชภัฏธนบุรี เนื่องจากเป็นส่วนงานที่ดำเนินงาน เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการ และใกล้ชิด ดูแลผู้ต้องขังโดยตรง

2.2 กลุ่มผู้ต้องขัง จากข้อมูลเรือนจำจังหวัดพะเยา ณ วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2560 จำนวนทั้งสิ้น 1,255 คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973 อ้างใน อีรวุฒิเอกะกุล, 2543) ที่ระดับความเชื่อมั่นเท่ากับร้อยละ 95 ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ เท่ากับ 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 330 คน

3.ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้กำหนดพื้นที่หลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ เรือนจำจังหวัดพะเยา เลขที่ 58 หมู่ 11 ตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

4.ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ อยู่ระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2560 ถึง 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2561 รวมเป็นเวลาทั้งสิ้น 1 ปี

นิยามศัพท์เฉพาะ

ประสิทธิผล หมายถึง ระดับความสำเร็จของการบรรลุเป้าหมายในการจัดสวัสดิการ ด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยา

การบริหารจัดการ หมายถึง การทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของเรือนจำจังหวัด พะเยา

การจัดสวัสดิการผู้ต้องขัง หมายถึง การกำหนดมาตรการเพื่อประโยชน์ หรือบริการ ต่าง ๆ ที่เรือนจำและทัณฑสถานจัดให้ผู้ต้องขังสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขตาม อรรถภาพและการได้รับการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตามสมควรซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้จัด สวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังหลายอย่างซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ศึกษาเฉพาะด้านการจัดสวัสดิการ สิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน

เรือนจำ หมายถึง ที่ซึ่งใช้ควบคุม ขัง หรือจำคุกผู้ต้องขัง ตามคำพิพากษาของศาล หรือตามคำสั่งของผู้มีอำนาจ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง เรือนจำจังหวัดพะเยา

ผู้ต้องขัง หมายถึง นักโทษเด็ดขาด คนต้องขัง และคนฝาก ที่ถูกควบคุมตัวอยู่ใน เรือนจำจังหวัดพะเยาส่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน หมายถึง ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อความอยู่รอด ประกอบด้วย

1. **ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย** หมายถึง เรือนนอน เครื่องนอน (หมอน ผ้าห่ม ที่รองนอน) สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่ผู้ต้องขังใช้ในการพักอาศัยนอนในเวลาที่เรือนจำกำหนด และพื้นที่ทุกแห่งที่จัดให้ผู้ต้องขังได้ใช้เป็นที่อยู่และทำกิจกรรม

2. **ด้านการอนามัยของผู้ต้องขัง** หมายถึง การจัดสวัสดิการในเรื่องการจัดการสุขอนามัยส่วนตัวโดยจัดหาน้ำและของใช้ที่จำเป็นสำหรับชำระร่างกายให้สะอาดอย่างเหมาะสมเพียงพอตามอัธยาศัย

3. **ด้านเครื่องนุ่งห่ม** หมายถึง การจัดสวัสดิการเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มอย่างเพียงพอสะอาดเหมาะสมตามอัธยาศัย

4. **ด้านอาหาร** หมายถึง การจัดสวัสดิการอาหารที่มีประโยชน์สะอาดเพียงพอเหมาะสมตามอัธยาศัยและมีการจัดเลี้ยงอย่างเป็นระบบ

5. **ด้านการรักษาพยาบาล** หมายถึง การจัดให้มีการตรวจรักษาอาการสุขภาพทั้งทางกายและทางจิตของผู้ต้องขังเป็นประจำ

6. **ด้านกีฬาและนันทนาการ** หมายถึง การจัดกิจกรรมที่สมัครใจทำในยามว่าง เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายความตึงเครียดทั้งร่างกาย และจิตใจ

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง หมายถึง การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง สภาพความเป็นอยู่ และสุขอนามัย ความมั่นใจในการกลับสู่สังคมเมื่อพ้นโทษ การจัดทำแผนปฏิบัติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง การติดตามประเมินผล และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ทำให้ทราบระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยา

2. ทำให้ได้ทราบปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยา

3. สามารถนำผลที่ได้รับจากการศึกษาไปเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนาการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชาย กรณีศึกษา: เรือนจำจังหวัดพะเยา” ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล
2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
3. แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการ
4. ข้อมูลความเป็นมาเกี่ยวกับสวัสดิการผู้ต้องขัง
5. ข้อมูลทั่วไปของเรือนจำจังหวัดพะเยา
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล

1. ความหมายของประสิทธิผล

คำว่า "ประสิทธิผล" ได้มีผู้ให้ความหมายไว้อย่างกว้างขวาง ซึ่งผู้ศึกษาได้รวบรวมจากผู้เชี่ยวชาญ ต่าง ๆ ไว้ดังนี้

สุกัญญา โขวิไลกุล (2545) และวิรัช สงวนวงศ์วาน (2547) กล่าวว่า ประสิทธิผลคือรูปของระดับความสำเร็จขององค์การในการดำเนินงานตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ขององค์การ โดยเปรียบเทียบผลผลิตที่ได้จากการผลิตกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยไม่คำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ หมายถึง องค์การใดมีผลผลิตได้ตามเป้าหมายขององค์การทุกเป้าหมาย แสดงว่าประสิทธิผลขององค์การนั้นสูงที่สุด หรือมีคะแนนประสิทธิผลเต็มร้อยคะแนน

ฤตินันท์ สมุทร์ทัย (2549, หน้า 22) กล่าวว่า ประสิทธิผลเป็นสภาวะที่องค์การสามารถดำเนินงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดขององค์การ หรือระดับของความสำเร็จขององค์การตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้จากการเปรียบเทียบผลผลิตที่ได้จากการผลิตกับเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ยุวราณี สุขวิญญาณ์ (2549, หน้า 16) ได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพขององค์การในทางเดียวกันว่าหมายถึง ความสามารถขององค์การในการปรับตัว เติบโต รักษาสภาพ และอยู่รอดได้อย่างมั่นคง

กันยพร ธีรเวคิน (2560, หน้า 54) ประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึง ระดับความสามารถขององค์การในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย โดยเปรียบเทียบผลผลิตที่ได้จากการผลิตกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยไม่คำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ

Hannan & Freeman (1977, p. 109) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ คือ การที่องค์การสามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ขององค์การที่กำหนดไว้

Steers (1977, p. 40) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ คือ ระดับของความสำเร็จในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายขององค์การ หรือหมายถึง ระดับการบรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานขององค์การ

Cameron (1983, p. 362) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ คือ ระดับความสำเร็จขององค์การในการดำเนินงานได้บรรลุตามเป้าหมาย หรือภารกิจหลักขององค์การ

Seashore & Yuchtman (1967, p. 898) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ คือ ความสามารถขององค์การในการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม ประสิทธิภาพสูงสุดจะเกิดขึ้นเมื่อองค์การอยู่ในภาวะที่สามารถต่อกรกับสิ่งแวดล้อมได้มากที่สุด และสามารถสรรหาทรัพยากรได้อย่างเหมาะสมที่สุด

Schein (1980, p. 231) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ คือ ความสามารถขององค์การในการที่จะอยู่รอด ปรับตัว รักษาสภาพ และเจริญเติบโต เป็นการบูรณาการทุกส่วนขององค์การ โดยเฉพาะเป้าหมายของบุคคล และเป้าหมายขององค์การเพื่อไม่ให้เกิดการขัดแย้งกัน

Gordon (1993) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ คือ ชีตความสามารถขององค์การที่จะดำเนินการผลิตเพื่อก่อให้เกิดผลผลิตสำเร็จตามเป้าหมายต่าง ๆ ที่องค์การกำหนดขึ้น

Parsons (1960 อ้างอิงใน Hall, 1991, pp. 263–269) ได้ใช้ตัวแบบหน้าที่ทางสังคม (Social function model) อธิบายประสิทธิภาพขององค์การโดยระบุว่าองค์การที่มีประสิทธิภาพจะต้องทำหน้าที่ 4 ประการ ได้เป็นอย่างดี คือ ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม (adaptation) ความสามารถในการบรรลุถึงเป้าหมาย (Goal attainment) ความสามารถในการบูรณาการ (Integration) และสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน (Latency)

Hoy & Miskel (2001, p. 291) กล่าวว่า ประสิทธิภาพขององค์การ คือ ความสามารถขององค์การในการอยู่ได้อย่างมั่นคง มีข้อได้เปรียบในการต่อรองท่ามกลางสภาวะที่แวดล้อมอยู่ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีค่าซึ่งหามาได้และมีอยู่อย่างจำกัดสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพคือ ความสามารถขององค์การในการที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์ตามเป้าหมาย หรือนโยบายที่กำหนดไว้ โดยการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด

2. ประสิทธิภาพขององค์การ

พิทยา บวรวัฒนา (2551) กล่าวว่า องค์การที่มีประสิทธิภาพ คือ องค์การที่สามารถดำเนินการบรรลุเป้าหมาย(goal) ที่ตั้งไว้ขององค์การตั้งนั้นองค์การที่มีประสิทธิภาพสูงย่อมประสบความสำเร็จสูงในการบรรลุเป้าหมายขององค์การในขณะที่องค์การที่มีประสิทธิภาพต่ำมักจะประสบความล้มเหลวในการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

Kopleman (1986, p. 27) กล่าวว่า ประสิทธิภาพขององค์การขึ้นอยู่กับผลิตภาพขององค์การ โดยผลิตภาพคืออัตราส่วนของผลผลิตต่อปัจจัยนำเข้า

Parson, Caplow, Katz & Kahn (อ้างอิงใน ปิติชาย ตันปิติ, 2547, หน้า 107) กล่าวว่า ประสิทธิภาพขององค์การ คือ การบรรลุเป้าหมาย (Goal attainment) ขององค์การ แต่ประสิทธิภาพก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งของเครื่องวัดประสิทธิภาพขององค์การโดยองค์การจะต้องมีทั้งประสิทธิภาพ และสามารถรักษาไว้ซึ่งสภาพความเป็นอยู่ขององค์การอีกด้วย (Organizational maintenance)

แมคแคน (McCann, 2004, p. 48) กล่าวว่า ประสิทธิภาพขององค์การเป็นการวัดถึง การที่องค์การประสบความสำเร็จบรรลุถึงวิสัยทัศน์ โดยอาศัยกลยุทธ์หลักขององค์การ และการที่องค์การจะประสบความสำเร็จ หรือมีประสิทธิภาพองค์การต้องมีทั้งความคล่องตัว (agility) และมีความยืดหยุ่น (resilient) จะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ได้

เฮอรัมอน และเมเยอร์ (Harmon and Mayer, 1986) กล่าวว่า ประสิทธิภาพขององค์การจะเน้นในเรื่องของการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ และงานนั้นต้องสามารถทำให้ องค์การบรรลุถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การซึ่งค่อนข้างสอดคล้องกับแนวคิดของ Eddy(1981, pp. 106-107) ที่กล่าวว่าประสิทธิภาพคือระดับความสำเร็จของการบรรลุเป้าหมาย หรือความสำเร็จในการทำในสิ่งที่ได้ตัดสินใจนั่นเอง

รอบบิน (Robbins) ได้กล่าวถึง การวัดประสิทธิภาพขององค์การว่า มีแนวความคิด และเกณฑ์การวัดที่แตกต่างกัน และได้แนวทางในการศึกษา เพื่อวัดประสิทธิภาพขององค์การไว้เป็น 4 แนวทาง คือ

1. แนวทางที่มุ่งเน้นการบรรลุเป้าหมาย (the goal-attainment approach) โดยวัดประสิทธิผลขององค์การจากความสามารถในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การแนวทางนี้ยึดหลักว่า องค์การมีความตั้งใจที่จะบรรลุเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง โดยอาจมีเป้าหมายเดียว หรือหลายเป้าหมายก็ได้ แนวทางที่มุ่งการบรรลุเป้าหมาย คือ องค์การจะต้องมีความมั่นคงมีเหตุผล และแสวงหาเป้าหมายที่แท้จริง

2. แนวทางเชิงระบบ (the systems approach) วัดประสิทธิผลขององค์การตามแนวคิดเชิงระบบที่มีทรัพยากรนำเข้า กระบวนการแปรสภาพทำให้เกิดผลผลิต การศึกษาในแนวนั้นนอกจากจะมุ่งเน้นเป้าหมายแล้ว ยังมุ่งเน้นวิธีการที่ทำให้บรรลุเป้าหมายด้วย

3. แนวทางเชิงกลยุทธ์-เฉพาะส่วน (the strategic-constituencies approach) กล่าวถึงการที่องค์การต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา ได้แก่ ความกดดัน และข้อเรียกร้อง จากกลุ่มผลประโยชน์ แต่จะมีเฉพาะบางส่วนเท่านั้นที่มีความสำคัญต่อความอยู่รอดขององค์การ คือ กลุ่มผลประโยชน์นั้น ๆ มีอำนาจควบคุมทรัพยากรที่จำเป็นต่อองค์การ ดังนั้น ความอยู่รอดขององค์การขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัดหา และรักษาทรัพยากร จะแสดงถึงระดับความมีประสิทธิภาพขององค์การ

4. แนวทางการแข่งขัน-คุณค่า (the competing-values approach) กล่าวถึงเป้าหมาย ที่แตกต่างกันไปในแต่ละองค์การ มาจากบุคคลที่กำหนดเป้าหมายที่มีค่านิยมต่างกัน ดังนั้น การวัดประสิทธิผลขององค์การ จึงขึ้นกับค่านิยม (values) ความพึงพอใจ (preferences) และความสนใจ (interests) ของผู้ประเมิน หรือวัดประสิทธิผลขององค์การ

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึง องค์การที่สามารถดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ โดยที่งานนั้นต้องตอบสนองต่อเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งจะสามารถวัดผล หรือสามารถเปรียบเทียบระดับของความสำเร็จขององค์การได้

นอกจากนั้น การที่นักวิชาการให้คำจำกัดความของคำว่า “ประสิทธิผล (effectiveness)” ที่หลากหลายแตกต่างกัน ทำให้วิธีการในการวัดประสิทธิผลขององค์การ จึงมีความหลากหลายตามไปด้วย (Schmid, 2002, p. 377) การกำหนดปัจจัย หรือตัวชี้วัดถึงประสิทธิผลขององค์การจึงมีมุมมองที่แตกต่างกันออกไป

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2555) ได้กล่าวว่า การบริหาร (administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาลาติน “administratiae” หมายถึง ช่วยเหลือ (assist) หรืออำนวยความสะดวก (direct) การบริหาร มีความสัมพันธ์ หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “minister” ซึ่งหมายถึง การรับใช้

หรือ ผู้รับใช้ หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรี สำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า administer หมายถึงการติดตามดูแลสิ่งต่าง ๆ

การจัดการ (management) นิยมใช้ในภาคเอกชน หรือภาคธุรกิจ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง เพื่อมุ่งแสวงหากำไร (profits) หรือกำไรสูงสุด (maximum profits) สำหรับผลประโยชน์ที่จะตกแก่สาธารณะถือเป็นวัตถุประสงค์รอง หรือเป็นผลพลอยได้ (by product) เมื่อเป็นเช่นนี้จึงแตกต่างจากวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งหน่วยงานภาครัฐที่จัดตั้งขึ้น เพื่อให้บริการสาธารณะทั้งหลาย (public services) แก่ประชาชนการบริหารภาครัฐทุกวันนี้ หรืออาจเรียกว่า การบริหารจัดการ (management administration) เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจมากขึ้น เช่น การนำแนวคิดผู้บริหารสูงสุด (Chief Executive Officer) หรือซีอีโอ (CEO) มาปรับใช้ในวงราชการ การบริหารราชการด้วยความรวดเร็ว การลดพิธีการที่ไม่จำเป็น การลดขั้นตอนการปฏิบัติราชการ และการจูงใจด้วยการให้รางวัลตอบแทน เป็นต้น นอกเหนือจากการที่ภาครัฐได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชน หรือภาคธุรกิจเข้ามารับสัมปทานจากภาครัฐ เช่น ให้สัมปทานโทรศัพท์มือถือถือการขนส่งเหล้าบู่หรี เป็นต้น อย่างไรก็ตามภาคธุรกิจก็ได้ทำประโยชน์ให้แก่สาธารณะหรือประชาชนได้เช่นกัน เช่น จัดโครงการคืนกำไรให้สังคมด้วยการลดราคาสินค้าขายสินค้าราคาถูก หรือการบริจาคเงินช่วยเหลือสังคม เป็นต้น

การบริหาร บางครั้งเรียกว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ถ้าเป็นหน่วยงานภาคเอกชนหมายถึงของหน่วยงานและ/หรือบุคคล) ที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของ และหน่วยงานโดยครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ เช่น

1. การบริหารนโยบาย (Policy)
2. การบริหารอำนาจหน้าที่ (Authority)
3. การบริหารคุณธรรม (Morality)
4. การบริหารที่เกี่ยวข้องกับสังคม (Society)
5. การวางแผน (Planning)
6. การจัดองค์การ (Organizing)
7. การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Staffing)
8. การอำนวยการ (Directing)
9. การประสานงาน (Coordinating)
10. การรายงาน (Reporting)
11. การงบประมาณ (Budgeting)

เช่นนี้เป็นการนำ “กระบวนการบริหาร” หรือ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” ที่เรียกว่า แพมส์-โพสดอร์บ (PAMS-POSDCORB) แต่ละตัวมาเป็นแนวทางในการให้ความหมายพร้อมกันนี้อาจให้ความหมายได้อีกว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงาน หรือ การปฏิบัติงานใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของ และ หน่วยงานโดยครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ เช่น

1. การบริหารคน (Man)
2. การบริหารเงิน (Money)
3. การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Material)
4. การบริหารงานทั่วไป (Management)
5. การบริหารการให้บริการประชาชน (Market)
6. การบริหารคุณธรรม (Morality)
7. การบริหารข้อมูลข่าวสาร (Message)
8. การบริหารเวลา (Minute)
9. การบริหารการวัดผล (Measurement)

เช่นนี้เป็นการนำ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” ที่เรียกว่า 9M แต่ละตัวมาเป็นแนวทางในการให้ความหมาย

การให้ความหมายทั้ง 2 ตัวอย่างที่ผ่านมานี้เป็นการนำหลักวิชาการด้านการบริหาร คือ “กระบวนการบริหาร” และ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” มาใช้เป็นแนวทาง หรือกรอบแนวคิดในการให้ความหมายซึ่งน่าจะมีส่วนทำให้การให้ความหมายคำว่า การบริหารเช่นนี้ครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการบริหารชัดเจนเข้าใจได้ง่ายเป็นวิชาการและมีกรอบแนวคิดด้วย นอกจากนี้ 2 ตัวอย่างนี้แล้วยังอาจนำปัจจัยอื่นมาใช้เป็นแนวทางในการให้ความหมายได้อีก เป็นต้นว่า 3M ซึ่งประกอบด้วย การบริหารคน (Man) การบริหารเงิน (Money) และการบริหารงานทั่วไป (Management) และ 5ป ซึ่งประกอบด้วย ประสิทธิภาพประสิทธิผล ประหยัด ประสานงาน และประชาสัมพันธ์

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับการบริหารปรากฏว่า มีนักวิชาการต่าง ๆ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารไว้หลากหลาย ดังนี้

ธงชัย สันติวงษ์ (2537, หน้า 26) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า การบริหาร หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้นำของกลุ่มซึ่งจะต้องจัดการให้ทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคน และวัตถุ สามารถประสานเข้าด้วยกัน เพื่อร่วมกันทำงานเป็นองค์การที่มีประสิทธิภาพให้ได้ และขณะเดียวกันจะต้องจัดการนำองค์การให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด

นิพนธ์ กินาวงศ์ (2543, หน้า 16) ให้ความหมายของการบริหารว่า “การร่วมมือกันทำงานของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ในการทำงานร่วมกัน ในการร่วมมือทำงานนั้นจะต้องมีบุคคลที่เป็นหัวหน้า หรือเรียกว่าผู้บริหาร และจะต้องจัดในรูปแบบขององค์การ”

ประพันธ์ สุริหาร (2541, หน้า 29) ได้ให้ความหมายการบริหารไว้ว่า “การบริหารเป็นกิจกรรมของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปรวมกันทำกิจการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยการใช้กระบวนการและทรัพยากรที่เหมาะสม”

สมาน รังสิโยกฤษฎ์ และสุธิ สุทธิสมบุรณ์ (2527, หน้า 17) ให้ความหมายว่าการบริหาร คือ การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ คน เงิน วัสดุ สิ่งของ และวิธีการปฏิบัติงาน เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน หรืออีกนัยหนึ่ง การบริหาร คือ การทำงานสำเร็จโดยอาศัยบุคคลอื่น

สิริภพ เหล่าลาภะ (2545, หน้า 10) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารไว้ 2 นัย คือ

1. คำว่า บริหารมาจากภาษาบาลีว่า บริหาร มาจากศัพท์ว่า “ปริ” แปลว่า รอบ และ “หฺร” ชาติในความนำไป ดังนั้น คำว่า บริหาร จึงแปลว่า นำไปโดยรอบ อีกสำนวนหนึ่ง คำว่า บริหาร แปลว่า อ้อมหนี, หลีกหนี, หลบหนี ดังในประโยคภาษาบาลีว่า “ปัญหัง ปริหริตังสมัตโต” แปลว่า ผู้สามารถเพื่อการอ้อมหนี หลีกหนี หลบซึ่งปัญหา หรือแปลว่า ผู้สามารถบริหารปัญหา และนำปัญหาไปโดยรอบหรือกำจัดปัญหาให้หมดสิ้นไป

2. คำว่า บริหาร แปลมาจากภาษาอังกฤษ ว่า Administer และ Administration แปลความหมาย คือ การปกครอง ดำเนินการ อำนวยการ จัดการ จัดให้ วางส่งเสริม และบำรุง

เชปแมน (Chapman, 1995, p.3) กล่าวว่าการบริหารหมายถึง การขับเคลื่อนงานภายในองค์กรให้เดินไปข้างหน้าโดยอาศัยผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำ (Leadership) การแนะนำ (Guiding) และการกระตุ้น (Motivative) ความเพียรของผู้อื่น เพื่อสู่เป้าหมายขององค์กร และยังรวมไปถึงการให้กำลังใจ (Inspiring) การสื่อสาร (communicating) การวางแผน (Planning) และการจัดการ (Management)

(นงลักษณ์ โพธิ์ยี่, 2555) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการวางแผน การปฏิบัติงานโดยการใช้ทั้งศาสตร์ และศิลป์ ที่จะนำเอาทรัพยากรหลัก อันได้แก่ คน วัสดุ เงิน และวิธีการปฏิบัติงาน มาผ่านกระบวนการบริหาร โดยมุ่งหวังเพื่อให้เกิดบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินการใด ๆ เพื่อไปสู่เป้าหมาย หรือบรรลุวัตถุประสงค์ โดยการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ซึ่งเกิดจากการดำเนินงานของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการ

1. ความหมายของสวัสดิการ

คำว่า “สวัสดิการ” มีผู้ให้ความหมายไว้หลายอย่าง ดังนี้

ภิญโญ สาร (2527, หน้า 387) ได้กล่าวว่า สวัสดิการ หมายถึง ผลประโยชน์ และบริการต่าง ๆ ที่หน่วยงานจัดให้แก่บุคลากรของหน่วยงาน ทั้งในขณะที่บุคลากรยังปฏิบัติงาน อยู่หยุดพักชั่วคราว และในระหว่างพ้นจากงาน เพื่อบำรุงขวัญของบุคลากรให้ทำงานอย่างมีความสบายใจมีความพอใจกับงาน และมีประสิทธิภาพสวัสดิการอาจให้เป็นเงิน หรือให้เป็น บริการความสะดวกต่าง ๆ ก็ได้แต่ต้องเป็นการให้พิเศษที่เพิ่มเติมจากเงินเดือน หรือค่าจ้างปกติ สวัสดิการที่หน่วยงานจัดให้อาจเกี่ยวกับสุขภาพความปลอดภัยความสะดวกสบายต่าง ๆ การศึกษา และข่าวสารประกอบความรู้ความมั่นคงในทางการเงินการพักผ่อน หรือสันทนาการ การให้คำปรึกษาเมื่อมีปัญหาทั้งในด้านส่วนตัวและครอบครัว และการให้ผลประโยชน์ หรือความสนใจในส่วนที่เกี่ยวกับชุมชน หรือสังคมทั่วไป

อุทัย หิรัญโต (2531, หน้า 200-201) กล่าวว่า สวัสดิการ หมายถึง บริการ หรือกิจกรรมใด ๆ ที่หน่วยงานราชการ หรือองค์การธุรกิจจัดให้มีขึ้น เพื่อให้ข้าราชการพนักงาน หรือผู้ปฏิบัติงานในองค์การนั้น ๆ ได้รับความสะดวกสบายในการทำงาน มีความมั่นคงในอาชีพ มีหลักประกันที่แน่นอนในการดำเนินชีวิต หรือได้รับประโยชน์อื่นใดนอกเหนือจากเงินเดือน หรือค่าจ้างที่ได้รับอยู่เป็นประจำ ทั้งนี้ เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานมีขวัญ หรือกำลังใจที่ดี เพื่อจะได้ให้กำลังกาย กำลังใจ และสติปัญญาความสามารถของตนในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ไม่ต้องวิตกกังวลต่อปัญหาทั้งในส่วนตัว และครอบครัว ทำให้มีความพอใจในงานมีความรักงาน และตั้งใจที่จะทำงานนั้นให้นานที่สุด

บีช (Beach, 1965, p.706) อ้างอิงใน (วีระยศ สิงห์ทองกุล, 2547) กล่าวว่า สวัสดิการหมายถึง ผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่หน่วยงานจัดให้บุคลากรของตน ผลประโยชน์ดังกล่าว อาจจะเป็นเงินที่นอกเหนือจากเงินเดือน หรือค่าจ้างปกติที่หน่วยงานจัดให้อยู่แล้วเพื่อช่วยเหลือ การเจ็บป่วยอุบัติเหตุการออกจากงานกระทันหันไม่ว่าเป็นการลาออก ไล่ออก หรือพ้นจากงาน เพราะเกษียณอายุ นอกจากได้รับเป็นเงินแล้ว

คูนท์ซ (Koontz, 1973, p. 69) อ้างอิงใน (วีระยศ สิงห์ทองกุล, 2547) กล่าวว่าสวัสดิการ หมายถึง ผลประโยชน์ที่หน่วยงาน หรือสถาบันจัดให้แก่บุคลากรเป็นการให้กำลังใจ และบำรุงขวัญ หรือบริการพิเศษต่าง ๆ เช่น การจัดสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสมมีความสะดวกสบาย การให้รางวัล ให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับบริการสินค้าราคาประหยัดและการช่วยเหลือทางด้านอื่น ๆ

เซอร์แมน (Sherman, 1968, p. 651) อ้างอิงใน (วีระยศ สิงห์ทองกุล, 2547) กล่าวว่าสวัสดิการเป็นสิ่งตอบแทนที่ลูกจ้าง หรือพนักงานจะได้รับเป็นรายได้พิเศษรวมถึงความมั่นคงในการทำงานบางครั้งสวัสดิการอาจเป็นสิ่งที่หน่วยงาน หรือลูกจ้างได้รับเป็นรายได้พิเศษ บางครั้งสวัสดิการอาจเป็นสิ่งที่มองเห็นไม่ชัด แต่เป็นส่วนที่ช่วยให้พนักงานเหล่านั้นได้รับความพอใจในสิ่งที่ต้องการ แต่ไม่สามารถได้ด้วยเงินเดือน หรือค่าจ้างประจำ และที่สำคัญคือสวัสดิการถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า ในการเพิ่มขวัญที่ได้ให้แก่พนักงาน สวัสดิการที่ดีนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่ตอบแทนจะเพิ่มขึ้นมากทุกทีจาก 8-10 เปอร์เซ็นต์ ทั้งนี้ขึ้นกับนโยบายขององค์การหรือหน่วยงานนั้น

บาร์เกอร์ (Barker, 1986, p. 174) อ้างอิงใน (วีระยศ สิงห์ทองกุล, 2547) ให้ความหมายของคำว่า สวัสดิการ ไว้ว่าเป็นความพยายามขององค์การที่จะต้องให้ประชาชนบรรลุถึงความมั่นคงทางร่างกายและจิตใจรวมทั้งความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และยังรวมถึงการให้ความช่วยเหลือแก่สาธารณชนโดยให้สิ่งจำเป็นทางสังคม และเศรษฐกิจแก่คนจน

นอร์ทคอต (Northcott, 1956, p. 63) อ้างอิงใน (วีระยศ สิงห์ทองกุล, 2547) กล่าวว่าบริการสวัสดิการ หมายถึง บริการ และประโยชน์พิเศษต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งนอกเหนือจากเงินเดือน หรือค่าจ้างประจำ ซึ่งโดยปกติหน่วยราชการ หรือหน่วยงานจ้างจัดให้มีขึ้นตามความต้องการของข้าราชการ หรือลูกจ้าง ระบบการให้บริการ และการให้ประโยชน์มีต่างกันบางระบบมีลักษณะ “เป็นการร่วมกัน” (Mutual) คือ ทั้งฝ่ายองค์การ และคนขององค์การร่วมกันจัดให้มีบริการขึ้น เพื่อสนองความต้องการอันแท้จริงของผู้ปฏิบัติงานในองค์การนั้น ๆ บางระบบมีลักษณะเป็นการ “สงเคราะห์เกื้อกูล” (Contributory) ซึ่งฝ่ายองค์การ หรือนายจ้างจัดให้เองโดยตลอด อย่างไรก็ตามบริการ และประโยชน์พิเศษนั้น ๆ ต้องมีคุณค่าโดยตรงในระยะยาวต่อข้าราชการ หรือลูกจ้างมากกว่าต่อหน่วยราชการ หรือนายจ้างเอง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีกำลังใจตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ และเพื่อให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูงขึ้น

ฮอดดโกส (Hodgkos, 1963, p. 67) อ้างอิงใน (วีระยศ สิงหทองกุล, 2547) ได้ให้ความสำคัญกับการจัดสวัสดิการ โดยเขาให้ความเห็นว่าหน้าที่ขององค์กรที่ดีนั้นคือการพยายามหาทางส่งเสริมสวัสดิการของมนุษย์และเพิ่มพูนโอกาสให้มนุษย์มีความสุขสรุปได้ว่าสวัสดิการ หมายถึง สิ่งตอบแทนที่นายจ้างพึงให้แก่ลูกจ้าง เช่น บริการ และประโยชน์พิเศษต่าง ๆ เป็นต้น ที่นอกเหนือจากเงินเดือน หรือค่าจ้างประจำ เพื่อตอบสนองของความต้องการพื้นฐาน และเพื่อเป็นขวัญ กำลังใจแก่ลูกจ้างในการปฏิบัติงาน

2. ประเภทของสวัสดิการ

กิตติพงษ์ เหล่านิพนธ์ (2538, หน้า 32-33) กล่าวถึง การแบ่งประเภทของสวัสดิการ ไว้ว่า เนื่องจากมนุษย์มีความต้องการที่แตกต่างกัน การจัดสวัสดิการจึงต้องแบ่งออกเป็นประเภท และชนิดต่าง ๆ เพื่อจะได้สอดคล้องกับความต้องการ โดยได้นำแนวคิดของ ฟลิปโป (Flippo) และบีช (Beach) มาเป็นแนวทางในการแบ่งประเภทของสวัสดิการ ดังนี้

ฟลิปโป (Flippo, อ้างอิงใน กิตติพงษ์ เหล่านิพนธ์, 2538, หน้า 32) แบ่งสวัสดิการออกเป็น 4 ประเภท

1. สวัสดิการที่ให้ในเวลาที่ไม่ได้ทำงาน เช่น เวลาพัก วันหยุดต่าง ๆ เป็นต้น
2. สวัสดิการที่ให้เพื่อความมั่นคง เช่น การประกันสุขภาพ การบริการทางการแพทย์ การประกันชีวิต เป็นต้น
3. สวัสดิการที่เป็นการบริการลูกจ้างในเรื่องต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อลูกจ้าง เช่น ที่อยู่อาศัย อาหาร การให้คำปรึกษา แนะนำ การบริการทางการแพทย์ เป็นต้น
4. สวัสดิการตามกฎหมายซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการสร้างความมั่นคงในชีวิตให้ลูกจ้าง เช่น การประกันสังคม เงินค่าชดเชยเมื่อถูกออกจากงาน โดยไม่มีความผิด น้ำดื่ม ห้องน้ำห้องสุขา เป็นต้น

บีช (Beach, อ้างอิงใน กิตติพงษ์ เหล่านิพนธ์, 2538, หน้า 32) ได้แบ่งสวัสดิการออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. เพื่อความมั่นคงของลูกจ้าง เช่น เงินสะสม การประกันชีวิต การรักษาพยาบาล เงินช่วยเหลือ เมื่อเกิดอุบัติเหตุ เงินกู้ที่อยู่อาศัย เงินฉุกเฉิน เป็นต้น
2. ให้ในเวลาที่ไม่ได้ทำงานสวัสดิการประเภทนี้ ได้แก่ วันหยุดต่าง ๆ เช่น วันลาป่วย ลากิจ วันลาพักผ่อนประจำปี เป็นต้น
3. เป็นรางวัลหรือสิ่งของพิเศษที่ไม่เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน เช่น เงินโบนัส เบี้ยขยัน เงินช่วยเหลือเมื่อมีบุตร เป็นต้น
4. เงินช่วยเหลือในการจัดกิจการ หรือเป็นการให้บริการแก่พนักงาน ได้แก่

- 4.1 ด้านสันตนาการ เช่น การบันเทิง กีฬา การท่องเที่ยว เป็นต้น
- 4.2 ด้านอำนวยความสะดวก เช่น บ้านพัก รถรับส่ง ห้องสมุด เป็นต้น
- 4.3 บริการอื่น ๆ เช่น จำหน่ายสินค้าในราคาถูก เป็นต้น

กิตติพงษ์ เหล่านิพนธ์ (2538, หน้า 33) ได้สรุปการแบ่งประเภทของสวัสดิการไว้ ดังนี้

1. ให้ในเวลาที่ไม่ได้ทำงาน
2. ให้เพื่อความมั่นคง
3. ให้เพื่อเป็นการบริการ
4. ให้ตามกฎหมายบังคับ
5. ให้เป็นรางวัล หรือสิ่งของพิเศษที่ไม่ได้เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

3. วัตถุประสงค์และหลักในการจัดสวัสดิการ

ภิญโญ สาธร (2527, หน้า 387) กล่าวว่า หน่วยงานจำเป็นต้องจัดสวัสดิการให้แก่บุคลากรของตน ทั้งนี้ เพื่อวัตถุประสงค์การจัดสวัสดิการให้แก่บุคลากร ควรคำนึงถึงผลของสวัสดิการที่จะย้อนกลับมาสู่หน่วยงานเป็นสำคัญ เพื่อให้บุคลากรมีประสิทธิภาพในการทำงาน ถ้าบุคลากรรับแต่ประโยชน์ และบริการ โดยไม่ตอบสนองของหน่วยงานในด้านการปรับปรุงคุณภาพของการทำงานให้ดีขึ้น สวัสดิการที่จัดบริการให้ก็ไม่มีความหมาย หน่วยงานเสียเงินลงทุนสูญเปล่า ดังนั้น การที่จะทำให้การจัดสวัสดิการบรรลุเป้าหมาย และเกิดผลดีทั้งแก่บุคลากรในหน่วยงาน และองค์การ หรือหน่วยงานอย่างแท้จริง จำเป็นต้องมีหลักการและเกณฑ์ในการจัดสวัสดิการ

3.1 วัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการ

ภิญโญ สาธร (2527, หน้า 388) กล่าวว่า หน่วยงานจำเป็นต้องจัดสวัสดิการให้แก่บุคลากรของตน ทั้งนี้ เพื่อวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

- 3.1.1 เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรในหน่วยงาน
- 3.1.2 เพื่อเป็นสิ่งจูงใจในการจัดหาบุคลากรเข้ามาทำงานในหน่วยงาน
- 3.1.3 เพื่อบำรุงรักษาบุคลากรให้มีความจงรักภักดีซื่อสัตย์ต่อหน่วยงาน
- 3.1.4 เพื่อเพิ่มผลผลิตแก่หน่วยงานให้สูงขึ้น
- 3.1.5 เพื่อทำให้งานของหน่วยงานเกิดประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล
- 3.1.6 เพื่อป้องกันปัญหาการขัดแย้งขาดความสัมพันธ์อันดีระหว่างหน่วยงานกับบุคลากร
- 3.1.7 เพื่อบุคคลในหน่วยงานอุทิศเวลาแรงงาน ในการปฏิบัติงานในหน่วยงานให้ดีขึ้น
- 3.1.8 เพื่อลดการอุทธรณ์ร้องทุกข์ของบุคลากรในหน่วยงาน
- 3.1.9 เพื่อยกระดับมาตรฐานการดำรงชีวิตของบุคลากรในหน่วยงาน

- 3.1.10 เพื่อลดการขาดงานลางาน และเปลี่ยนงานของบุคลากรในหน่วยงาน
- 3.1.11 เพื่อลดความตึงเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากร
- 3.1.12 เพื่อก่อให้เกิดความสามัคคีในหน่วยงาน
- 3.1.13 เพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตของบุคลากรให้อยู่ในสภาพปกติ

3.2 หลักในการจัดสวัสดิการ

การจัดสวัสดิการให้แก่บุคลากร ควรคำนึงถึงผลของสวัสดิการที่จะย้อนกลับมาสู่หน่วยงานเป็นสำคัญ เพื่อให้บุคลากรมีประสิทธิภาพในการทำงาน ถ้าบุคลากรรับแต่ประโยชน์ และบริการโดยไม่ตอบสนองของหน่วยงานในด้านการปรับปรุงคุณภาพของการทำงานให้ดีขึ้นสวัสดิการที่จัดบริการให้ก็ไร้ความหมาย หน่วยงานเสียเงินลงทุนสูญเปล่า ดังนั้นการที่จะทำการจัดสวัสดิการบรรลุเป้าหมาย และเกิดผลดีทั้งแก่บุคคลในหน่วยงาน และองค์กร หรือหน่วยงานอย่างแท้จริง จำเป็นที่จะต้องมีหลักการ และเกณฑ์ในการจัดสวัสดิการดังต่อไปนี้ (ภิญโญ สาร, 2527, หน้า 388)

3.2.1 หลักความเสมอภาค สวัสดิการทุกชนิดจะต้องให้แก่บุคลากรโดยคำนึงถึงความเท่าเทียมกันให้มากที่สุด อย่าให้มีการใช้อภิสิทธิ์ในด้านรับสวัสดิการ

3.2.2 หลักแห่งประโยชน์ การจัดสวัสดิการ ควรคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้รับให้คุ้มค่าในการจัด และเมื่อดำเนินการไปแล้ว จะได้ผลทั้งทางหน่วยงาน และส่วนตัวตรงตามเป้าหมาย

3.2.3 หลักแห่งความจูงใจ การจัดสวัสดิการต้องเป็นสิ่งที่มีความจูงใจให้เกิดกำลังใจมีแนวโน้มที่จะกระทำ หรือทำงานให้เกิดผลแก่ตนเอง และความเจริญก้าวหน้าของหน่วยงานให้ทวีขึ้น

3.2.4 หลักแห่งการตอบสนองความต้องการ จัดสวัสดิการต้องคำนึงว่าสิ่งที่จัดให้อำนวยความสะดวก เพื่อเกื้อกูลแก่สมาชิกนั้นตรงตามความต้องการของสมาชิกหรือไม่ถ้าจัดไปโดยไม่คำนึงถึงความต้องการมักจะก่อให้เกิดประโยชน์อะไร

3.2.5 หลักแห่งประสิทธิภาพ การจัดสวัสดิการนั้นต้องคำนึงถึงว่าได้ผลดีที่สุด เกิดประโยชน์มากที่สุด สิ้นเปลืองเวลา และลงทุนน้อยที่สุดได้รับการจัดทั้งคุณภาพ และปริมาณ

3.2.6 หลักแห่งการประหยัด การจัดสวัสดิการเรื่องใดควรคำนึงถึงหลักของความสิ้นเปลือง ถ้าหากทำโดยไม่ประหยัดแล้วจะกลายเป็นเรื่องของความฟุ่มเฟือย จะเสียประโยชน์มากกว่าได้ผล

3.2.7 หลักแห่งการบำรุงขวัญ และกำลังใจ การจัดสวัสดิการก็เพื่อขวัญ และสร้างกำลังใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้น การจัดสวัสดิการเรื่องใดถ้าไม่ก่อให้เกิดขวัญ และกำลังใจไม่ควรจะกระทำ

3.2.8 หลักแห่งความสะดวก การจัดสวัสดิการถ้าจะให้ได้ดีต้องมีระบบระเบียบรูปแบบในการจัด ซึ่งเป็นการเอื้ออำนวยความสะดวกคล่องตัว ไม่ติดขัดไม่ชักช้า เสียเวลาในการนับบริการจากสวัสดิการที่จัด

3.2.9 หลักแห่งงบประมาณ ในการจัดสวัสดิการต้องคำนึงถึงงบประมาณในการจัดโครงการ เรื่องใดที่จะเป็นประโยชน์แก่บุคลากร มีทุนดำเนินการหมุนเวียน หรือให้แล้วสูญเปล่าหมดไปมีงบประมาณสนับสนุนเพียงพอหรือไม่

3.2.10 หลักแห่งความยุติธรรม การจัดสวัสดิการต้องคำนึงถึงผลที่ได้รับของบุคลากรในโรงเรียนไม่มีใครได้รับเหลือมล้ำต่ำกว่ากัน ควรจะถือหลักความยุติธรรมในการจัดโครงการในทุกกรณีไป

3.2.11 หลักของการจัดสวัสดิการต้องไม่มีลักษณะเป็นการ “สงเคราะห์แก่กุลแบบบิดากับบุตร” การจัดสวัสดิการถือว่าการบริการประเภทต่าง ๆ จะต้องเป็นความเห็นชอบของผู้รับ ส่วนใหญ่การที่องค์กรจะเป็นผู้ผูกขาดยอมเป็นสิ่งล้ำสมัยเสียแล้วการจัดสวัสดิการในประเทศที่พัฒนาแล้วนั้นถือว่าสมาชิกจะต้องมีส่วนร่วมเห็นดีเห็นชอบด้วยทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกเกิดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ให้ความร่วมมือและได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากสวัสดิการที่จัดขึ้น

ข้อมูลความเป็นมาเกี่ยวกับสวัสดิการผู้ต้องขัง

การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในเรือนจำ และทัณฑสถานด้วยวิธีการควบคุมเพื่อลงโทษ และควบคุมมิให้ผู้ต้องขังหลบหนีเป็นภารกิจประการแรก การแก้ไขพฤติกรรมเสียของผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลที่สามารถเข้ากับสังคมทั่วไปได้ภายหลังพ้นโทษเป็นภารกิจหลักประการที่ 2 ในภารกิจสองประการนี้ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เพื่อการควบคุมหรือเพื่อการแก้ไขให้กลับมาประพฤติตนเป็นพลเมืองดี สวัสดิการผู้ต้องขังเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงเป็นอย่างยิ่งเพราะว่าผู้ต้องขังคือมนุษย์เช่นเดียวกัน มีความต้องการเหมือนมนุษย์ธรรมดาทั่วไป และได้รับการคุ้มครองตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (นันทิ จิตสว่าง, 2542)

คำว่า “สวัสดิการ” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายไว้ว่า “สิ่งอำนวยความสะดวก และสภาพการทำงานที่ดี และสะดวกสบาย” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 177)

ความหมายโดยทั่วไป สวัสดิการ หมายถึง ประโยชน์ และบริการต่าง ๆ ที่หน่วยงานหรือองค์กร จัดให้ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงาน หรือองค์กรนั้น ๆ เพื่อความสะดวกสบาย เพื่อความพอใจมีขวัญกำลังใจที่ดีในการทำงาน มีสภาพแวดล้อมที่ดี เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีสุขภาพอนามัยที่ดี มีความเป็นอยู่ที่ดีมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีประสิทธิภาพในการทำงานยิ่งขึ้น

คำว่า “ผู้ต้องขัง” หมายความว่า นักโทษเด็ดขาดคนต้องขัง และคนฝาก

ดังนั้น “สวัสดิการผู้ต้องขัง” จึงหมายถึง ประโยชน์ หรือบริการต่าง ๆ ที่เรือนจำ และทัณฑสถาน จัดให้ผู้ต้องขังสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพ และการได้รับการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตามสมควร

ในแผนปฏิบัติการ กรมราชทัณฑ์ (พ.ศ. 2559–2562) ได้กำหนดเป้าหมายหลักไว้ 2 ประการ

1. ด้านการควบคุมดูแลผู้ต้องขัง การควบคุมและดูแลผู้ต้องขังมีหลักการดำเนินงานดังนี้การควบคุมผู้ต้องขังต้องใช้หลักวิชาชีพในการดำเนินการ อันได้แก่ หลักอาชญาวิทยา ทัณฑวิทยา ช็อกกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ตลอดจนข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ มาตรฐานความโปร่งใส และมาตรฐานเรือนจำด้านต่าง ๆ มีการจัดทำ 8 คู่มือการปฏิบัติงาน โดยยึดหลักกฎหมาย และระเบียบต่าง ๆ ควบคู่ไปกับหลักวิชาการการนำเทคโนโลยี และนวัตกรรมมาใช้ควบคุมผู้ต้องขังเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล การจัดอบรมสัมมนาให้แก่เจ้าพนักงานทุกระดับอย่างต่อเนื่อง การจัดทำมาตรฐานคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังให้ครบทุกเรือนจำ

2. ด้านการแก้ไขฟื้นฟูพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดี กรมราชทัณฑ์ได้ดำเนินการตามภารกิจหลักอย่างต่อเนื่อง ในด้านการแก้ไขฟื้นฟู ได้แก่ การจัดการศึกษาทั้งระดับ สายสามัญ และสายอาชีพ รวมทั้งการฝึกวิชาชีพตามความต้องการของตลาดแรงงานการจัดกิจกรรมพัฒนาจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ อบรมจิตภาวนา อบรมผู้ต้องขังต่างศาสนา (คริสต์และอิสลาม) อบรมตามประเภทของกลุ่มผู้ต้องขัง และอบรมผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษ เพื่อเป็นการขัดเกลาจิตใจ ปรับเปลี่ยนทัศนคติ รวมทั้งจัดกิจกรรมด้านนันทนาการให้กับผู้ต้องขังในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดหางาน การให้ความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวเข้าสู่สังคม เป็นต้นการให้การสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขังที่ต้องการขอรับความช่วยเหลือ และการติดตามผลหลังปล่อย

1. วัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการผู้ต้องขัง

- 1.1 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังให้ดีขึ้นตามสมควร
- 1.2 เพื่อปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักทฤษฎีวิทยาหลักเมตตาธรรม และมนุษยธรรม
- 1.3 เพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ
- 1.4 เพื่อประโยชน์ในการควบคุมผู้ต้องขังให้อยู่ในระเบียบวินัย ไม่ก่อความวุ่นวาย
- 1.5 เพื่อเตรียมความพร้อม ในการที่จะรับการอบรมแก้ไขตามโปรแกรมที่เหมาะสม ให้ประพฤติตนเป็นพลเมืองดี

ดังนั้น เพื่อให้การจัดสวัสดิการผู้ต้องขังเป็นไปตามหลักทฤษฎี วิทยาทฤษฎี กฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนดตามมาตรฐานขั้นต่ำ สำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ และนโยบายของกรมราชทัณฑ์ จึงได้กำหนดให้เรือนจำ และทัณฑสถานปฏิบัติงานด้านสวัสดิการขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขัง เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านสวัสดิการขั้นพื้นฐานและการบริการแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ และทัณฑสถานเป็นไปในแนวเดียวกัน

2. หลักการจัดสวัสดิการแก่ผู้ต้องขัง

หลักที่สำคัญในการจัดสวัสดิการให้กับผู้ต้องขังนั้น จำเป็นจะต้องพิจารณาด้วยว่า ค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการให้สวัสดิการนั้นจะคุ้มหรือไม่ ดังนั้น การให้สวัสดิการจึงควรมีหลักเกณฑ์ที่จะต้องพิจารณา ดังนี้

- 2.1 การให้บริการสวัสดิการใด ๆ แก่ผู้ต้องขังควรจะคำนึงว่าตรงกับความต้องการที่แท้จริงของผู้ต้องขังหรือไม่
- 2.2 ความต้องการในสวัสดิการนั้นควรจะเป็นความต้องการที่แท้จริงของผู้ต้องขังส่วนใหญ่มิใช่เป็นความต้องการของคนใดคนหนึ่งเพียงคนเดียว หรือกลุ่มเดียว
- 2.3 บริการสวัสดิการนั้นต้องเป็นบริการที่สามารถสนองตอบความต้องการของผู้ต้องขังทุกคนในเรือนจำโดยที่สามารถให้บริการได้ก็ได้ตามความต้องการในขอบเขตแห่งสิทธิของตน
- 2.4 บริการสวัสดิการที่จัดให้แก่ผู้ต้องขังนั้นจะต้องมีขอบเขตกว้างขวางให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ทั้งนี้เพราะทุกคนจะได้มีส่วนร่วมในการใช้บริการได้มากที่สุด
- 2.5 การให้บริการสวัสดิการควรมีแบบอย่างเดียวกัน และเสมอภาคกันทุกคนไม่เลือกผู้ต้องขังที่รับบริการจะมีฐานะอย่างไร

2.6 การจัดบริการสวัสดิการควรจะได้มีการคำนวณต้นทุนของบริการสวัสดิการแต่ ละอย่าง เพื่อจะได้มีการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณต่าง ๆ อย่างรอบคอบเพื่อไม่ให้เกิด ข้อผิดพลาดในภายหลังได้

ดังนั้นการให้สวัสดิการในด้านต่าง ๆ แก่ผู้ต้องขังจึงต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่ทางราชการ จะได้รับด้วย กล่าวคือ ต้องเป็นการให้สวัสดิการที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาพฤติ นิสัยให้กับผู้ต้องขังด้วย ซึ่งมีหลักในการดำเนินการดังนี้

1. การจัดสวัสดิการใด ๆ ควรให้ผู้ต้องขังทุกคนได้รับโดยเสมอภาคกันมากที่สุด
2. การจัดสวัสดิการ ควรได้พิจารณาถึงประโยชน์ที่เรื้อนจำ และผู้ต้องขัง จะได้รับว่าตรงตามความมุ่งหมายหรือไม่
3. การจัดสวัสดิการที่ดีนั้นต้องเป็นการจัดที่มีแรงจูงใจให้ผู้ต้องขังเกิดกำลังใจ มีความคิดที่จะปฏิบัติให้เกิดผลแก่ตนเอง และสังคมส่วนรวม
4. การจัดสวัสดิการนั้นจะต้องคำนึงว่าจะตรงกับความต้องการของผู้ต้องขัง มากเพียงใด
5. การจัดสวัสดิการจะต้องคำนึงถึงหลักประสิทธิภาพ คือ ลงทุนน้อยที่สุด ล้นเปลืองเวลาน้อยที่สุด แต่ได้ผล และประโยชน์มากที่สุด ทั้งคุณภาพ และปริมาณ (ประทีน ไกรษรโกวิทย์, 2540, หน้า 30-31)

กรมราชทัณฑ์ ได้จัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังราชทัณฑ์ให้ได้รับความสะอาดสบายทั้ง กาย และใจ เพื่อจะได้ตั้งตนอยู่ในความสงบมีความสำนึกในความผิด และจะได้กลับตนเป็น พลเมืองดีต่อไปโดยได้ดำเนินการให้สวัสดิการหลายอย่างดังนี้

1. จัดอาคารสถานที่เช่นเรือนนอนเรือนขังโรงงานโรงพยาบาลโรงครัว และบริการน้ำดื่มน้ำใช้ที่สะอาดให้มีเพียงพอ และถูกหลักอนามัย
2. จัดเครื่องนุ่งห่มเสื้อผ้ากางเกงอย่างน้อยปีละ 2 ชุด ผ้าห่มปีละ 1 ผืน
3. จัดอาหารให้ผู้ต้องราชทัณฑ์บริโภควันละ 3 มื้อได้พยายามจัดหาอาหาร มีปริมาณเพียงพอแก่การบริโภคทั้งมีคุณภาพ และมีประโยชน์ต่อร่างกายพอสมควร
4. ให้การบำบัดรักษาแก่ผู้ต้องราชทัณฑ์ที่เจ็บป่วยจัดให้มีแพทย์พยาบาล เพื่อบำบัดรักษาผู้เจ็บป่วยหากผู้ป่วยรายใดไม่สามารถจะรักษาให้หายภายในสถานควบคุม ก็นุญาตให้ไปรักษาภายนอกได้
5. จัดให้เล่นกีฬา และการบันเทิงต่าง ๆ จัดให้มีบริการดนตรีไทยดนตรีสากล และบริการวิทยุ และโทรทัศน์ด้วย
6. จัดห้องสมุดให้ผู้ต้องราชทัณฑ์ได้ศึกษาหาความรู้ด้านต่าง ๆ

7. จัดให้มีร้านสงเคราะห์ภายในเพื่อจำหน่ายเครื่องอุปโภคบริโภคในราคาที่ไม่แพงกว่าภายนอก

8. แบ่งเงินรางวัลปันผลจากการฝึกอาชีพ

9. จัดให้ผู้ต้องราชทัณฑ์ได้รับการเยี่ยมเยียนจากบุคคลภายนอกตามสิทธิที่กำหนดไว้ (กรมราชทัณฑ์, 2519, หน้า 99-100)

ดังนั้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการควบคุม และพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขัง แผนการปฏิบัติราชการ กรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2559-2562 จึงจัดทำขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดเป้าหมาย และทิศทางองค์กรในระยะ 4 ปี ชำนาญเปรียบเทียบสมรรถนะของการบริหาร และพัฒนางานราชทัณฑ์ เพื่อให้ข้าราชการ และหน่วยงานในสังกัดนำไปใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติราชการ และการพัฒนาองค์กรให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และตามเป้าหมายที่กำหนด โดยการจัดทำแผนดังกล่าว ได้เปิดโอกาสให้ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย และแนวทางการพัฒนางานที่รับผิดชอบ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการผลักดันภารกิจของกรมราชทัณฑ์ ให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม และบรรลุวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือการ “คืนคนดี มีคุณค่าสู่สังคม”

3. สวัสดิการผู้ต้องขังในภารกิจของกรมราชทัณฑ์ (สูมาลี ประเสริฐประศาสน์, 2542), หน้า 23-24 ประกอบด้วย

3.1 สวัสดิการขั้นพื้นฐาน (ปัจจัย 4) ได้แก่

3.1.1 อาหารในปริมาณเพียงพอและคุณภาพเหมาะสมแก่ร่างกาย

3.1.2 ที่อยู่อาศัยที่ถูกหลักอนามัยไม่แออัดยัดเยียด

3.1.3 เครื่องนุ่งห่มที่เพียงพอ

3.1.4 ยารักษาโรค

3.2 สวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล

3.3 สวัสดิการด้านการศึกษา

3.4 สวัสดิการด้านอนามัยผู้ต้องขัง

3.5 สวัสดิการด้านการกีฬา และนันทนาการ

3.1 สวัสดิการขั้นพื้นฐาน (ปัจจัย 4)

3.1.1 อาหารการจัดสวัสดิการด้านอาหารถือเป็นสวัสดิการที่สำคัญที่สุด เพราะผู้ต้องขังไม่สามารถซื้อกินเองได้ เช่น บุคคลภายนอก หลายครั้งที่ผู้ต้องขังก่อผลจลาจลภายในเรือนจำทั้งในประเทศ และต่างประเทศมักเกิดจากอาหารไม่มีปริมาณ และคุณภาพเพียงพอ อาหารจำเจซ้ำซาก ฉะนั้นการกำหนดปริมาณอาหารสำหรับเลี้ยงผู้ต้องขังกรมราชทัณฑ์

ได้กำชับเรือนจำและทัณฑสถานต่าง ๆ ให้จัดอาหารให้ผู้ต้องขังในแต่ละวันให้ครบ 5 หมู่ คือ โปรตีน คาร์โบไฮเดรต ไขมัน เกลือแร่ และวิตามิน โดยคำนึงถึงหลักสุขภาพอนามัย และมนุษยธรรมภายใต้เงินประมาณที่ได้รับ และได้กำหนดปริมาณตามสมควรสำหรับจัดเลี้ยงผู้ต้องขังวันละ 3 มื้อ คือ เช้า กลางวัน เย็น และในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ก็ได้จัดอาหารเพิ่มเป็นกรณีพิเศษอีกด้วยในกรณีผู้ต้องขังป่วยให้จัดอาหารสำหรับคนป่วยโดยให้มีอาหารเสริมบำรุงร่างกายสำหรับผู้ต้องขังที่มีเชื้อชาติ หรือชาวต่างประเทศให้จัดเลี้ยงเช่นผู้ต้องขังชาวไทย และจะต้องไม่ขัดต่อลัทธิศาสนาของผู้ต้องขัง ทั้งนี้ กรมราชทัณฑ์ได้จัดทำรายการอาหารประจำวันแยกเป็นแต่ละภาคโดยพิจารณาจากวัฒนธรรมการรับประทานอาหารของแต่ละท้องถิ่น วัตถุประสงค์คุณภาพ และเหมาะสมถึงงบประมาณค่าอาหารผู้ต้องขังที่ราชทัณฑ์ได้รับ

3.1.2 ที่อยู่อาศัย หมายถึง ที่อยู่อาศัยภายในเรือนจำและทัณฑสถานของผู้ต้องขังจะต้องใช้ชีวิตประจำวันในการทำงานพักผ่อนออกกำลังกายกินอยู่หลับนอน กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดเป็นมาตรฐานว่าผู้ต้องขัง 1 คนจะใช้พื้นที่ใช้สอยภายในเรือนนอน 2.25 ตารางเมตร หากปฏิบัติได้ตามมาตรฐานนี้ผู้ต้องขังก็จะไม่อยู่กันอย่างแออัดยัดเยียดหากผู้ต้องขังอยู่กันอย่างแออัดยัดเยียดเมื่อใดก็จะก่อให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บขาดการพักผ่อนที่เพียงพอเป็นสาเหตุแห่งการแหกคอกหลบหนีหรือก่อจลาจลภายในเรือนจำ

3.1.3 เครื่องนุ่งห่ม หมายถึง เครื่องนุ่งห่มที่เพียงพอและป้องกันความร้อนหนาวสิ่งที่กรมราชทัณฑ์จัดให้แก่ผู้ต้องขังตามสิทธิที่สมควรได้ได้แก่

- 1) ถ้าเป็นชายให้จ่าย
 - 1.1) เสื้อผ้าและกางเกง 2 สำหรับ
 - 1.2) ผ้าอาบน้ำ 1 ผืน
 - 1.3) ผ้าห่มนอน 1 ผืน
 - 1.4) เสื้อปูนอน 1 ผืน
- 2) ถ้าเป็นหญิง
 - 2.1) เสื้อและเครื่องนุ่งห่ม 2 สำหรับ
 - 2.2) ผ้าห่มนอน 1 ผืน
 - 2.3) เสื้อปูที่นอน 1 ผืน
 - 2.4) สิ่งพิเศษหุงต้ม ตามที่อธิบดีเห็นว่าจำเป็น

จะเห็นได้ว่านอกจากเครื่องนุ่งห่มเป็นเครื่องแบบผู้ต้องขังแล้วยังหมายถึง สิ่งจำเป็นอื่น ๆ เช่น ผ้าอาบน้ำ ผ้าห่ม และเสื้อปูที่นอนอีกด้วย

3.1.4. ยารักษาโรคปัจจุบันยารักษาโรคที่ให้แก่ผู้ต้องขังป่วยเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิทางด้านการรักษาพยาบาลซึ่งรวมถึงบริการทางการแพทย์กำหนดให้มีสถานพยาบาลในเรือนจำ และทัณฑสถาน

3.2 สวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล

สวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล คือ สิทธิที่ให้แก่ผู้ต้องขังที่เจ็บป่วย ทั้งกาย และจิตใจ ซึ่งรวมถึงผู้ต้องขังที่ติดฝิ่นกัญชา สิ่งเสพติดอย่างอื่นอาการร้ายแรง หรือมีหญิงมีครรภ์ หรือมีลูกอ่อนให้จัดเป็นผู้ป่วยโดยอนุโลม

การรักษาพยาบาลผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ และทัณฑสถานเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งในด้านการปกครอง เหตุผลทางการแพทย์ และหลักมนุษยธรรม ทั้งยังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการอนามัย และสุขาภิบาล สวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลจะต้องยึดหลักคุณธรรม และมนุษยธรรมอย่างสูง เพราะผู้ต้องขังเป็นผู้ที่หมดโอกาสที่จะออกไปรับการรักษาภายนอกเรือนจำด้วยตนเองได้ ส่วนใหญ่เป็นผู้ยากไร้ไม่ได้อยู่ใกล้ชิดกับครอบครัว บรรพบุรุษ และสิ่งแวดล้อมในเรือนจำ ความตึงเครียดในชีวิตประจำวัน เป็นสาเหตุให้ผู้ต้องขังเจ็บป่วยมากกว่าบุคคลภายนอก หากป่วยหนัก และไม่ได้รับการรักษาพยาบาล การวิเคราะห์โรคที่ถูกต้อง ผู้ต้องขังจะหมดหวัง และเสียขวัญ และกำลังใจ เพราะฉะนั้น ความเมตตาเอาใจใส่ที่ได้รับจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก สำหรับผู้ต้องขังป่วย และเป็นสิ่งที่ช่วยลดความกังวลใจของผู้ต้องขัง

3.3 สวัสดิการด้านการศึกษา

กรมราชทัณฑ์ มีนโยบายในการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัย เพื่อปรับเปลี่ยนสภาพร่างกาย และจิตใจให้มีความพร้อม ก่อนที่จะกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับสังคมภายนอกอย่างปกติสุข โดยนำกระบวนการศึกษามาใช้เป็นแนวทางสนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังในเรือนจำ และทัณฑสถาน 135 แห่ง ได้รับการศึกษาอย่างจริงจัง และต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ผู้ต้องขังสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประกอบอาชีพสามารถเลี้ยงตนเอง และครอบครัวภายหลังพ้นโทษ

การจัดการศึกษาผู้ต้องขังในเรือนจำ และทัณฑสถานได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการสนับสนุนงบประมาณด้านครูผู้สอนให้กับเจ้าหน้าที่ในเรือนจำ และทัณฑสถาน อุปกรณ์การเรียนการสอน การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาสายอาชีพ ตลอดจนการติดตั้งชุดอุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียม เพื่อศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมด้านวิชาชีพระยะสั้นจากสำนักงาน

คณะกรรมการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการเช่นเดียวกัน ระดับอุดมศึกษาได้รับความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์โดยส่วนส่งเสริมการศึกษาสำนักพัฒนาพฤตินิสัยได้กำหนดนโยบายด้านการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังโดยนำกระบวนการทางการศึกษามาเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้ผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน ดังนี้

1. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจัดการศึกษาตั้งแต่ผู้ไม่รู้หนังสือระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้ต้องขังที่จะเข้ารับบริการต้องผ่านกระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อให้ทราบข้อมูลรายละเอียดของผู้ต้องขังแต่ละราย ในพื้นฐานด้านการศึกษาอาชีพเดิม เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายทุกคน การจัดการศึกษาดังกล่าว มีความสำคัญอย่างยิ่งที่เรือนจำและทัณฑสถานต้องดำเนินการสนองนโยบายรัฐบาลในการพัฒนาคนในประเทศ

2. การศึกษาวิชาชีพ ส่งเสริมการจัดการศึกษาวิชาชีพ ดำเนินการจัดสาขาวิชาชีพระยะสั้น ตั้งแต่ 30-300 ชั่วโมง ที่เป็นความต้องการของตลาดแรงงาน และสถานประกอบการโดยติดต่อประสานความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ให้เข้ามาช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาให้ผู้ต้องขัง ปีละประมาณ 10-12 สาขา และมีการขยายโอกาสให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นในระดับปวช. และปวส.

3. การศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาต่อที่สูงขึ้นในระดับอุดมศึกษา (มสธ.) สมัครง่ายได้ 2 หลักสูตร คือระดับปริญญาตรี ผู้ต้องขังจะต้องจ่ายค่าเล่าเรียนต่อภาคเรียน 1500 บาท/คน และโครงการศึกษาต่อเนื่องเพื่อศึกษาค้นคว้าตนเอง โดยใช้ระบบการเรียนการสอนทางไกลจากสื่อการสอนในการจัดกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ จากการจัดมุม มสธ. ภายในเรือนจำ และทัณฑสถาน เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้ต้องขังได้ศึกษาหาความรู้จากตำราแบบเรียน และจากสื่อต่าง ๆ

4. การจัดการศึกษาอัญญาศัย เป็นการจัดการศึกษาที่หลากหลายรูปแบบในการเลือกเข้ารับบริการต่าง ๆ ให้ผู้ต้องขังได้ศึกษาด้วยตนเองได้มีความรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงวิทยาการต่าง ๆ โดยจัดให้มีห้องสมุดเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ สารต่าง ๆ จัดบริการข่าวสารข้อมูล โดยจัดบอร์ดประจำ และเคลื่อนที่ เสียงตามสาย ห้องสมุดกลางห้องสมุดเคลื่อนที่ การให้ข้อมูลความรู้โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ โดยให้เรือนจำ และทัณฑสถานทั่วประเทศได้ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และใช้ตำราเอกสารให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5. การพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกาย และจิตใจโดยการนำกิจกรรม การฝึกอบรมลูกเสือสามัญ ลูกเสือชาวบ้าน ยุวกาชาดนอกโรงเรียน เพื่อให้ทุกคนมีความยึดมั่นต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนส่วนรวม สร้างค่านิยม และเจตคติที่ดี

3.4 สวัสดิการด้านอนามัยผู้ต้องขัง

ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ยากจน และมักจะเป็นหัวหน้าครอบครัวเมื่อมาต้องโทษปัญหาต่าง ๆ ก็จะทำให้ทวีมากขึ้น ผู้ต้องขังจะอยู่ในฐานะที่ช่วยตัวเองไม่ได้ทุกด้านถ้าครอบครัวพอมีฐานะก็จะช่วยเหลือเกื้อกูลในด้านต่าง ๆ ได้ แต่ในความเป็นจริงแล้วผู้ต้องขังส่วนใหญ่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากครอบครัว อาจจะเป็นเนื่องจากครอบครัวอยู่ไกล ฐานะยากจน และผู้ต้องขังบางประเภท เช่น ผู้ต้องขังคดียาเสพติด หรือผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำเป็นนิสัยครอบครัวมักจะเหินมระอา ผู้ต้องขังจึงขาดการติดต่อกับครอบครัว บางครั้งครอบครัวไม่ทราบว่าจะต้องโทษ ผู้ต้องขังเหล่านี้จะเป็นภาระของกรมราชทัณฑ์ สวัสดิการที่เป็นปัจจัย 4 ที่กรมราชทัณฑ์จัดให้ไม่สามารถทำให้ชีวิตอยู่อย่างเช่นมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรี มนุษย์ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ในสภาพร่างกาย และสิ่งแวดล้อมที่สกปรกเป็นบ่อเกิดแห่งโรคภัยไข้เจ็บ สวัสดิการด้านอนามัยผู้ต้องขังจึงเป็นสิ่งเสริมสร้างให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น

ความหมายของสวัสดิการด้านอนามัยผู้ต้องขัง หมายถึง การจัดสวัสดิการให้ผู้ต้องขังในด้านสิ่งของเครื่องใช้เพื่อการส่งเสริมสุขภาพอนามัยทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สิ่งแวดล้อม และพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นการให้สวัสดิการโดยการยอมรับในด้านสิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขัง

สวัสดิการด้านอนามัยผู้ต้องขังครอบคลุมไปถึงการสุขาภิบาลเรือนจำสิ่งของเครื่องใช้ที่เป็นสวัสดิการผู้ต้องขังในด้านนี้จึงแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. เครื่องใช้อนามัยส่วนรวมคือวัสดุที่ใช้ในการทำความสะอาดสถานที่ภายในเรือนจำและทัณฑสถาน หรือใช้ในการสุขาภิบาลเรือนจำ ได้แก่
 - 1.1 น้ำยากำจัดแมลง/ยุง
 - 1.2 น้ำยาดับกลิ่น และฆ่าเชื้อโรค
 - 1.3 น้ำยาล้างภาชนะ
2. เครื่องใช้อนามัยส่วนตัว คือ วัสดุที่ใช้ในการทำความสะอาดร่างกายเสื้อผ้า และเครื่องหลับนอนของผู้ต้องขัง ได้แก่
 - 2.1 สบู่ฟอกตัว
 - 2.2 ผงซักฟอก

2.3 แปรงสีฟัน

2.4 ยาสีฟัน

2.5 ชันอาบน้ำ

2.6 รองเท้าฟองน้ำ

2.7 ผ่าอนามัย

3.5 สวัสดิการด้านกีฬา และนันทนาการ

ชีวิตประจำวันของผู้ต้องขัง เป็นชีวิตที่อยู่ในกำแพงสี่เหลี่ยม เป็นชีวิตที่ขาดอิสรภาพ จำเจ ซ้ำซาก ต้องปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของเรือนจำ รวมทั้งต้องทำงานให้เรือนจำ ทำให้เกิดความเครียดทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ซึ่งเป็นสาเหตุของโรคภัยไข้เจ็บ อាកารทางจิต และประสาท และอาจเป็นสาเหตุให้เกิดความวุ่นวายในเรือนจำ ผู้ต้องขังก่อการทะเลาะวิวาทกัน ด้วยความเครียดการจัดกิจกรรมให้ผู้ต้องขังได้ออกกำลังกาย และพักผ่อนหย่อนใจ จึงเป็นการผ่อนคลายความเครียด ในชีวิตประจำวัน และทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง

สวัสดิการด้านกีฬาและนันทนาการ หมายถึง สวัสดิการที่จัดให้ผู้ต้องขังได้ออกกำลังกายพักผ่อนหย่อนใจนันทนาการต่าง ๆ เพื่อเป็นการพัฒนาจิตใจ และร่างกาย

วัตถุประสงค์ที่จัดเป็นสวัสดิการในด้านนี้ประกอบด้วยเครื่องกีฬาต่าง ๆ ทั้งในร่มและกลางแจ้งเช่นตะกร้อฟุตบอลปิงปองแบดมินตันหมากรุกหมากฮอส เป็นต้น

เรือนจำอาจจะจัดกิจกรรมการเล่นต่าง ๆ เป็นครั้งคราวส่วนการบริหารกรมราชทัณฑ์ได้สั่งการให้เรือนจำ และทัณฑสถาน จัดให้ผู้ต้องขังทุกคนได้ออกกำลังกายทุกวันในตอนเช้าเมื่อนำผู้ต้องขังลงจากเรือนนอน และได้กำชับให้เรือนจำ และทัณฑสถานทุกแห่งจัดให้มีลานกีฬาสำหรับผู้ต้องขังได้ออกกำลังกายทุกแห่ง นอกจากนั้นยังจัดให้มีนันทนาการ เช่น โทรทัศน์ วีดีโอ วิทยู ดนตรี ตลอดจนกิจกรรมด้านนันทนาการต่าง ๆ เป็นต้น ที่เรือนจำและทัณฑสถานจัดขึ้น

นอกเหนือจากสวัสดิการผู้ต้องขังที่กล่าวมาแล้ว กรมราชทัณฑ์ยังจัดสวัสดิการเกี่ยวกับการเยี่ยมญาติ เพื่อให้ผู้ต้องขังไปพบปะญาติเป็นการสร้างขวัญกำลังใจได้ปรึกษาหารือในเรื่องต่าง ๆ ให้คลายความกังวลใจ และยังมีสวัสดิการร้านสงเคราะห์ผู้ต้องขังในเรือนจำ เพื่อจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ ในราคาที่ไม่แพงกว่าภายนอก เพื่อให้ผู้ต้องขังได้ซื้อหาสิ่งของที่จำเป็น

สรุปการจัดสวัสดิการของผู้ต้องขัง รัฐเป็นผู้จัดหาให้เป็นการจัดสวัสดิการด้านการกินอยู่ที่พอสมควรไม่ดีหรือเลวกว่าความเป็นอยู่ของคนธรรมดาภายนอกเรือนจำมากนัก นอกเหนือจากสวัสดิการขั้นพื้นฐานแล้วยังมีสวัสดิการด้านอื่น ๆ ที่จัดให้ เพื่อวัตถุประสงค์ใน

การฟื้นฟูแก้ไขผู้ต้องขังสวัสดิการต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้คนที่กระทำผิดไปแล้วได้คิดกลับตัวเป็นคนดี และเป็นประโยชน์ต่อสังคม เมื่อพ้นโทษออกไป

4. การจัดการสวัสดิการของผู้ต้องขังต่างประเทศ

ประเทศต่าง ๆ มีการจัดสวัสดิการผู้ต้องขังตามมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ แต่อย่างไรก็ตาม มีหลายประเทศที่มีการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังที่ดี คือ

4.1 ประเทศญี่ปุ่นมีการจัดสวัสดิการด้านอาหารและความเป็นอยู่ที่ดีแก่ผู้ต้องขัง โดยมีการจัดอาหารพิเศษในโอกาสต่าง ๆ แก่ผู้ต้องขัง รวมทั้งการจัดอาหารพิเศษสำหรับผู้ต้องขังป่วย หญิงมีครรภ์และชาวต่างประเทศ นอกจากนี้ภายในเรือนนอนได้จัดเป็นห้องพัก ซึ่งมีเก้าอี้และโต๊ะ สำหรับการเขียนหนังสือทุกห้อง และลักษณะที่สำคัญยิ่งของงานราชทัณฑ์ญี่ปุ่น คือ การให้ความสำคัญต่อสวัสดิการ ด้านการแพทย์และการรักษาพยาบาลต่อผู้ต้องขัง ดังจะเห็นได้จากกรมราชทัณฑ์ญี่ปุ่นมีระบบให้ทุนการศึกษาทางการแพทย์ เพื่อกิจการราชทัณฑ์ (correctional medical) ทำให้อัตราส่วนระหว่างแพทย์กับผู้ต้องขังในเรือนจำมากกว่าของหลายประเทศในเอเชียและประเทศตะวันตก รวมทั้งการฝึกสอนการพยาบาลในสถานฝึกอบรมการพยาบาลที่เรือนจำฮาจิโวจิ (Hachioji Medical Prison) เพื่อการแก้ปัญหาการขาดแคลนพยาบาลในเรือนจำ ซึ่งนับเป็นการจัดสวัสดิการด้านการแพทย์และการรักษาพยาบาลที่ให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ นอกจากนี้กรมราชทัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่นได้มีอาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ ของเรือนจำ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ต้องขัง และทางกรมราชทัณฑ์ญี่ปุ่นได้ให้ความสำคัญต่อผู้ต้องขังมาก ดังจะเห็นได้จากผู้ต้องขังภายในเรือนจำญี่ปุ่นมีสิทธิยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ด้วยวาจาแก่ผู้บัญชาการเรือนจำโดยตรง และสามารถร้องทุกข์เป็นลายลักษณ์อักษรต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือผู้ตรวจการเรือนจำที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้ จึงนับเป็นการให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังอย่างแท้จริง

4.2 สาธารณรัฐเกาหลี มีการจัดสวัสดิการแก่ผู้ต้องขังด้านอาหาร โดยมีการแต่งตั้งหน่วยงานพิเศษ คือ คณะกรรมการโภชนาการกลาง อยู่ภายใต้ข้อบังคับบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยงานเฉพาะ ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคพื้นฐาน โดยเฉพาะการจัดหาอาหารที่มีคุณภาพเป็นมาตรฐานอาหารที่ได้กำหนดไว้ นอกจากนี้ทางเรือนจำมีการจัดให้หรือให้ยืมเครื่องใช้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตแก่ผู้ต้องขัง รวมทั้งการอนุญาตให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมจากบุตรซึ่งยังเยาว์วัย

4.3 ประเทศอิสราเอล มีการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขัง โดยนอกจากจะคำนึงถึงตัวผู้ต้องขังเป็นหลักแล้วยังคำนึงครอบครัวของผู้ต้องขังด้วยเนื่องจากครอบครัวผู้ต้องขังอาจประสบกับปัญหาในระหว่างที่ผู้ต้องขังต้องโทษอยู่ในเรือนจำ ซึ่งการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังโดยคำนึงถึงบริการด้านครอบครัวของผู้ต้องขัง จึงนับได้ว่าดำเนินการลดภาระค่าใช้จ่ายที่ครอบครัวของผู้ต้องขังอาจต้องประสบได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามผู้ต้องขังของประเทศอิสราเอลก็ประสบปัญหาด้านการจัดสวัสดิการจากทางเรือนจำ เนื่องจากแต่ละเรือนจำในประเทศอิสราเอลมีการจัดสวัสดิการแก่ผู้ต้องขังไม่เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะบางเขตปกครองนอกจากจะไม่มีการจัดสวัสดิการที่ดีแก่ผู้ต้องขังแล้ว ยังมีการทรมานผู้ต้องขังทั้งทางร่างกายและจิตใจ อันสืบเนื่องมาจากปัญหาการแบ่งแยกดินแดนของประเทศอิสราเอลนั่นเอง

4.4 สหรัฐอเมริกา (รัฐบาลกลาง) มีการจัดสวัสดิการพิเศษแก่ผู้ต้องขัง คือ มีการบริการด้านอาหารที่มีมาตรฐานสูง การให้บริการรักษาพยาบาลพิเศษแก่ผู้ต้องขังที่มีความจำเป็นต้องใช้การรักษาพยาบาลเป็นกรณีพิเศษ ค่าทดแทนกรณีผู้ต้องขังได้รับอุบัติเหตุจากการทำงาน การบริการแก้ปัญหาเรื่องรื้อร่งทุบทุบ บริการจัดหาเครื่องใช้ส่วนตัว และการเก็บเครื่องใช้ส่วนตัวของผู้ต้องขัง บริการเยี่ยมแบบตัวต่อตัว การโทรศัพท์ติดต่อกับสมาชิกในครอบครัวและญาติมิตรด้วยระบบติดต่อสื่อสารผ่านทางจอคอมพิวเตอร์ที่มีเจ้าหน้าที่คอยกำกับอยู่ซึ่งค่าใช้จ่ายทั้งหมดทางผู้ต้องขังหรือผู้รับสายปลายทางจะเป็นผู้รับผิดชอบทั้งสิ้น และบริการห้องสมุดกฎหมายแก่ผู้ต้องขังที่ต้องการความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย

4.5 ประเทศเดนมาร์ก มีการจัดสวัสดิการที่ดี และมีความแตกต่างจากประเทศอื่น ๆ หลาย ๆ ประการคือ การอนุญาตให้ผู้ต้องขังมีทรัพย์สินส่วนตัวในเรือนจำ อาทิ หนังสือรูปภาพ วิหุญ โทรศัพท์ สัตว์เลี้ยง มีการจัดอุปกรณ์นันทนาการต่าง ๆ รวมทั้งมีการสั่งซื้อหนังสือโดยตรงจากผู้ต้องขังจากห้องสมุดของทางเรือนจำและสวัสดิการที่น่าสนใจยิ่งในด้านการเยี่ยมผู้ต้องขัง กล่าวคือ นอกจากผู้ต้องขังจะได้รับการเยี่ยมจากญาติหรือบุคคลต่าง ๆ ภายในเรือนจำแล้ว ผู้ต้องขังยังมีสิทธิไปเยี่ยมญาติ และบุคคลต่าง ๆ ภายนอกเรือนจำด้วยตนเองอันเป็นกรณีพิเศษรวมทั้งยังอาจจะอนุญาตให้ผู้ต้องขังออกไปทำงานหรือเรียนหนังสือภายนอกเรือนจำได้ส่วนประเทศไทย มีการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังในด้านต่าง ๆ เช่นเดียวกับทุกประเทศโดยเป็นการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขัง เพื่อส่งเสริมการอบรม และพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมีงบประมาณในการบริหารประเทศไม่มากนัก รวมทั้งงบประมาณในกิจการราชทัณฑ์ จึงส่งผลให้การจัดสวัสดิการครอบคลุมเฉพาะตัวผู้ต้องขังเท่านั้น (กรมราชทัณฑ์, 2541. หน้า 272-274)

5. เรือนจำในกลุ่มประเทศอาเซียน

ในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยจะเข้าสู่ประชาคมอาเซียนซึ่งสมาชิกในกลุ่มมีจำนวน 10 ประเทศ ได้แก่ ประเทศบรูไนดารุสซาลาม ประเทศพม่า ประเทศประเทศกัมพูชา ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศลาว ประเทศมาเลเซีย ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศสิงคโปร์ ประเทศไทย และประเทศเวียดนาม (วารสารราชทัณฑ์, 2556) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 เรือนจำประเทศบรูไนดารุสซาลาม

5.1.1 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในการควบคุม

เรือนจำในประเทศบรูไนดารุสซาลามอยู่ในสังกัดกรมราชทัณฑ์ในการกำกับของกระทรวงกิจการภายใน โดยมีการบริหารจัดการงานราชทัณฑ์ ประกอบด้วย เรือนจำหลัก คือ เรือนจำจิริดง (Jerudong) และที่เรือนจำมาบูรง (Mabudong) โดยผู้ต้องขังแรกเข้าจะถูกควบคุมที่เรือนจำจิริดง (Jerudong) ก่อน แล้วจะมีการจำแนกออกไป โดยแยกกลุ่มผู้ต้องขัง ดังนี้

- 1) ผู้ต้องขังชายที่กระทำผิดซ้ำ และโทษเกินกว่า 5 ปี จะถูกจำแนกมาอยู่ที่เรือนจำจิริดง (Jerudong)
- 2) ผู้ต้องขังที่เป็นเพศหญิงจะถูกจำแนกออกมาอยู่ในแดนหญิงซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเรือนจำจิริดง (Jerudong)
- 3) ผู้ต้องขังชายที่กระทำความผิดครั้งแรก และโทษน้อยกว่า 5 ปี จะถูกจำแนกไปที่เรือนจำมาบูรง (Mabudong)

หลังจากนั้นจะมีการจำแนกโดยการสัมภาษณ์ เพื่อจัดโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูให้แก่ผู้ต้องขังแต่ละประเภทต่อไป

เรือนจำประเทศบรูไนดารุสซาลาม ได้แบ่งผู้ต้องขังเป็น 5 ระดับ

- ระดับที่ 1 เป็นผู้ต้องขังที่ได้รับโทษน้อยกว่า 6 เดือน
- ระดับที่ 2 เป็นผู้ต้องขังที่ได้รับโทษมากกว่า 6 เดือน
- ระดับที่ 3 เป็นผู้ต้องขังที่ได้รับโทษหลังจากอยู่ในระดับที่สองมาแล้วสามเดือนที่ประพฤติตัวดี มีความขยันจึงจะมีสิทธิเลื่อนชั้นมาที่ระดับนี้
- ระดับที่ 4 หลังจากผู้ต้องขังรับโทษในระดับที่ 3 เป็นเวลา 15 เดือนก็สามารถเลื่อนชั้นมาอยู่ในระดับที่ 4 โดยจะต้องมีความประพฤติที่ดี และมีความขยันหมั่นเพียรในระดับ 4 ผู้ต้องขังจะต้องขยันหมั่นเพียร และต้องประพฤติตัวให้เหนือกว่ามาตรฐานเดิม

ระดับที่ 5 เป็นระดับพิเศษ เมื่อผู้ต้องขังที่อยู่ในระดับที่ 4 ครบ 18 เดือน สามารถเลื่อนเป็นระดับพิเศษได้โดยจะต้องความประพฤติ และความขยันหมั่นเพียรโดยต้องดีกว่ามาตรฐานเดิมในระดับที่ 4

5.1.2 สวัสดิการของผู้ต้องขัง

เรือนจำประเทศบรูไนดารุสซาลามจัดให้ผู้ต้องได้รับการติดต่อกับญาติ ตามระดับชั้นของผู้ต้องขัง ดังนี้

ระดับที่ 1 ได้รับสิทธิในการเขียนจดหมายติดต่อกับญาติ 1 ครั้งต่อ 4 สัปดาห์ และสามารถพบญาติได้

ระดับที่ 2 ได้รับสิทธิในการเขียนจดหมายติดต่อกับญาติ 1 ครั้งต่อ 8 สัปดาห์

ระดับที่ 3 ได้รับสิทธิในการเขียนจดหมายติดต่อกับญาติ 1 ครั้งต่อ 3 สัปดาห์ และได้รับสิทธิพบญาติ 24 นาทีต่อ 6 สัปดาห์ และได้รับสิทธิพิเศษในการฟังวิทยุดูโทรทัศน์ และสามารถยืมหนังสือจากห้องสมุดได้

ระดับที่ 4 ได้รับสิทธิในการเขียนจดหมายติดต่อกับญาติ 1 ครั้งต่อ 2 สัปดาห์ และได้รับสิทธิพบญาติได้ครั้งละ 30 นาทีต่อทุก 4 สัปดาห์ และ

ระดับที่ 5 ได้รับชุดสีฟ้าสำหรับระดับชั้นนี้ โดยจะได้รับสิทธิในการเขียนจดหมายติดต่อกับญาติ 1 ครั้งต่อ 1 สัปดาห์ และสามารถรับจดหมายได้ทุกวัน และสามารถพบญาติได้ 30 นาทีต่อ 2 สัปดาห์

5.1.3 การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง

การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง เรือนจำจัดให้มีการฝึกแถวให้ผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังมีสุขภาพร่างกายที่ดี และมีความพร้อมเพรียง โดยจะมีแบบฝึกตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้การฝึกจะอยู่ภายใต้การดูแลของแพทย์ และบุคลากรทางการแพทย์ในเรือนจำ และมีหน่วยในการให้คำปรึกษา เพื่อช่วยในการปรับพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ใน 3 รูปแบบ คือ การให้คำปรึกษารายบุคคล การให้คำปรึกษากลุ่ม และการให้คำปรึกษาครอบครัว นอกจากการพัฒนาด้านร่างกายจิตใจ ทางเรือนจำในประเทศบรูไนดารุสซาลามก็มีการจัดการฝึกอาชีพและให้การศึกษา โดยอาชีพที่ฝึกเป็นด้านหัตถกรรม การเกษตร

สำหรับด้านศาสนา โดยเฉพาะศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ ทางกระทรวงศาสนาให้ความร่วมมือในการจัดอบรมศาสนา โดยกระทรวงศึกษาธิการจะดำเนินการในการสอบวัดระดับความรู้ทางศาสนาให้กับผู้ต้องขัง นอกจากการจัดการดังกล่าวมา เรือนจำได้ตระหนักถึงการที่ผู้ต้องขังจะกลับไปเป็นพลเมืองของประเทศ ทั้งนี้ กรมราชทัณฑ์

ได้ร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมมือกันประเมินการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขัง โดยประเมินจากควมมีระเบียบวินัย การศึกษา การอบรม ปฏิบัติตามหลักศาสนา เป็นต้น เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถแก้ไขฟื้นฟูกลับตนเป็นพลเมืองที่ดี

5.2 เรือนจำประเทศพม่า

5.2.1 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในการควบคุม

เรือนจำประเทศพม่ามีเรือนจำใหญ่ถึง 38 เรือนจำ โดยกว่า 20 แห่ง เป็นเรือนจำสำหรับควบคุมผู้ต้องขังทางการเมือง ซึ่งปัจจุบันมีมากกว่า 1,500 คน และขณะนี้ยังถูกคุมขังอยู่ ในจำนวนนี้มีผู้ต้องขังหญิงรวมอยู่ด้วย

5.2.2 สวัสดิการของผู้ต้องขัง

สภาพโดยทั่วไปเรือนจำในประเทศพม่ามีความแออัดและเก่า เนื่องจากขาดแคลนงบประมาณ

5.2.3 การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง

เรือนจำอนุญาตให้ผู้ต้องขังที่ศาลตัดสินโทษเด็ดขาดแล้ว สามารถให้เยี่ยมได้ โดยสองสัปดาห์สามารถเยี่ยมได้หนึ่งครั้ง ครั้งละไม่เกิน 15 นาที การเยี่ยมญาติจะมีเจ้าหน้าที่เรือนจำประกบกับญาติระหว่างสนทนา และบางครั้งเจ้าหน้าที่จะจับบันทึกการสนทนานั้น ญาติผู้ต้องขังสามารถส่งอาหาร และยารักษาโรคให้ผู้ต้องขังได้เป็นครั้งคราว แต่สำหรับผู้ต้องขังเกี่ยวกับการเมืองจะไม่มีสิทธิที่จะได้เขียน หรือรับจดหมายเด็ดขาด พิธีทางศาสนาทางเรือนจำจะอนุญาตให้ผู้ต้องขังประกอบศาสนกิจได้เป็นบางครั้ง สำหรับการฝึกอาชีพ เรือนจำจะจัดส่งผู้ต้องขังไปใช้แรงงานก่อสร้างโครงการก่อสร้างต่าง ๆ ของรัฐบาล

5.3 เรือนจำประเทศประเทศกัมพูชา

5.3.1 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในการควบคุม

เรือนจำประเทศกัมพูชา อยู่ในความรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งอยู่ในสังกัดกระทรวงกิจการภายใน โดยรับผิดชอบในการดูแลบริหารกิจการเรือนจำที่มีอยู่ทั่วประเทศ 30 แห่ง งานกรมราชทัณฑ์ของกัมพูชาเป็นงานเรือนจำเกือบทั้งหมด เพราะยังไม่มีมาตรการทางเลือกในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดรูปแบบอื่น ๆ เช่น การคุมประพฤติ การพักการลงโทษ หรือการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในชุมชนรูปแบบอื่น ๆ นอกจากนี้ยังขาดระบบการกักขังคนออกไปสู่สังคมก่อนครบกำหนดโทษตามคำพิพากษา คือ ระบบพักการลงโทษ หรือลดวันต้องโทษ คงมีแต่การอภัยโทษซึ่งจะมีในวาระโอกาสสำคัญ ปกติจะมีในการครบรอบวันเฉลิมพระชนมพรรษาของกษัตริย์กัมพูชา หรือวันปีใหม่ หรือมีการอภัยโทษ ลดโทษ ในกรณีพิเศษ

5.3.2 สวัสดิการของผู้ต้องขัง

ปัญหาความแออัดภายในเรือนจำของประเทศกัมพูชาส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ต้องขัง ทำให้ผู้ต้องขังติดเชื้อ HIV และ TB เป็นจำนวนมาก (APCCA 2010 paper) โดยในปี ค.ศ. 2010 มีการตรวจพบผู้ต้องขังที่สมัครใจเข้ารับการตรวจเลือดติดเชื้อ 235 คน มีผู้ป่วย TB จำนวน 119 คน ขณะที่จำนวน 12 คน ติดเชื้อทั้ง HIV และ TB นอกจากนี้บุคลากรทางการแพทย์ก็ไม่มีเพียงพอต่อการดูแลผู้ต้องขังป่วย

สำหรับการเยี่ยมญาติของผู้ต้องขัง เรือนจำจะเปิดโอกาสให้ญาติเยี่ยมได้สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ยกเว้นญาติที่มาไกลจะได้รับการพิจารณาผ่อนผันในเรื่องวันและเวลา ซึ่งเรือนจำส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมญาติเพราะญาติสามารถนำอาหารมาฝากผู้ต้องขังได้ นอกจากนี้จะมีการให้บริการคำปรึกษาสุขภาพทางจิต หรือปัญหาข้อกฎหมาย โดยมีหน่วยงานช่วยเหลือทางกฎหมายต่าง ๆ เช่น องค์กรเอ็นจีโอ และสถานทูตเข้ามาช่วยเหลือ อีกทั้งยังได้รับการช่วยเหลือด้านสวัสดิการของใช้จากสำนักงานสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติที่ให้ความช่วยเหลือด้านการจัดหาผ้าสะอาดให้ผู้ต้องขังในเรือนจำใช้ โดยเฉพาะที่เรือนจำเสียมเรียบ จนสามารถทำให้ผู้ต้องขัง 1,000 กว่าคน มีผ้าสะอาดใช้ในเรือนจำได้ (UN News Centre, 2010)

5.4 เรือนจำประเทศอินโดนีเซีย

5.4.1 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในการควบคุม

เรือนจำประเทศอินโดนีเซียขึ้นกับกระทรวงยุติธรรม ผู้ต้องขังแบ่งประเภทเป็น 3 ระดับ คือ ระดับ 1 สำหรับนักโทษที่โทษสูงสุดจำคุกตลอดชีวิต ระดับที่ 2 นักโทษประหาร ระดับที่ 3 สำหรับนักโทษที่มีโทษต่ำกว่า

เรือนจำส่วนมากในอินโดนีเซียสร้างมาตั้งแต่สมัยเป็นอาณานิคมของดัตช์ (ประเทศเนเธอร์แลนด์ในปัจจุบัน) เรือนจำจะมีจำนวนห้องขังเป็นจำนวนมาก เรือนจำที่มีความมั่นคงสูงอยู่ที่กรุงจาการ์ตา และเรือนจำที่มีความมั่นคงต่ำอยู่ที่เมืองยอร์กการ์ตา

ผู้ต้องขังจะได้รับการปล่อยลงมาจากรือนนอน ตั้งแต่ 6 โมงเช้า ถึง 5 โมงเย็น สำหรับการฝึกวิชาชีพ และการแต่งกายของผู้ต้องขังเป็นไปตามความสมัครใจ ผู้ต้องขังที่โทษสูงจะได้รับสิทธิออกจากห้องขัง 3 ครั้งต่อวัน ครั้งละ 1-2 ชั่วโมง สำหรับผู้ต้องขังทางการเมืองจะแยกพื้นที่กับผู้ต้องขังอื่น และได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่า ส่วนผู้ต้องขังหญิงจะได้รับการแยกออกจากผู้ต้องขังชายในพื้นที่ของเรือนจำ ผู้ต้องขังที่เป็นเยาวชนจะได้รับการคุมขังในเรือนจำร่วมกับผู้ต้องขังทั่วไป แต่จะได้รับโอกาสทางการศึกษานอกระบบตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา ผู้ต้องขังที่จะได้รับการลงโทษประหารชีวิตในประเทศอินโดนีเซีย

คือ ผู้กระทำผิดฐานฆาตกรรม ผู้กระทำผิดฐานโค่นล้มรัฐบาล ผู้กระทำผิดฐานค้ายาเสพติด และผู้กระทำผิดฐานจี้ปล้น

5.4.2 สวัสดิการของผู้ต้องขัง

เรือนจำในประเทศอินโดนีเซียได้จัดสวัสดิการให้ผู้ต้องขัง โดยผู้ต้องขัง จะได้รับชุดเสื้อและกางเกงสีฟ้า 2 ชุดต่อปี โดยชาวมุสลิมได้รับอนุญาตให้ใช้หมวกในการ ประกอบศาสนพิธี เรือนจำจัดให้มีอาหารสำหรับผู้ต้องขังทุกคน สำหรับผู้ต้องขังต่างชาติ จะได้รับอาหารที่แตกต่างออกจากผู้ต้องขังทั่วไป

การรักษาพยาบาลในเรือนจำขนาดใหญ่จะมีแพทย์และพยาบาลรวมถึง ทันตแพทย์ประจำ โรคส่วนมากที่เป็นปัญหาในเรือนจำ คือ โรคผิวหนัง และโรคทางเดินหายใจ ซึ่งทางเรือนจำได้คัดแยกผู้ต้องขังป่วย สำหรับผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์จะถูกส่งไปโรงพยาบาล ภายนอก

5.4.3 การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง

เรือนจำได้จัดการฝึกอบรมวิชาชีพ และการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง วิชาชีพ ที่ฝึกอบรมจะเป็นงานหัตถกรรม เช่น การทำรองเท้า เพอร์นิเจอร์หวาย สำหรับผู้ต้องขังหญิง จะได้รับการฝึกการประกอบอาหาร การจัดดอกไม้ และการเย็บปักถักร้อย ด้านการศึกษา เรือนจำจัดให้มีการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังจนถึงเกณฑ์ชั้นบังคับของประเทศ และมีการสอบ ประเมินวัดผล การเยี่ยมญาติ ทางเรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังแต่ละคนได้รับการเยี่ยมญาติ ได้ 15 นาทีต่อสัปดาห์

5.5 เรือนจำประเทศลาว

5.5.1 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในการควบคุม

เรือนจำประเทศลาว เป็นเรือนจำที่มีความหลากหลายของผู้ต้องขัง ตั้งแต่ชั้นธรรมดาถึงชั้นรุนแรง และไม่มีข้อมูลทางสถิติผู้ต้องขัง เรือนจำส่วนมากมีความ หนาแน่นและสิ่งอำนวยความสะดวกก็มีจำนวนจำกัด ผู้ต้องขังส่วนมากถูกคุมขังในเวียงจันทน์

สำหรับผู้ต้องขังที่เป็นเยาวชนจะถูกคุมขังรวมไว้กับผู้ต้องขังอื่น โดยผู้ต้องขังที่เป็นเยาวชนส่วนมากเป็นคดีเสพสารเสพติดหรือความผิดเล็กน้อย

5.5.2 สวัสดิการของผู้ต้องขัง

เรือนจำอนุญาตให้ผู้ต้องขังปลูกผักในสวนเพื่อนำไปทำอาหาร และรายงานเจ้าหน้าที่เรือนจำเพื่อตรวจสอบตามนโยบาย สำหรับการเยี่ยมญาติ สมาชิกใน ครอบครัวได้รับอนุญาตให้เข้าเยี่ยมผู้ต้องขังได้แต่ไม่สามารถเข้าไปอยู่ด้วยกันได้ในเรือนจำ ในกรณีผู้ต้องขังต่างชาตินักการทูตจะได้รับอนุญาตให้เข้าเยี่ยมผู้ต้องขังได้แต่มีข้อจำกัด

ที่เข้มงวดด้านการรักษาพยาบาลสำหรับปัญหาด้านสุขภาพยั้งขาดแคลนเจ้าหน้าที่สายการแพทย์ รวมถึงยารักษาโรคก็ยังไม่เพียงพอกับผู้ต้องขังที่เจ็บป่วย ดังนั้นผู้ต้องขังจะได้รับอนุญาตให้รักษาในโรงพยาบาลภายนอกได้ถ้าพวกเขาสามารถจ่ายค่ารักษาและค่าบริการให้เจ้าหน้าที่ในการเดินทางไปควบคุม

5.6 เรือนจำประเทศมาเลเซีย

5.6.1 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในการควบคุม

เรือนจำประเทศมาเลเซียอยู่ในสังกัดกรมราชทัณฑ์ในการกำกับของกระทรวงความมั่นคงภายใน ผู้ต้องขังจะได้รับการแก้ไขฟื้นฟูเกี่ยวกับความผิดที่เป็นกรกระทำผิดซ้ำ เพื่อเป็นการป้องกัน เรือนจำมีมาตรการตรวจค้นผู้ต้องขังที่ติดยาเสพติด และส่งเข้ารับการบำบัด

5.6.2 สวัสดิการของผู้ต้องขัง

การรักษาพยาบาลผู้ต้องขังจะได้รับการรักษาพยาบาลภายในเรือนจำ โดยจะมีการส่งต่อให้รับการรักษาพยาบาลกับโรงพยาบาลภายนอกด้านสวัสดิการเรือนจำมีการเยี่ยมญาติทางไกลเป็นทางเลือก เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ญาติผู้ต้องขัง โดยญาติจะต้องลงทะเบียนก่อนการใช้บริการกับเรือนจำ สำหรับการเยี่ยมญาติทางไกลจะเยี่ยมได้ครั้งละ 45 นาที และญาติจะต้องแต่งกายให้เรียบร้อย ทั้งนี้ญาติได้รับอนุญาตฝากอาหาร และสิ่งจำเป็นแก่ผู้ต้องขังได้ผ่านร้านค้าสวัสดิการ รวมถึงฝากเงิน บุหรี และยารักษาโรคตามกฎหมายที่เรือนจำกำหนด

5.6.3 การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง

ผู้ต้องขังเรือนจำประเทศมาเลเซียจะได้รับการฝึกวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ทั้งในหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาว โดยผู้ต้องขังจะได้รับใบประกาศนียบัตรจากการฝึกวิชาชีพ นอกจากนี้เรือนจำจะมีการจัดการให้ผู้ต้องขังพัฒนาทางร่างกาย และจิตใจ เพื่อเตรียมกลับเข้าสู่สังคม และเมื่อถึงระยะเวลาการพักการลงโทษ เรือนจำจะมีระบบนำชุมชนให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดด้วย

5.7 เรือนจำประเทศฟิลิปปินส์

5.7.1 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในการควบคุม

ระบบเรือนจำประเทศฟิลิปปินส์อยู่ภายใต้กรมราชทัณฑ์ที่มีชื่อย่อ BuCor (Bureau of Corrections) สังกัดกระทรวงยุติธรรม สำหรับนักโทษการกักขังจะอยู่ในความดูแลของกรมพินิจและการลงโทษ BJMP (Bureau of Jail Management and Penology) โดยอยู่ภายใต้การบริหารงานของกระทรวงที่เกี่ยวข้อง คือ กระทรวงยุติธรรม รับผิดชอบดูแลกรมราชทัณฑ์

กระทรวงมหาดไทย และการปกครองท้องถิ่น และกระทรวงสวัสดิการและการพัฒนา รับผิดชอบดูแลการกระทำผิดของเยาวชน ประเทศฟิลิปปินส์มีการแบ่งชั้นนักโทษ ทั้งหมด 4 ประเภท ตามประเภทของเรือนจำ

1) นักโทษรัฐ	หมายถึง	นักโทษที่ศาลพิพากษาให้ได้รับโทษตั้งแต่ 3 ปี-
ประหารชีวิต
2) นักโทษจังหวัด	หมายถึง	นักโทษที่ศาลพิพากษาให้ได้รับโทษตั้งแต่
6 เดือน-3 ปี
3) นักโทษอำเภอ	หมายถึง	นักโทษที่ศาลพิพากษาให้ได้รับโทษตั้งแต่
1 วัน-3 ปี
4) นักโทษตำบล	หมายถึง	นักโทษที่ศาลพิพากษาให้ได้รับโทษตั้งแต่
1 วัน-6 เดือน

5.7.2 สวัสดิการของผู้ต้องขัง

เรือนจำในประเทศฟิลิปปินส์มีการบริการในการรักษาพยาบาลกับผู้ต้องขัง ทั้งแพทย์ทั่วไปและแพทย์เฉพาะทาง ทั้งในส่วนของเรือนจำส่วนท้องถิ่นและส่วนกลาง

5.7.3 การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง

เรือนจำจัดให้มีการแก้ไขฟื้นฟูแก่ผู้ต้องขัง โดยการให้การศึกษาสายสามัญและอาชีวศึกษา เพื่อนำไปประกอบอาชีพ และส่งเสริมสุขภาพให้ผู้ต้องขังได้ออกกำลังกายโดยมีพื้นที่ให้ออกกำลังกายในร่มและกลางแจ้ง และฟื้นฟูทางจิตใจ โดยการใช้ศาสนพิธีจากการที่ใช้ศาสนาสมัครทางศาสนาเข้ามาร่วมมือในการฟื้นฟู เนื่องจากประเทศฟิลิปปินส์เป็นคริสตชนิกชนนิกายโรมันคาทอลิก และมีการใช้เทคนิคการให้คำปรึกษากับผู้ต้องขังเพื่อบำบัดและเตรียมความพร้อมกลับสู่สังคม

5.8 เรือนจำประเทศสิงคโปร์

5.8.1 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในการควบคุม

เรือนจำประเทศสิงคโปร์อยู่ในสังกัดกรมราชทัณฑ์ในการกำกับของกระทรวงกิจการภายใน กรมราชทัณฑ์สิงคโปร์แบ่งการบริหารเป็น 14 หน่วย ภายใต้ 4 กลุ่มภารกิจ กลุ่มเอ และบีอยู่ที่เรือนจำชายก็ กลุ่มซี คือ โรงเรียนการราชทัณฑ์ และกลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มปฏิบัติการ และการรักษาความปลอดภัย

5.8.2 สวัสดิการของผู้ต้องขัง

ด้านอาหารผู้ต้องขังจะได้รับอาหาร จำนวน 3 มื้อต่อวัน หนึ่งมื้ออาหารจะประกอบไปด้วย ข้าวสวย หรือก๋วยเตี๋ยว ผัดกับข้าว และผักเคี้ยวเพียงรวมถึงผลไม้หนึ่งชิ้น

ต่อวัน อาหารในเรือนจำทั้งหมดจะเป็นอาหารฮาลาลและไขมันต่ำด้านสวัสดิการผู้ต้องขังมีสิทธิรับการเยี่ยมญาติในประเทศสิงคโปร์จะใช้เทคโนโลยีการเยี่ยมญาติทางไกล (Tele-visit) เพื่อเป็นการรักษาความปลอดภัยและลดภาระในการรับ-ส่งตัวต้องขัง โดยญาติจะต้องไปติดต่อตามศูนย์บริการของทางเรือนจำ ทางเรือนจำจะจัดบริการตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันเสาร์ โดยจำกัดให้ผู้ต้องขังพบญาติอาทิตย์ละวันตามเรือนนอน ผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีจะได้รับสิทธิในการเยี่ยมญาติทางไกลได้อาทิตย์ละ 2-3 ครั้ง ขึ้นกับการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่สำหรับผู้ต้องขังที่ศาลพิพากษาเด็ดขาดแล้ว จะได้รับสิทธิเยี่ยมญาติเดือนละ 2-3 ครั้ง ผ่านระบบเยี่ยมญาติทางไกล ญาติสามารถฝากหนังสือ หรือนิตยสารให้ผู้ต้องขังได้ 3 เล่มต่อสัปดาห์ ที่ศูนย์เยี่ยมญาติ โดยต้องยินยอมให้มีการตรวจสอบจากฝ่ายควบคุมก่อน สำหรับสิ่งของอื่น ๆ ที่ได้รับอนุญาต สามารถซื้อได้ที่ร้านสวัสดิการ เช่น อาหารปกติ ผู้ต้องขังได้รับการจัดการจากเรือนจำอย่างเหมาะสม

ด้านการรักษาพยาบาลเรือนจำมีแพทย์ประจำ ถ้าผู้ต้องขังที่ป่วยหนักทางเรือนจำจะจัดส่งออกไปรักษาที่โรงพยาบาลภายนอก สำหรับการขออนุญาตออกนอกเรือนจำ เรือนจำจะอนุญาตให้ผู้ต้องขังไปเยี่ยมญาติที่ป่วยหนักที่โรงพยาบาลหรือที่บ้านพัก รวมทั้งการประกอบพิธีศพ โดยต้องเป็นญาติที่ใกล้ชิดเท่านั้น

5.8.3 การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง

กรมราชทัณฑ์ของประเทศสิงคโปร์ได้จัดโครงการริบิ้นสีเหลือง (Yellow Ribbon) ขึ้นเพื่อให้สังคมหรือชุมชนได้เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังสามารถกลับเข้าสู่สังคมใหม่ได้อีกครั้ง ในรูปแบบให้สังคมเป็นอาสาสมัครในการเปิดโอกาสให้งานกับอดีตผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกไปได้มีงานทำ และสังคมยอมรับในความสามารถและพฤติกรรมของอดีตผู้ต้องขัง

5.9 เรือนจำประเทศเวียดนาม

5.9.1 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในการควบคุม

เรือนจำในประเทศเวียดนามจะเป็นระบบที่เคร่งครัด แต่ความหนาแน่นของผู้ต้องขังทำให้เกิดปัญหาความขาดแคลนในปัจจุบันนี้ ปัจจุบันบางอย่างทำให้ผู้ต้องขังบางส่วนขาดโอกาสในการอ่านและเขียน จำนวนผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ นาน ๆ ครั้งที่จะมีการคุมขังรวมกันเพราะเนื้อที่จำกัด ผู้ชายและผู้หญิงถูกแยกจากกันแต่ปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน นักโทษการเมืองจะถูกส่งไปเรือนจำเฉพาะแยกต่างหากจากเรือนจำของผู้ต้องขังอื่น ๆ

5.9.2 สวัสดิการของผู้ต้องขัง

ด้านการรักษาพยาบาลผู้ต้องขังจะได้รับการตรวจรักษาพื้นฐานและไม่อนุญาตให้ญาติส่งยารักษาโรคเข้าไปให้ผู้ต้องขัง ในเดือนกรกฎาคมและสิงหาคมเป็นช่วงเวลาที่ผู้ต้องขังได้รับอนุญาตจากทางรัฐบาลตรวจรักษาโรคมะเร็งและโรคหัวใจ

การเยี่ยมญาติผู้ต้องขังแต่ละคนจะได้รับโอกาสให้พบกับครอบครัวได้เดือนละครั้ง ครั้งละ 30 นาที ครอบครัวจะได้รับโอกาสจัดหาอาหารและเครื่องนอนให้กับผู้ต้องขังได้ ผู้ต้องขังสามารถนำคัมภีร์ไบเบิล หรือคำสอนของศาสนาเข้าในเรือนจำ โดยศาสนาคิสต์นิกายโรมันคาทอลิกสามารถจัดพิธีรับศีลมหาสนิทได้

6. สิทธิของผู้ต้องขัง

6.1 การยอมรับศักดิ์ศรีของผู้ต้องขังในฐานะที่เป็นมนุษย์เป็นหลักการที่เป็นสากลพื้นฐานซึ่งในสาส์นแทบทุกฉบับจะบัญญัติเกริ่นนำไว้เป็นเบื้องต้นกล่าว คือ แม้ว่าผู้ต้องขังจะเป็นบุคคลที่ถูกจำกัดสิทธิหลาย ๆ ประการโดยเฉพาะการถูกแยกตัวออกไปจากการมีชีวิตอยู่ในสังคมทั่วไปก็ตามซึ่งการถูกจำกัดสิทธิดังกล่าวเป็นไปเพียงเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่างของการลงโทษหรืออาจถูกจำกัดสิทธิในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น แต่ตลอดระยะเวลาที่เขาตกเป็นผู้ต้องขังเขายังมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับบุคคลอื่นทั่วไปทุกประการ ซึ่งหลักการยอมรับนี้เป็นแนวคิดพื้นฐานนำไปสู่การรับรองสิทธิอื่น ๆ ของผู้ต้องขังตามมา

6.2 การยอมรับความเสมอภาคกันภายใต้กฎหมายสิทธิผู้ต้องขังที่เป็นหลักสากลอีกประการหนึ่ง คือ การยอมรับที่จะได้รับการปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียมกันตามกฎหมายโดยไม่เลือกปฏิบัติ หรือโดยปราศจากการแบ่งแยกในเรื่องต่าง ๆ อาทิ เชื้อชาติผิวพรรณภาษาศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรือความคิดเห็นอื่นใดเผ่าพันธุ์ทรัพย์สินชาติกำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ กล่าวคือผู้ต้องขังที่กระทำความผิดในลักษณะเดียวกันภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ ที่เหมือนกันจะต้องได้รับการปฏิบัติ หรือลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เหมือนกันโดยไม่คำนึงถึงภูมิหลังของผู้ต้องขังเท่านั้น

6.3 การยอมรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างมีมนุษยธรรมหลักในข้อนี้เป็นการยอมรับเป็นสากลว่า ผู้ต้องขังทุกคนต้องได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างมีมนุษยธรรมในทุก ๆ เรื่องเช่น การใช้เครื่องพันธนาการสภาพของเรือนจำวิธีการลงโทษประเภทต่าง ๆ การควบคุมตัวในลักษณะต่าง ๆ หรือการให้การรักษาพยาบาลกรณีผู้ต้องขังเจ็บป่วย เป็นต้นดังจะเห็นได้ว่าในสาส์นฉบับต่าง ๆ ยังบัญญัติคุ้มครองผู้ต้องขังไว้เช่น เดียวกันว่าบุคคลหรือผู้ต้องขังจะต้องไม่ถูกรุณหรือได้รับการปฏิบัติ หรือลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมต่ำช้าทารุณการไม่ถูกบังคับให้เป็นทาสรวมทั้งการได้รับการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยนอกจากนั้นยังมีการรับรองสิทธิของผู้ต้องขังบางประเภทไว้เป็นพิเศษโดยเฉพาะ เด็ก สตรีมีครรภ์

คนชรา ว่าพึงได้รับการปฏิบัติเป็นกรณีพิเศษกว่านักท่องเที่ยวทั่วไปด้วยเช่นไม่ประหารชีวิตบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี และสตรีมีครรภ์การแยกผู้ต้องขังเด็กออกจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่ เป็นต้น

6.4 การยอมรับสิทธิในการพัฒนาศักยภาพของผู้ต้องขังในฐานะที่ผู้ต้องขังเป็นมนุษย์คนหนึ่งแม้ว่าเขาจะถูกจำกัดสิทธิ หรือลงโทษสถานใดก็ตามสิทธิในความเป็นมนุษย์ที่เขายังมีอยู่ประการหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับ และรับรองกันเป็นสากล คือ สิทธิในการพัฒนาศักยภาพตนเองของผู้ต้องขังผู้ต้องขังอาจได้รับการพัฒนาศักยภาพทั้งทางกายและทางจิตใจโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การได้รับการศึกษาอบรมวิชาการวิชาชีพต่าง ๆ ตามความถนัดการอบรมขัดเกลาจิตใจในทางศาสนาการได้รับข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ที่ทันสมัยการออกไปทำงานสาธารณะประโยชน์ เป็นต้น ซึ่งสิทธิเหล่านี้ล้วนได้รับการคุ้มครองและนำมาปฏิบัติกันทั่วไปในประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อไม่กี่ปีมานี้มีการรับรองสิทธิใหม่ประเภทหนึ่งอย่างเป็นทางการคือสิทธิในการพัฒนา (Right to Development) ซึ่งนับว่าสอดคล้อง และทำให้สิทธิในการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังกลายเป็นสิทธิที่เป็นสากลมากยิ่งขึ้น

6.5 การให้โอกาสผู้ต้องขังกลับตนเป็นคนดีจุดมุ่งหมายของการลงโทษ และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่สำคัญในปัจจุบัน คือ การมุ่งให้ผู้ต้องขังกลับตนเป็นคนดีและมุ่งฟื้นฟูแก้ไขให้ปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขซึ่งการให้โอกาสแก่ผู้ต้องขังในการกลับตนเป็นคนดีที่มีการยอมรับโดยทั่วไปโดยเฉพาะกรณีที่ผู้ต้องขังประพฤติตนอยู่ในเกณฑ์เป็นที่น่าพอใจมีวิธีปฏิบัติหลายประการตามความเหมาะสม เช่น การลดวันต้องโทษการพักการลงโทษการอภัยโทษการให้ไปทำงานสาธารณะ เป็นต้นนอกจากนั้นสำหรับผู้ต้องขังที่เป็นเด็กและเยาวชนก็เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าควรจัดผู้ต้องขังเหล่านั้นแยกออกจากผู้ใหญ่ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กและเยาวชนดังกล่าวอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับวัย และเอื้อต่อการกลับตนเป็นคนดี

6.6 การให้สิทธิผู้ต้องขังยื่นเรื่องราวร้องทุกข์เป็นหลักสากลประการหนึ่งที่เป็นมาตรฐานสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในกรณีที่ผู้ต้องขังถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่ได้รับการปฏิบัติต่อตามมาตรฐานที่กฎหมายรับรองไว้ซึ่งผู้ต้องขังเมื่อได้รับแจ้งให้ทราบถึงสิทธิในการยื่นเรื่องราวร้องทุกข์พร้อมทั้งวิธีการ และรายละเอียดต่าง ๆ นับแต่วันแรกที่ถูกส่งเข้าสถานที่ยกขัง เช่นกรณีที่มีสิทธิยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ได้มีวิธียื่นคำร้องทุกข์อย่างไรต้องยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ได้มีวิธียื่นคำร้องทุกข์อย่างไรต้องยื่นกับเจ้าหน้าที่ระดับใดได้บ้าง เป็นต้น

6.7 การยอมรับสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย การสื่อสาร และการเยี่ยมการที่ผู้ต้องขังเป็นผู้อยู่ในสถานะที่ถูกตัดขาดจากโลกภายนอก ไม่สามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นได้โดยเสรี ดังนั้นเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขัง จึงมีการยอมรับเป็นหลักสากลว่า ผู้ต้องขังพึงมีสิทธิที่จะต่อสื่อสาร

กับโลกภายนอกในลักษณะต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ที่สำคัญ เช่น การติดต่อสื่อสาร เพื่อขอรับความช่วยเหลือทางกฎหมายกับทนายความ โดยมีโอกาสพูดคุยกับทนายความสองต่อสอง การได้รับการเยี่ยมเยียนจากญาติพี่น้องเพื่อนผู้ใกล้ชิดอื่น ๆ รวมทั้ง เจ้าหน้าที่สถานทูต กรณีที่บุคคลนั้นเป็นผู้ต้องขังชาวต่างชาติ หรือการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น โดยทางจดหมายเป็นต้น ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่มีการกำหนดขึ้นของแต่ละประเทศตามความเหมาะสม และจำเป็นต่อการรักษาความปลอดภัย (กรมราชทัณฑ์, 2542, หน้า 37-40)

7. มาตรฐานสากลเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง

โดยที่การละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคม และประชาคมระหว่างประเทศมาโดยตลอด ในปีค.ศ. 1948 องค์การสหประชาชาติได้มีมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights, 1948 อ้างอิงใน (กริชสุวรรณ นวลวิวัฒน์, 2549), หน้า 24) เพื่อเป็นหลักประกันศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน เช่น สิทธิในชีวิต เสรีภาพจากการไม่ถูกทรมาน หลักการไม่เลือกปฏิบัติ เป็นต้น ซึ่งได้กลายเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่ยอมรับ และยึดถือปฏิบัติของประเทศต่าง ๆ มานานกว่า 50 ปีถึงแม้ว่าปฏิญญาจะไม่มีผลผูกพันทางกฎหมายต่อประเทศต่าง ๆ แต่หลักการเรื่องสิทธิมนุษยชน และสนธิสัญญา ว่าด้วย สิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ที่องค์การสหประชาชาติกำหนดไว้ในภายหลัง เช่น กติการะหว่างประเทศ ว่าด้วย สิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 อนุสัญญาว่าด้วยการปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ค.ศ. 1921 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 เป็นต้น ซึ่งนานาอารยประเทศ ต่างยึดถือเป็นแนวปฏิบัติอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำร่วมกัน

ประเทศไทยได้ร่วมเป็นภาคีมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยมีผลตั้งแต่วันที่ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ยังผลให้ไทยจำเป็นต้องปฏิบัติตามสาสน์รับรองสิทธิระหว่างประเทศหลายฉบับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้ต้องขังที่สำคัญ ได้แก่

1. บุคคลใด ๆ จะถูกทรมาน หรือได้รับผลปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรม หรือต่ำช้าไม่ได้
2. สิทธิของผู้ต้องหา และผู้ต้องโทษที่จะได้รับการชดใช้ความเสียหายที่เกิดจากการถูกจับ หรือควบคุมตัว โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือการปฏิบัติที่ขัดต่อความยุติธรรม
3. สิทธิของผู้ต้องโทษที่จะไม่ถูกลงโทษอย่างโหดร้ายผิดมนุษยธรรม และพึงได้รับการคุ้มครองจากระบบราชทัณฑ์ที่มุ่งให้การกลับเนื้อกลับตัว และฟื้นฟูทางสังคม และพึง

มีการจำแนกผู้กระทำผิดที่เป็นเด็ก และเยาวชนนอกจากผู้ใหญ่ และได้รับการปฏิบัติตามความเหมาะสมแก่วัย และสถานทางกฎหมาย

4. สิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิตในการขออภัยโทษ หรือลดหย่อนผ่อนโทษตามคำพิพากษาให้ประหารชีวิตในทุกกรณี

8. ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

อำนาจหน้าที่ในการบริหารงานของเรือนจำจังหวัดพะเยาที่ทุกส่วนฝ่ายรับผิดชอบ ต้องยึดหลักการบริหารจัดการด้านการควบคุม และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังภายใต้มาตรฐานองค์การสหประชาชาติ ว่าด้วย การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ดังนี้

8.1 ด้านที่อยู่อาศัย

8.1.1 อาคารที่คุมขังทุกแห่งโดยเฉพาะห้องนอนจะต้องจัดให้ถูกหลักอนามัย ตามสภาพของดินฟ้าอากาศข้อสำคัญจะต้องมีอากาศหายใจเพียงพอพื้นที่ห้องกว้างพอสมควรมีแสงสว่างความอบอุ่นและการระบายอากาศ

8.1.2 ทุกแห่งที่ใช้เป็นที่อยู่และที่ทำงานของผู้ต้องขังมีลักษณะ ดังนี้

ก. หน้าต่างให้แสงแดดส่องสว่างพอที่จะอ่านหนังสือ หรือทำงานได้ และให้อากาศบริสุทธิ์ผ่านเข้ามาทั้งนี้ไม่ว่าจะมีวิธีระบายอากาศอย่างไรดีหรือไม่ก็ตาม

ข. แสงไฟสว่างพอที่จะอ่านหนังสือหรือทำงานโดยไม่เป็นอันตรายแก่สายตา

8.1.3 ล้อมจำนวนเพียงพอแก่ความจำเป็นทั้งอยู่ในลักษณะที่สะอาดและไม่ประเจิดประเจ้อ

8.1.4 ที่อาบน้ำเพียงพอและอุณหภูมิของน้ำเหมาะกับดินฟ้าอากาศ เพื่อให้ผู้ต้องขังจะใช้ได้ตามความจำเป็นแห่งสุขภาพทั่ว ๆ ไปตามกาลเทศะแต่อย่างน้อยควรให้ผู้ต้องขังอาบน้ำสัปดาห์ละครั้งเมื่ออากาศร้อน (คงหมายถึงประเทศหนาว)

8.1.5 ทุกส่วนของเรือนจำซึ่งปกติเป็นที่ผู้ต้องขังอยู่พึงพิถีพิถันรักษาให้สะอาดเรียบร้อยตลอดเวลา

8.2 อนามัยของผู้ต้องขัง

ผู้ต้องขังจะต้องรักษาร่างกายให้สะอาด ฉะนั้นทางการราชทัณฑ์พึงจัดหาน้ำ และของใช้ที่จำเป็น เพื่อสุขภาพและความสะอาดของผู้ต้องขังตามความเหมาะสม และเพื่อให้ร่างกายของผู้ต้องขัง มีลักษณะไม่เป็นที่น่ารังเกียจ และสร้างนิสัยให้รู้จักเคารพตนเอง พึงอำนวยความสะดวกให้ผู้ต้องขังได้ตัดผม หรือแต่งผม ถ้าเป็นชายก็ให้ได้โกนหนวดเคราตามกำหนดอย่างสม่ำเสมอ

8.3 เครื่องนุ่งห่มหลับนอน

หากทางเรือนจำไม่อนุญาตให้ผู้ต้องขังใช้เสื้อผ้าของตนเอง ควรจัดหาเครื่องแต่งกายที่เหมาะสมกับดินฟ้าอากาศ และเพียงพอที่จะให้ผู้ต้องขังมีสุขภาพดี เสื้อผ้าที่ใส่ต้องไม่มีลักษณะน่าอับอาย หรือต่ำต้อย โดยเสื้อผ้าทุกชิ้นจะต้องสะอาดเรียบร้อยเสมอ เสื้อผ้าชั้นในจะต้องเปลี่ยน และซักฟอกตามความจำเป็น เพื่อรักษาไว้ซึ่งอนามัย ในกรณีพิเศษหากผู้ต้องขังออกนอกเรือนจำตามคำสั่งของทางราชการ ควรอนุญาตให้สวมเครื่องแต่งกายของตนเองหรือเครื่องแต่งกายอื่น ซึ่งไม่เป็นปัสสาวะตาประชาชน ผู้ต้องขังแต่ละคนควรมีเครื่องหลับนอนแยกเป็นเอกเทศที่สะอาด และเพียงพอ จัดไว้ได้อย่างเป็นระเบียบ และเปลี่ยนให้เป็นประจำตามสภาพความเป็นอยู่ของท้องถิ่น หรือประเทศ

8.4 อาหาร

ผู้ต้องขังทุกคนจะต้องได้รับอาหารอันมีประโยชน์เพียงพอที่จะเสริมสร้างสุขภาพและความแข็งแรงแห่งร่างกายจัดปรุงอย่างสะอาดและจัดเลี้ยงอย่างเป็นระเบียบ และจัดหาน้ำไว้ให้ผู้ต้องขังพดื่มได้ทุกเมื่อ

8.5 การแพทย์

แพทย์จะต้องตรวจร่างกายผู้ต้องขังทุกคนโดยมิชักช้า นับแต่แรกจับตัวไว้ในเรือนจำ และตรวจอีกเป็นครั้งคราว ภายหลังที่ได้รับตัวแล้วตามความจำเป็น เพื่อจะได้ทราบว่าผู้ต้องขังคนใดป่วยเป็นโรคทางกาย หรือทางจิตอย่างไรบ้าง และจะได้ให้การบำบัดรักษาถ้าสงสัยว่าป่วยเป็นโรคติดต่อก็จะได้แยกไว้ และถ้าตรวจพบข้อบกพร่องทางร่างกาย หรือจิตใจอันจะเป็นอุปสรรคต่อการปรุงแต่งแก้ไข ผู้ต้องขังนั้นก็จะต้องบันทึกแจ้งไว้ตลอดจนทำการวินิจฉัยความสามารถทางร่างกายในการทำงานของผู้ต้องขังแต่ละคนไว้ด้วย

แพทย์จะต้องตรวจสุขภาพทางกาย และจิตของผู้ต้องขัง และควรตรวจผู้ต้องขังที่ป่วย และที่ร้องทุกข์ว่าป่วยเป็นประจำวัน ตลอดถึงผู้ต้องขังที่ควรจะได้รับความสะดวกใส่จากแพทย์เป็นพิเศษ เมื่อสุขภาพทางกาย หรือจิตของผู้ต้องขังคนใดเป็น หรือจะเป็นอันตรายอย่างร้ายแรง อันเนื่องมาจากการที่จะต้องถูกคุมขังต่อไป หรือจากภาวะต่าง ๆ ของการคุมขังนั้นให้แพทย์รายงานผู้บัญชาการเรือนจำทราบ

แพทย์จะต้องตรวจตราและเสนอคำแนะนำต่อผู้บัญชาการเรือนจำเป็นปกติในกรณี

- ก. ปริมาณคุณภาพการปรุง และจัดเลี้ยงอาหารผู้ต้องขัง
- ข. อนามัยความสะอาดของเรือนจำ และของผู้ต้องขัง
- ค. การสุขาภิบาลการให้ความอบอุ่นแสงสว่าง และการระบายอากาศของเรือนจำ
- ง. ความเหมาะสม และความสะอาดเครื่องนุ่งห่มหลับนอนของผู้ต้องขัง

จ. การจะต้องปฏิบัติตามข้อบังคับเกี่ยวกับพลศึกษา และกีฬาในกรณีไม่มีเจ้าหน้าที่ผู้ฝึกควบคุมโดยเฉพาะ

ผู้บัญชาการเรือนจำจะต้องพิจารณารายงานและคำแนะนำของแพทย์ หากเห็นพ้องด้วยก็ให้ดำเนินการทันทีเพื่อให้ข้อเสนอแนะของแพทย์บังเกิดผลหากไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ที่ผู้บัญชาการเรือนจำจะดำเนินการได้ หรือผู้บัญชาการเรือนจำไม่เห็นด้วยก็ให้รีบเสนอความเห็นของตนรวมทั้งคำแนะนำของแพทย์ไปให้ผู้บังคับบัญชาเหนือตนพิจารณาต่อไป

กล่าวโดยสรุปในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เป็นไปตามคำพิพากษา หรือคำสั่งตามกฎหมาย กรมราชทัณฑ์มีความรับผิดชอบครอบคลุมทั้งในด้านการควบคุม และแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองที่มีคุณประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งในการจะทำให้ผู้ต้องขังมีความร่วมมือในการที่จะพัฒนาพฤติกรรมนิสัยตนเองได้นั้นงานราชทัณฑ์จักต้องดำเนินการในด้านการจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้ต้องขัง ได้แก่ ปัจจัยด้านที่นอน ปัจจัยด้านอาหาร ปัจจัยด้านการอนามัย และปัจจัยด้านการจัดสวัสดิการทางการแพทย์ ซึ่งเป็นหลักขั้นต้นในการดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังให้สามารถดำรงอยู่ภายในเรือนจำได้อย่างสงบสุข และมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจที่จะพัฒนาตนให้สามารถร่วมอยู่กับคนในสังคมภายนอกได้ (ส่วนราชทัณฑ์ต่างประเทศสำนักทัณฑ์วิทยากรมราชทัณฑ์, “มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง”, 2554)

ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง องค์การสหประชาชาติได้จัดทำข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเพื่อเป็นแนวทางให้ประเทศต่าง ๆ ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นมาตรฐานเดียวกัน ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำที่สำคัญได้แก่

1. การบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับตัวผู้ต้องขังเพื่อระบุตัวผู้ต้องขัง ความผิดและอำนาจที่จับกุม คุณสมบัติวันเวลาที่รับตัวและปลดปล่อย การรับตัวผู้ต้องขังต้องมีคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมาย

2. การจัดให้ผู้ต้องโทษทำงานจะต้องไม่มีลักษณะที่เป็นการทรมานให้ล้าบจำ จำนวนชั่วโมงการทำงานควรกำหนดอย่างเหมาะสม โดยพิจารณาให้ใกล้เคียงกับงานอิสระภายนอก และมีวันหยุดสัปดาห์ละ 1 วัน รวมถึงการได้รับค่าตอบแทนอย่างเป็นทางการ และการสะสมไว้ให้ผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษ

3. การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เช่น การย้ายผู้ต้องขังเข้า-ออกเรือนจำ ฟังระมัดระวังให้ประชาชนเห็นน้อยที่สุด การลำเลียงผู้ต้องกระทำโดยลักษณะที่ไม่เป็นการทรมานร่างกาย การแยกขังผู้ที่มีประวัติอาชญากรรม หรือชั่วร้ายออกจากผู้ต้องขังอื่นทั่วไป

4. การปล่อยตัวและพักการลงโทษ เช่น การเตรียมความพร้อมให้ผู้ต้องขังก่อนปลดปล่อย และควรส่งเสริมให้มีมาตรการพักการลงโทษให้มากขึ้นเท่าที่จะกระทำได้

5. การลงโทษทางวินัย เช่น การลงโทษต่อร่างกายด้วยการเขี่ยน ชังห้องมืด การลงโทษที่เหี้ยมโหดทารุณไร้มนุษยธรรมหรือต่ำช้าแก่ผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัยจะกระทำมิได้ การลงโทษที่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรือจิตใจ หรือการลดอาหารไม่ควรกระทำ ห้ามไม่ให้มอบหมายให้ผู้ต้องขังทำงานหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำ และงานที่เกี่ยวข้องกับการรักษา วินัยของผู้ต้องขังด้วยกัน

6. การร้องทุกข์ของผู้ต้องขัง เช่น ผู้ต้องขังควรได้รับคู่มือว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้นั้น การปฏิบัติตามระเบียบวินัย วิธีการยื่นคำขอการร้องทุกข์ และเรื่องอื่น ๆ ที่จำเป็นเพื่อให้เข้าใจถึงสิทธิ และหน้าที่ที่พึงได้รับ

7. เครื่องนุ่งห่มหลับนอน เช่น หากไม่ยอมให้ผู้ต้องขังใช้เสื้อผ้าของตนเอง เรือนจำควรจัดหาให้ตามความเหมาะสมต่อสภาพดินฟ้าอากาศ และเพียงพอต่อผู้ต้องขัง เสื้อผ้าทุกชิ้นจะต้องสะอาดเพื่อรักษาไว้ซึ่งอนามัย

8. สถานที่หลับนอน ผู้ต้องขังแต่ละคน ควรมีเตียงนอนแยกเป็นเอกเทศ และมีเครื่องหลับนอนที่สะอาดและเพียงพอ จัดไว้อย่างเป็นระเบียบตามสภาพความเป็นอยู่ของประเทศนั้น ๆ

9. อาหาร ผู้ต้องขังทุกคนจะต้องได้รับประทานอาหารอันเป็นประโยชน์เพียงพอ เพื่อจะเสริมสร้างความแข็งแรงของร่างกาย การจัดปรุงต้องสะอาด และจัดเลี้ยงอย่างเป็นระเบียบต้องมีการจัดหาน้ำไว้ให้พอดื่มได้ทุกมือ

ข้อมูลทั่วไปของเรือนจำจังหวัดพะเยา

เรือนจำจังหวัดพะเยามีการจัดสวัสดิการให้กับผู้ต้องขังโดยจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามภารกิจ และข้อกำหนดของกรมราชทัณฑ์กระทรวงยุติธรรมตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2560 ซึ่งจะถูกกำหนดอยู่ในอำนาจหน้าที่ และภารกิจของฝ่ายต่าง ๆ ภายในเรือนจำจังหวัดพะเยา

1.ประวัติเรือนจำจังหวัดพะเยา

เรือนจำจังหวัดพะเยา ตั้งอยู่เลขที่ 144 ถนนราชทัณฑ์ ตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองจังหวัดพะเยา มีเนื้อที่ทั้งหมด 10 ไร่ 1 งาน 24 ตารางวา (พื้นที่เฉพาะภายในกำแพงเรือนจำ) เป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาคสังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม ตามคำสั่งกระทรวงยุติธรรม ที่ 211/2549

ลงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2549 ปัจจุบันมีผู้ต้องขังชาย ณ วันที่ 1 สิงหาคม 2560 จำนวนทั้งหมด 1,255 คน ส่วนใหญ่ต้องโทษจากคดียาเสพติด

วิสัยทัศน์เรือนจำจังหวัดพะเยา

ควบคุมอย่างมีอาชีพ และแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง คดีผู้ลี้ภัยอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมสู่อาเซียน

อำนาจหน้าที่ของเรือนจำจังหวัดพะเยา

1. ควบคุมนักโทษเด็ดขาดที่มีกำหนดโทษซึ่งอยู่ในอำนาจการควบคุมตามที่รัฐมนตรีกำหนด (15ปี) และผู้ต้องขังอื่น ๆ ตามคำพิพากษา หรือตามคำสั่งของกฎหมาย
2. ดำเนินการทัณฑปฏิบัติแก่ผู้ต้องขัง
3. จัดการฝึกอบรมพัฒนาปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรม
4. ดำเนินการเกี่ยวกับการทำงาน และการใช้แรงงานผู้ต้องขัง
5. ดำเนินการจัดสวัสดิการให้การสงเคราะห์ และพัฒนาสุขภาพอนามัยแก่ผู้ต้องขัง รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับการสุขภาพ
6. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

เรือนจำจังหวัดพะเยา เป็นราชการส่วนกลางภูมิภาคขึ้นตรงกับกระทรวงยุติธรรมแบ่งส่วนราชการออกเป็น 8 ฝ่าย คือ

1. ฝ่ายบริหารงานทั่วไป

ฝ่ายบริหารงานทั่วไป มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับงานสารบรรณ งานทะเบียน เอกสารสำคัญการเงิน การบัญชี การพัสดุ อาคารสถานที่ ยานพาหนะ การบริหารงานบุคคล เบื้องต้น การประชาสัมพันธ์ งานรับเรื่องราวร้องทุกข์ งานเลขานุการ งานการประชุม การรวบรวมสถิติข้อมูลของหน่วยงาน งานแผนงานโครงการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งงานที่มีได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดโดยเฉพาะ

2. ฝ่ายควบคุมผู้ต้องขัง

ฝ่ายควบคุมผู้ต้องขัง รับผิดชอบในการปกครองดูแล และควบคุมผู้ต้องขังมิให้เกิดเหตุ หรือแหกหักเรือนจำหลบหนี โดยให้ปฏิบัติตาระเบียบวินัยของเรือนจำโดยเคร่งครัด การพิจารณาความดีความชอบของผู้ต้องขัง การเสนอความเห็นเกี่ยวกับการเลื่อนขั้น หรือลดขั้นการลงโทษทางวินัย การคัดเลือกผู้ต้องขัง เพื่อจ่ายออกทำงานนอกเรือนจำ หรือการนำผู้ต้องขังป่วยออกไปรักษาตัวที่สถานพยาบาลภายนอก

3. ฝ่ายรักษาการ

ฝ่ายรักษาการรับผิดชอบในการดูแลรักษาความปลอดภัยของเรือนจำจัดระบบการตรวจค้น และรักษาการบริเวณเรือนจำ อาทิ บริเวณรอบกำแพงป้อมยามรักษาการเพื่อมิให้มีการลักลอบโยนอาวุธยาเสพติดให้โทษ หรือสิ่งของต้องห้ามอื่น ๆ ซ้ำกำแพงเรือนจำเข้ามาให้ผู้ต้องขังภายใน ตรวจค้นตัวเจ้าพนักงานบุคคลภายนอก และผู้ต้องขัง ตลอดจนสิ่งของและยานพาหนะที่ผ่านเข้า-ออกเรือนจำ จัดอัตรากำลังเจ้าหน้าที่รักษาการณ์ตามจุด และเวลาต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพของเรือนจำ การจัดเวรยามของเจ้าพนักงานจะต้องเป็นไปด้วยความเป็นธรรม และเสมอภาคกันตลอดจนการดูแลเอาใจใส่จัดสวัสดิการในเรื่องต่าง ๆ

4. ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ ประกอบด้วย

4.1 งานทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง รับผิดชอบในการตรวจสอบ และปฏิบัติให้เป็นไปตามหมายศาล จัดทำทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง คำนวณวันพ้นโทษ ประสานงานเกี่ยวกับการย้ายผู้ต้องขังไปยังเรือนจำอื่น ดำเนินการเกี่ยวกับผู้ต้องขังตาย ตลอดจนการปล่อยตัว และการอภิบาลสิทธิแก่ผู้พ้นโทษ เจ้าหน้าที่ที่จะได้รับการมอบหมายให้ปฏิบัติงานด้านนี้ นอกจากจะต้องเป็นผู้ที่มีความละเอียดรอบคอบซื่อสัตย์สุจริต และมีความรู้ความชำนาญในการคิดคำนวณกำหนดโทษของผู้ต้องขังแล้วยังจะต้องมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นอย่างดีด้วย

4.2 งานทัณฑปฏิบัติ รับผิดชอบเกี่ยวกับการเลื่อน และลดชั้นผู้ต้องขังการลดวันต้องโทษจำคุกการพักการลงโทษ และการขอพระราชทานอภัยโทษตามกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง

5. ฝ่ายฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง ประกอบด้วย

5.1 งานฝึกวิชาชีพ รับผิดชอบในการวางแผน และการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ความต้องการของตลาด และความถนัดของผู้ต้องขังแต่ละคน

5.2 งานเงินทุนผลประโยชน์ รับผิดชอบในการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และเก็บรักษาเงินทุนผลประโยชน์จากการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง ตลอดจนเงินทุนสำรอง เพื่อให้เรือนจำมีเงินทุน สำหรับการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังได้อย่างต่อเนื่อง เงินทุนผลประโยชน์ของเรือนจำเป็นเงินนอกงบประมาณประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่ต้องนำส่งคลัง หรือนำเป็นรายได้แผ่นดินตามที่ได้ทำควมตกลงไว้กับกระทรวงการคลัง

5.3 งานพาณิชย์ รับผิดชอบในการหาตลาด และการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของเรือนจำ ซึ่งปัจจุบันได้มีการจำหน่ายทั้งในงานนิทรรศการผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ และงานวันพบญาติที่กรมราชทัณฑ์จัดให้มีขึ้นเป็นประจำทุกปีในกรุงเทพมหานคร

5.4 งานพัสดุฝึกวิชาชีพ รับผิดชอบในการจัดหาพัสดุครุภัณฑ์ด้วยเงินทุนผลประโยชน์ของเรือนจำมาใช้ในการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง จัดทำทะเบียนพัสดุเก็บรักษาเบิกจ่ายซ่อมบำรุง ตลอดจนจัดการจำหน่ายพัสดุดังกล่าวออกจากบัญชี

5.5 งานยานพาหนะ รับผิดชอบในการจัดหาจัดทำทะเบียนควบคุมดูแลการใช้ซ่อมบำรุง และจำหน่ายยานพาหนะที่จัดหามาด้วยเงินทุนผลประโยชน์ของเรือนจำ

5.6 งานสาธารณชนนอกเรือนจำ รับผิดชอบเกี่ยวกับการขออนุมัติกรมราชทัณฑ์จัดส่งนักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณชนภายนอกเรือนจำได้ตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่กำหนดไว้

6. ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ

6.1 งานการศึกษา รับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหาร และจัดการศึกษาวิชาสามัญ และวิชาชีพ ตลอดจนจัดกิจกรรมต่าง ๆ เสริมการศึกษา อาทิ ห้องสมุด โสตทัศนูปกรณ์ และการศึกษาทางไกลแก่ผู้ต้องขัง

6.2 งานพัฒนาจิตใจ รับผิดชอบเกี่ยวกับการอบรม และพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังจัดให้มีการปฐมนิเทศผู้ต้องขังเข้าใหม่ เพื่อแนะนำอบรมเกี่ยวกับระเบียบวินัย และการปฏิบัติตัวประจำวันภายในเรือนจำ จัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนส่งเสริมปลูกฝังปรับเปลี่ยนทัศนคติจิตสำนึก ค่านิยม และพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้เป็นไปในทางที่ดี

7. ฝ่ายสวัสดิการผู้ต้องขัง ประกอบด้วย

7.1 งานสุทธารม รับผิดชอบเกี่ยวกับการประกอบอาหารและจัดเลี้ยงผู้ต้องขังด้วยเงินงบประมาณที่ได้รับจากทางราชการสำหรับเป็นค่าอาหารผู้ต้องขังผู้ต้องขังทำงานหนักหรือตรากตรำหรือนักโทษเด็ดขาดตั้งแต่ชั้นดีขึ้นไปผู้บัญชาการเรือนจำจะสั่งให้จัดอาหารเพิ่มให้มากขึ้นหรือมากขึ้นก็ได้หรืออนุญาตให้นำอาหารส่วนตัวมารับประทานก็ได้

7.2 งานเยี่ยมญาติ รับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับการจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมเยียนจากครอบครัวและญาติมิตร ซึ่งจะเยี่ยมได้เฉพาะผู้ต้องขังที่ได้รับอนุญาตให้รับการเยี่ยมเยียน หรือติดต่อกับบุคคลภายนอกเท่านั้น

7.3 งานเงินฝากผู้ต้องขัง รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายเงินสดธนาณัติตัวเงิน หรือเอกสารอื่นใด อันแทนตัวเงินที่บุคคลภายนอก หรือญาติผู้ต้องขังฝากไว้ให้ผู้ต้องขัง

7.4 งานร้านสงเคราะห์ผู้ต้องขัง รับผิดชอบการดำเนินงานสงเคราะห์ผู้ต้องขังเพื่อเป็นการให้สวัสดิการแก่ผู้ต้องขัง และเจ้าพนักงานเรือนจำที่จะหาเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่การครองชีพได้โดยสะดวก ในราคาไม่แพงกว่าท้องตลาด อีกทั้งยังเป็นเครื่องสกัดกั้นมิให้มีการลักลอบนำสิ่งของต้องห้ามต่าง ๆ เข้ามาภายในเรือนจำด้วย

7.5 งานสหนันทนาการ รับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับการจัดสหนันทนาการต่าง ๆ แก่ผู้ต้องขัง และการสุขภาพของเรือนจำ อาทิ การดูแลรักษาอาคารสถานที่ต่าง ๆ ของเรือนจำให้ถูกสุขลักษณะ คือ มีความสะอาด มีแสงสว่างเพียงพอ มีการระบายอากาศที่ดีจัดให้มีสุขภาพ และที่อาบน้ำเพียงพอกับจำนวนผู้ต้องขังการจัดขยะมูลฝอย

7.6 งานสังคมสงเคราะห์ รับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับการให้การสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขังในด้านต่าง ๆ อาทิ การดำเนินการเกี่ยวกับเด็กติดผู้ต้องขัง การให้คำปรึกษาแนะนำ และความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องขังที่มีปัญหาการประสานงานขอรับความช่วยเหลือจากองค์กรทางสังคมต่าง ๆ การประสานงานขอรับทุนการศึกษาแก่บุตรผู้ต้องขัง ตลอดจนการดำเนินการเกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้ต้องขัง

8. ฝ่ายจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

ฝ่ายจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง รับผิดชอบในการศึกษาวิเคราะห์ผู้ต้องขัง เพื่อกำหนดแนวทางการบำบัดรักษา หรือการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามความเหมาะสมเป็นรายบุคคล เปรียบเสมือนการวิเคราะห์โรคในทางการแพทย์ เมื่อทราบสาเหตุในการเจ็บป่วยแล้วจึงให้การบำบัดรักษาตามอาการต่อไป (ข้อมูลฝ่ายบริหารงานทั่วไปเรือนจำจังหวัดพะเยาข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2560)

สรุปได้ว่า งานทางด้านสวัสดิการของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดพะเยานั้นทุกฝ่ายภายในองค์กรจะมีส่วนในการบริหารจัดการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ และภารกิจที่แต่ละฝ่ายที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบดังได้กล่าวรายละเอียดไว้ข้างต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชาย กรณีศึกษา: เรือนจำจังหวัดพะเยา ผู้ศึกษาได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(กริธา จงจิตต์, 2552) ศึกษาเรื่องความต้องการด้านสวัสดิการของผู้ต้องขัง เรือนจำพิเศษธนบุรี ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบสวัสดิการผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี เพื่อศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการของผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี และแสวงหาแนวทางในการปรับปรุงการให้สวัสดิการที่เหมาะสมแก่ผู้ต้องขังโดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาคครั้งนี้ คือ

ผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี จำนวน 363 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบ เลือกรับตอบ และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) การเก็บรวบรวมข้อมูลในสวนของ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง แล้วจึงนำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยด้วยเครื่อง คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS) สถิติที่ใช้ในการ วิเคราะห์ ความถี่ (frequency) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการศึกษาพบว่า ด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ต้องขัง เรือนจำพิเศษธนบุรี ส่วนใหญ่มีอายุ ระหว่าง 25-30 ปี ร้อยละ 60.00 มีระดับการศึกษา ป.6 ร้อยละ 42.43 มีภูมิลำเนาอยู่ กรุงเทพมหานคร/ปริมณฑล ร้อยละ 62.81 มีสถานภาพโสด ร้อยละ 52.07 ไม่มีบุตร ร้อยละ 53.17 มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 39.95 มีรายได้ระหว่าง 5001-10,000 บาท ร้อยละ 45.45 กระทำผิด พ.ร.บ. ยาเสพติด/สารระเหย ร้อยละ 52.07 มีกำหนดโทษ ระหว่าง 1-3 ปี ร้อยละ 45.45 ด้านความต้องการเกี่ยวกับสวัสดิการของผู้ต้องขัง พบว่า ผู้ต้องขังมีความต้องการด้านที่อยู่อาศัย โดยต้องการเรือนนอนที่สะอาดมีอากาศถ่ายเทและมี แสงสว่างเพียงพอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.93$) ด้านอาหารและสินค้าที่ขายในเรือนจำมีความ ต้องการสินค้าที่ขายในร้านสงเคราะห์ผู้ต้องขัง เป็นสินค้าที่มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.71$) ด้านการเยี่ยมญาติ/การติดต่อกับญาติ มีความต้องการการจัดสถานที่เยี่ยมที่สะดวก และเหมาะสมเพียงพออยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.74$) ด้านสถานพยาบาลและยารักษาโรคมีความ ต้องการรักษาพยาบาล โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น ในระดับมาก ($\bar{X}=3.16$) ด้านการศึกษา ต่อมีความต้องการศึกษาต่อเพิ่มเติมระหว่างต้องโทษในเรือนจำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.85$) ด้าน การฝึกวิชาชีพมีความต้องการฝึกวิชาชีพทำให้ผลิตผลในการทำงานและลิ้มความทุกข์ใจได้ ใน ระดับมาก ($\bar{X}=2.91$)

ข้อเสนอแนะในการศึกษาเชิงนโยบาย ผู้มีอำนาจได้แก่อธิบดีกรมราชทัณฑ์ควรพัฒนา ปรับปรุงในเรื่องสวัสดิการแก่ผู้ต้องขังในสวนที่ยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ขอเสนอแนะเชิง ปฏิบัติการ ผู้บัญชาการเรือนจำควรให้ความสำคัญในความต้องการด้านต่าง ๆ ตามลำดับ ความสำคัญของแต่ละด้าน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการด้านสวัสดิการผู้ต้องขัง อธิบดีกรมราชทัณฑ์ควรจัดงบประมาณส่งเสริมการศึกษาภายในเรือนจำต่าง ๆ จัดการศึกษา สายสามัญและสายอาชีพ ควรมีความร่วมมือกับกระทรวงศึกษา หรือกรมอาชีวศึกษา โดยให้ ครูของกระทรวงและ (2) กรมดังกล่าวสามารถร่วมสอน ด้านการฝึกวิชาชีพฝ่ายฝึกวิชาชีพ ผู้ต้องขัง ควรมีการปรับปรุงเพิ่มในเรื่องการฝึกวิชาชีพ ผู้บริหารเรือนจำทุกระดับ ทุกฝ่าย ควร เห็นความสำคัญในการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ ควรจัดให้มีหน่วยงาน

พยาบาลเบื้องต้นประจำแดน ควรมีการประสานกับองค์กรการกุศลในการบริจาคสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็น แจกแก่ผู้ต้องขังที่ไม่มีญาติ

กัญญา อึ้งเจริญวงศ์ (2555) ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตภายใต้การได้รับสวัสดิการของผู้ต้องขังกรณีศึกษา: เรือนจำกลางเพชรบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการได้รับสวัสดิการและคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังภายใต้การได้รับสวัสดิการตลอดจนศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับสวัสดิการของผู้ต้องขังกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังเรือนจำกลางเพชรบุรี การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ต้องขังเรือนจำกลางเพชรบุรี จำนวน 333 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามซึ่งมีความเชื่อมั่น 0.96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าทีทดสอบ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ่ และทดสอบสมมติฐาน โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า

1. กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 88) อายุ 20-30 (ร้อยละ 48.6) ก่อนต้องโทษประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 56.2) ก่อนต้องโทษได้รับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 46.5) แต่เมื่อเข้ามาอยู่ภายในเรือนจำนั้นไม่ได้รับการศึกษาเพิ่มเติม (ร้อยละ 63.7) มีความผิดปกติเกี่ยวกับยาเสพติด (ร้อยละ 66.7) ระยะเวลาที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ 1-3 ปี (ร้อยละ 51.7) และระยะเวลาต้องโทษตามคำพิพากษา 4-7 ปี (ร้อยละ 45.9) เป็นนักโทษชั้นกลาง (ร้อยละ 45.8) ส่วนที่ยังไม่พิพากษาและยังไม่ได้แบ่งชั้น (ร้อยละ 6.9)

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้รับสวัสดิการของผู้ต้องขังโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.15) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการรักษาพยาบาล ได้รับสวัสดิการอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.71) รองลงมา คือ ด้านกีฬาและนันทนาการ ได้รับสวัสดิการอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.19) ด้านการศึกษาได้รับสวัสดิการอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.02) ด้านสวัสดิการขั้นพื้นฐาน (ปัจจัยสี่) ได้รับสวัสดิการอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 2.92) และด้านอนามัยผู้ต้องขังได้รับสวัสดิการอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 2.90) ตามลำดับ

3. กลุ่มตัวอย่างมีระดับคุณภาพชีวิตภายใต้การได้รับสวัสดิการของผู้ต้องขังโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.21) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านจิตใจอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.31) รองลงมาคือ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.30) ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.19) และ ด้านร่างกายอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.03) ตามลำดับ

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การได้นับสวัสดิการและคุณภาพชีวิตภายใต้การได้รับสวัสดิการของผู้ต้องขังทั้งโดยภาพรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์กัน

(**นงลักษณ์ โพธิ์ยี่, 2555**) ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการความจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังหญิงในความควบคุมของเรือนจำกลางนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการความจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังหญิงในความควบคุมของเรือนจำกลางนครสวรรค์

2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของผู้ต้องขังหญิงในความควบคุมของเรือนจำกลางนครสวรรค์ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการขั้นพื้นฐาน โดยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการสวัสดิการความจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังหญิงในความควบคุมของเรือนจำกลางนครสวรรค์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ต้องขังหญิงในความควบคุมของเรือนจำกลางนครสวรรค์ ศึกษากับผู้ต้องขังหญิงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 219 คน โดยได้คำนวณหาจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มประชากรโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ จากจำนวนประชากร 506 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่จัดทำขึ้นเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด และสรุปข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ ตลอดจนถึงแบบสัมภาษณ์ โดยวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จำแนกตามมาตรฐานความจำเป็นขั้นพื้นฐาน 5 ด้าน

ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของผู้ต้องขังหญิงต่อการบริหารจัดการสวัสดิการความจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังหญิงในความควบคุมของเรือนจำกลางนครสวรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย, ด้านการอนามัย, ด้านเครื่องนุ่งห่ม, ด้านอาหาร และด้านการรักษาพยาบาล พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ผู้ต้องขังหญิงที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติต่อการบริหารจัดการสวัสดิการความจำเป็นขั้นพื้นฐานของเรือนจำกลางนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ($\text{sig} = 0.063$) จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ผู้ต้องขังหญิงที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติต่อการบริหารจัดการสวัสดิการความจำเป็นขั้น

พื้นฐานของเรือนจำกลางนครสวรรค์ ในด้านการอนามัยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาด้านการบริหารจัดการความจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังหญิงในความควบคุมของเรือนจำกลางนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ คือ

- 1) ที่นอนคับแคบเนื่องจากในปัจจุบันมีผู้ต้องขังหญิงมีอัตราเกินความจุ
- 2) บริเวณพื้นที่สำหรับใช้ฝึกวิชาชีพ โดยเฉพาะโรงงานฝึกวิชาชีพดอกไม้ อากาศถ่ายเทไม่สะดวกเท่าที่ควร
- 3) น้ำสำหรับให้ผู้ต้องขังใช้อุปโภค ซักล้าง และชำระร่างกายเป็นน้ำที่สูบน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยา ถึงแม้จะผ่านกรองแล้วแต่สิ่งยังปนอยู่ไม่ถูกสุขลักษณะ
- 4) พื้นที่สำหรับตากผ้ามีไม่เพียงพอ
- 5) ห้องสุขามีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต้องใช้เวลาเข้าแถวรอเข้าห้องสุขานาน
- 6) เครื่องนุ่งห่ม (เครื่องแบบผู้ต้องขัง) และผ้าห่ม ไม่เพียงพอกับจำนวนผู้ต้องขัง

ส่วนข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข ได้แก่ 1) ควรมีโครงการขยายเรือนนอนสำหรับผู้ต้องขังหญิง หรือย้ายระบายนผู้ต้องขังไปยังเรือนจำอื่น ๆ 2) ควรมีโครงการขยายต่อเติมอาคารโรงงานฝึกวิชาชีพดอกไม้ประดิษฐ์ให้เป็นสองชั้น เพื่อลดความแออัด 3) ปรับปรุงระบบน้ำอุปโภค สำหรับผู้ต้องขังให้เป็นระบบน้ำประปาทั้งหมด 4) กรณีพื้นที่ตากผ้าไม่เพียงพอทางเรือนจำควรจัดระบบการซักผ้าแบบอุตสาหกรรม โดยไม่ต้องใช้พื้นที่ในการตากผ้า 5) ควรมีโครงการขยายห้องสุขาบริเวณด้านนอกอาคารเรือนนอนเพิ่มเติม 6) ขอรับจัดสรรงบประมาณ จัดซื้อเครื่องนุ่งห่ม (เครื่องแบบผู้ต้องขัง) ให้มีความเหมาะสมเพียงพอกับจำนวนผู้ต้องขัง

สุภภัทร พิธณฤทธิ (2555) ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุ: กรณีศึกษาเรือนจำกลางและทัณฑสถานหญิงพิษณุโลก การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตและศึกษาลักษณะการดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุ ในเรือนจำกลางและทัณฑสถานหญิงพิษณุโลก ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ต้องขังสูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 161 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการศึกษา พบว่า ผู้ต้องขังสูงอายุส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนลักษณะการดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุที่เป็นปัจจัยขึ้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และปัจจัยด้านการบริการและการสงเคราะห์ มีภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน และพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ต้องขังสูงอายุ ปัจจัยขึ้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และปัจจัยด้านการบริการและการสงเคราะห์มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุเป็นไปในทิศทางบวก

ฉณัฐพล ชะอุ่ม (2558) การบริหารจัดการที่มีผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบลในเขตภาคกลางของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลในเขตภาคกลางของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการบริหารจัดการที่มีผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบลในเขตภาคกลางของประเทศไทย ประชากรในการวิจัย คือ เทศบาลตำบลที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของกลุ่มจังหวัดภาคกลาง ตามการแบ่งกลุ่มจังหวัดของสำนักบริหารยุทธศาสตร์กระทรวงมหาดไทย จำนวน 424 แห่ง ตัวแทนของประชากรแบ่งเป็น 2 ฝ่าย คือ 1) ฝ่ายการเมือง และ 2) ฝ่ายข้าราชการประจำ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 340 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยผ่านการตรวจสอบความแม่นยำของผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าเท่ากับ 1.00 และมีความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ .9849 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และอันดับค่าเฉลี่ย สถิติสหสัมพันธ์ และสถิติอนุมานวิเคราะห์โดยเทคนิคการถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

การบริหารจัดการในภาพรวม พบว่า มีระดับการปฏิบัติมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ สมรรถนะ/ความสามารถทางการบริหาร รองลงมา คือ ภาวะผู้นำ กลยุทธ์องค์การ วัฒนธรรมองค์การ ทรัพยากรการบริหาร บุคลากร/ทรัพยากรมนุษย์ การมีส่วนร่วม และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โครงสร้างองค์การ

ปัจจัยสำคัญที่สามารถอธิบายประสิทธิผลการบริหารจัดการเทศบาลตำบลในเขตภาคกลางของประเทศไทย ประกอบด้วย ทรัพยากรการบริหาร วัฒนธรรมองค์การ การมีส่วนร่วม และสมรรถนะ/ความสามารถทางการบริหาร

สมรเมน ช้วนปรีชา (2559) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำ และทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาาระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำ และทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพ และจิตสังคมส่วนบุคคลกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุ และเปรียบเทียบความแตกต่างระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุ แยกตามสถานภาพ และจิตสังคมส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้ต้องขังสูงอายุจากเรือนจำ และทัณฑสถานเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 384 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรง (IOC=1.000) และความน่าเชื่อถือ ($\alpha=0.959$) ผลวิจัยสรุปว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง ระดับคุณภาพชีวิต

มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับปัจจัยเรื้อรังและทัศนสถาน เพศ การสนับสนุนจากรัฐในด้านเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ สิทธิในการประกันสุขภาพจากรัฐ จิตสังคมด้านการรู้คุณค่าในตัวเอง และด้านการปล่อยวาง ส่วนปัจจัยช่วงอายุ ระดับการศึกษาขั้นสูงสุด รายได้ก่อนต้องโทษเฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่ถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ ครอบครัวสนับสนุนในด้านการเงิน กำลังใจจากญาติหรือเพื่อนเฉลี่ยต่อเดือน ไม่พบความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตโดยรวม

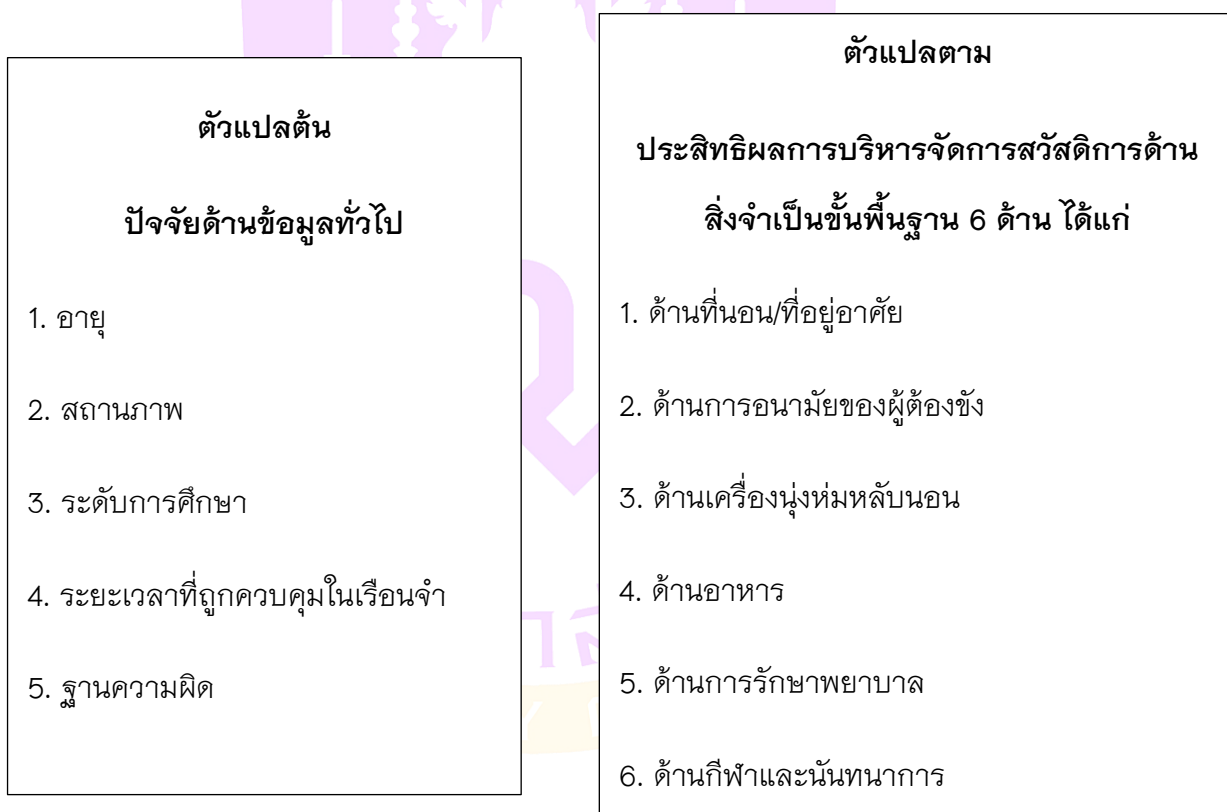
(ปาณิตา ก้นสุทธิ, 2557) สิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาลของผู้ต้องขัง โดยมัตถุประสงค์เพื่อทราบแนวคิด และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ การรักษาพยาบาลผู้ต้องขังรวมทั้งศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคในการรักษาพยาบาลผู้ต้องขัง ว่ามีกฎหมายบัญญัติคุ้มครองและให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังไว้อย่างไร แนวทางปฏิบัติเป็นเช่นไร เพื่อนำไปสู่การกำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการในการรักษาผู้ต้องขังป่วยให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดและเป็นไปตามสิทธิขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ และเป็นไปตามหลักนิติธรรม (Rule of Law)

จากการศึกษาพบว่า สิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาล เมื่อเกิดการเจ็บป่วยเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนควรได้รับถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยต้องโทษจำคุก แต่ก็ยังคงมีสิทธิที่จะได้รับการรักษาที่ไม่แตกต่างจากบุคคลภายนอกซึ่งกฎหมายได้บัญญัติ คุ้มครองไว้ให้ได้รับการรักษาเมื่อเกิดการเจ็บป่วย แต่ก็เป็นการบัญญัติไว้อย่างกว้าง ๆ ซึ่งมีระเบียบ ปฏิบัติ มีขั้นตอนและกระบวนการในการเข้าถึงการรักษาอีกหลายขั้นตอน และบางขั้นตอนมีความยุ่งยากในการปฏิบัติ บางครั้งมีความล่าช้า ประเทศไทยนั้นมีการราชทัณฑ์มีหน้าที่เป็นผู้ดูแลรักษาพยาบาลผู้ต้องขังป่วย โดยการจัดหาแพทย์มาทำการตรวจรักษา หรือจัดหาโรงพยาบาลภายนอก ในการส่งผู้ต้องขังไปรักษา ซึ่งบทบัญญัติของกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้อย่างกว้าง ๆ ต้องอาศัยกฎกระทรวง หรือระเบียบปฏิบัติ ซึ่งบางข้อมีความยุ่งยากในการปฏิบัติ ทั้งในด้านกระบวนการและวิธีการ ปัญหาการขาดแคลนแพทย์ และบุคลากรทางด้านทางการแพทย์ รวมไปถึง จำนวนผู้ต้องขังที่มีจำนวนมาก หรือภาวะผู้ต้องขังล้นเรือนจำ (over crowding) ทำให้ผู้ต้องขังที่ป่วย ได้รับการดูแลที่ไม่ทั่วถึง หรือไม่ได้รับการดูแลที่ตรงกับความต้องการในการรักษา หรือเกิดการแพร่กระจายเชื้อจากผู้ต้องขังไปสู่ผู้ต้องขังด้วยกัน

เมื่อวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของกฎหมาย กระบวนการ และวิธีการต่าง ๆ ของประเทศไทยเปรียบเทียบกับของต่างประเทศแล้ว จึงเสนอแนวทางในการรักษาพยาบาลผู้ต้องขังป่วยให้เป็นไปตามสิทธิขั้นพื้นฐาน และเป็นไปตามข้อบังคับกระทรวงประเทศ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังให้เป็นไปตามหลักพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ และหลักนิติรัฐ

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชาย กรณีศึกษา: เรือนจำจังหวัดพะเยา” ผู้ศึกษาได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรม นำมากำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา โดยสามารถเขียนเป็นแผนภาพแสดงกรอบแนวคิดในการศึกษาได้ ดังนี้

ภาพ 1 แสดง กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชาย กรณีศึกษา: เรือนจำจังหวัดพะเยา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา เรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชาย กรณีศึกษา: เรือนจำจังหวัดพะเยา” ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเชิงลึก (In-Depth interview) โดยผู้ศึกษามีวิธีการศึกษาค้นคว้าตามระเบียบวิธีวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ศึกษากำหนดประชากรที่ใช้ในการศึกษา จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ (ข้าราชการและลูกจ้าง) เรือนจำจังหวัดพะเยา โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) มีผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

- 1.1 ผู้บริหาร จำนวน 5 คน ประกอบด้วย
 - 1.1.1 ผู้อำนวยการส่วนควบคุมผู้ต้องขัง จำนวน 1 คน
 - 1.1.2 ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง จำนวน 1 คน
 - 1.1.3 หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการผู้ต้องขัง จำนวน 1 คน
 - 1.1.4 หัวหน้าฝ่ายควบคุมผู้ต้องขัง จำนวน 1 คน
 - 1.1.5 หัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไป จำนวน 1 คน
- 1.2 เจ้าหน้าที่สังกัดกลุ่มวิชาการราชทัณฑ์ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย
 - 1.2.1 นักทัณฑวิทยา จำนวน 2 คน
 - 1.2.2 พยาบาลวิชาชีพ จำนวน 1 คน

1.2.3 เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ จำนวน 2 คน

รวมทั้งสิ้น จำนวน 10 คน โดยสาเหตุที่เลือกผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ดังกล่าว เนื่องจากผู้บริหารมีส่วนในการกำหนดแนวทาง แผนงาน ในการบริหารจัดการสวัสดิการ และสาเหตุที่เลือกเจ้าหน้าที่สังกัดกลุ่มวิชาการราชทัณฑ์ เนื่องจากเป็นส่วนงานที่ใกล้ชิด และดูแลการจัดสวัสดิการผู้ต้องโดยตรง

2. กลุ่มผู้ต้องขัง จากข้อมูลเรือนจำจังหวัดพะเยา ณ วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2560 จำนวนทั้งสิ้น 1,255 คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973 อ้างใน ชีรุติ เอกะกุล, 2543) ที่ระดับความเชื่อมั่นเท่ากับร้อยละ 95 ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ n คือ จำนวนตัวอย่าง หรือขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N คือ จำนวนหน่วยทั้งหมด หรือ ขนาดของประชากรทั้งหมด

E คือ ความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่าง (sampling error) ในที่นี้ จะกำหนดเท่ากับ ± 0.05 ภายใต้ความเชื่อมั่น 95% จึงแทนค่าสูตรได้ ดังนี้

$$n = \frac{1,255}{1 + 1,255 (0.05)^2} = 330 \text{ คน}$$

รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 330 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) เพื่อให้มีการกระจายของกลุ่มตัวอย่างทั่วถึง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาคั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ตามกลุ่มตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) ที่สร้างขึ้น เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยได้จัดทำแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ของเรือนจำจังหวัดพะเยา ในคำถามที่เกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชาย แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่

1.1 ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย

1.2 ด้านการอนามัยของผู้ต้องขัง

1.3 ด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน

1.4 ด้านอาหาร

1.5 ด้านการรักษาพยาบาล

1.6 ด้านกีฬาและนันทนาการ

2. แบบสอบถาม จัดทำขึ้นเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ต้องขัง ซึ่งมีทั้งหมด 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) โดยมีข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบข้อความที่กำหนดให้ในแต่ละด้านรวมทั้งสิ้น จำนวน 5 ข้อ ได้แก่

1. อายุ
2. สถานภาพ
3. ระดับการศึกษา
4. ระยะเวลาที่ถูกควบคุมในเรือนจำ
5. ฐานความผิด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นในด้านการจัดสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยา แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่

1. ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย
2. ด้านการอนามัยของผู้ต้องขัง
3. ด้านเครื่องนุ่งห่มหีบนอน
4. ด้านอาหาร
5. ด้านการรักษาพยาบาล
6. ด้านกีฬาและนันทนาการ

โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 5 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ การคำนวณหาอันตรภาคชั้นเพื่อแปรผลคะแนนในแต่ละช่วง ดังนี้

การปฏิบัติมากที่สุด	ให้คะแนน 5 คะแนน
การปฏิบัติมาก	ให้คะแนน 4 คะแนน
การปฏิบัติปานกลาง	ให้คะแนน 3 คะแนน
การปฏิบัติน้อย	ให้คะแนน 2 คะแนน
การปฏิบัติน้อยที่สุด	ให้คะแนน 1 คะแนน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชาย กรณีศึกษา: เรือนจำจังหวัดพะเยา โดยใช้คำถามปลายเปิด (Open-ended Form)

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าขึ้น โดยมีขั้นตอนในการสร้างตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชาย กรณีศึกษา: เรือนจำจังหวัดพะเยา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์/แบบสอบถาม

2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์/แบบสอบถาม ทบทวนวรรณกรรม นำมากำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์/แบบสอบถาม ศึกษา ความหมาย ทฤษฎี หลักการ แนวคิด เพื่อทำนิยามศัพท์เฉพาะและนำมาเป็นแนวทางในการสร้างคำถามกำหนดกรอบขอบข่ายในการสร้างเครื่องมือ

3. พัฒนาเป็นแบบสอบถามตามมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ของลิกเคิร์ต (Likert's Rating Scale) ใช้ในการรวบรวมระดับของประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชาย กรณีศึกษา: เรือนจำจังหวัดพะเยา

4. นำร่างแบบสัมภาษณ์/แบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบเนื้อหา และภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์/แบบสอบถาม และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

5. นำร่างแบบสัมภาษณ์/แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบเครื่องมือในเรื่องความถูกต้องของเนื้อหา และภาษาที่ใช้ เพื่อหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) แล้วนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม แล้วหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

6. นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์/แบบสอบถาม ซึ่งจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าเท่ากับ 0.98 แล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ไปใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และแบบสอบถามนำไปจัดพิมพ์เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้ศึกษาขอหนังสือส่งจากคณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา เพื่ออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในเรือนจำจังหวัดพะเยา
2. ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 2 วิธีการ ดังนี้
 - 2.1 กลุ่มผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ (ข้าราชการและลูกจ้าง) ดำเนินการนัดหมายวัน เวลา ในการสัมภาษณ์ เมื่อถึงกำหนดเวลานัดหมาย ผู้ศึกษาเข้าพบ และทำการสัมภาษณ์
 - 2.2 กลุ่มผู้ต้องขัง ดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามและนัดหมายวัน เวลา ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการส่งคืนให้ผู้วิจัย เมื่อครบกำหนดเวลานัดหมาย ผู้ศึกษาตรวจสอบ และติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืน
3. รวบรวมแบบสัมภาษณ์/แบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมด แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS ในการประมวลผล และจัดทำตารางวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อนำเสนอข้อมูลและสรุปผลการศึกษา ส่วนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการควบคุมในเรือนจำ และฐานความผิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ นำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล
2. ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดพะเยา เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย เลขคณิต (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย โดยกำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ตามแนวคิดของเบสท์ (Best) แปลความหมาย ดังนี้

ช่วงคะแนน	ความหมาย
ค่าเฉลี่ย 4.50–5.00	มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50–4.49	มีการปฏิบัติในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50–3.49	มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50–2.49	มีการปฏิบัติในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00–1.49	มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

3. ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ซึ่งได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในประสิทธิภาพการ

บริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยา โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์จัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นปัญหาสำคัญและอธิบายความเชื่อมโยงภายใต้วิธีการที่สำคัญ ดังนี้

3.1 การจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกและจัดหมวดหมู่ให้เป็นระบบ เช่น ข้อมูลหมวดงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลหมวดการสัมภาษณ์ เป็นต้น

3.2 การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ถึงเนื้อหาสาระในประเด็น หรือเรื่องนั้น ๆ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชาย กรณีศึกษา: เรือนจำจังหวัดพะเยา” วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) โดยผู้ศึกษาขอแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นในด้านการจัดสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยา แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่

- 2.1 ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย
- 2.2 ด้านการอนามัยของผู้ต้องขัง
- 2.3 ด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน
- 2.4 ด้านอาหาร
- 2.5 ด้านการรักษาพยาบาล
- 2.6 ด้านกีฬาและนันทนาการ

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชาย กรณีศึกษา: เรือนจำจังหวัดพะเยา

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงจำนวน ความถี่ และค่าร้อยละ ของข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ, สถานภาพ, ระดับการศึกษา, ระยะเวลาที่ถูกต้องควบคุมในเรือนจำ และฐานความผิด มีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 1 แสดง จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. อายุ		
1) ต่ำกว่า 30 ปี	123	37.27
2) 31 – 40 ปี	113	34.24
3) 41 – 50 ปี	55	16.67
4) 51 – 60 ปี	26	7.88
5) 61 ปีขึ้นไป	13	3.94
รวม	330	100.00
2. สถานภาพ		
1) โสด	155	46.97
2) สมรส	135	40.91
3) หย่าร้าง	40	12.12
รวม	330	100.00
3. ระดับการศึกษา		
1) ประถมศึกษา	59	17.88
2) มัธยมศึกษาตอนต้น	106	32.12
3) ปวช./มัธยมศึกษาตอนปลาย	115	34.85
4) ปวส.	22	6.67
5)ปริญญาตรี	23	6.97
6) สูงกว่าปริญญาตรี	3	0.91
7) อื่น ๆ	2	0.61
รวม	330	100.00

ตาราง 1(ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
4. ระยะเวลาที่ถูกควบคุมในเรือนจำ		
1) น้อยกว่า 1 ปี	26	7.88
2) 1 – 5 ปี	215	65.15
3) 6 – 10 ปี	71	21.52
4) มากกว่า 10 ปี	18	5.45
รวม	330	100.00
5. ฐานความผิด		
1) คดียาเสพติด	231	70.00
2) คดีค้าประเวณี	7	2.12
3) คดีฆ่า	17	5.15
4) คดีลักทรัพย์	31	9.39
5) คดีปล้น	6	1.82
6) คดีปลอมแปลงเอกสาร	4	1.21
7) คดียักยอกทรัพย์	8	2.42
8) คดีฉ้อโกง	11	3.33
9) อื่น ๆ	15	4.55
รวม	330	100.00

จากตาราง 1 พบว่า ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดพะเยาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีคุณลักษณะส่วนบุคคล ดังนี้

1. อายุ พบว่า ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดพะเยาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุต่ำกว่า 30 ปี มากที่สุด โดยมีจำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 37.27 รองลงมาตามลำดับ คือ ช่วงอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 34.24 ช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 ช่วงอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 7.88 และ มีอายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.94 เป็นอันดับสุดท้าย

2. สถานภาพ พบว่า ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดพะเยาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีสถานภาพโสดมากที่สุด โดยมีจำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 46.97 รองลงมาตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นในด้านการจัดสวัสดิการ
ด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยา

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยแสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น
ในด้านการจัดสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยา
แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย

ตาราง 2 แสดง ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็น ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย

รายละเอียด	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1.1 เรือนจำจังหวัดพะเยาได้จัดที่นอนและเครื่องนอนแยกให้ ผู้ต้องขังแต่ละคนใช้เป็นส่วนตัว เพียงพอ และมีขนาด เหมาะสมกับสภาพร่างกายของผู้ต้องขัง	3.90	0.832	มาก
1.2 เรือนจำจังหวัดพะเยามีกฎระเบียบกำหนดให้ผู้ต้องขังดูแล เอาใจใส่ในด้านความสะอาดเรียบร้อยของเครื่องนอนของ ตนเองอย่างสม่ำเสมอ	3.96	0.713	มาก
1.3 วัสดุเครื่องนอนทำจากวัสดุที่ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ไม่เป็นที่อาศัยของแมลงรบกวน หรือพาหะนำโรค สามารถ ดูแล และทำความสะอาดได้ง่าย	3.96	0.718	มาก
1.4 ภายในเรือนนอนมีการระบายอากาศถ่ายเทได้สะดวก	3.84	0.783	มาก
1.5 ภายในเรือนนอนได้จัดให้มีแสงสว่างสามารถมองเห็นสภาพ ภายในได้สะดวก	4.08	0.714	มาก
1.6 ได้จัดให้ผู้ต้องขังชายมีการทำความสะอาดบริเวณนอนเป็น ประจำทุกวัน	4.15	0.750	มาก
1.7 บริเวณภายในเรือนนอน มีห้องสุขาที่สะอาด และเพียงพอ	3.72	0.749	มาก
1.8 ในช่วงเวลาพักผ่อนของผู้ต้องขัง (หลังเก็บเข้าเรือนนอน) ทางเรือนจำได้จัดภาพยนตร์ และความบันเทิงต่าง ๆ ให้ ผู้ต้องขังได้ชมเป็นประจำ เพื่อช่วยผ่อนคลายความเครียด	4.31	0.785	มาก

ตาราง 2 (ต่อ)

รายละเอียด	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1.9 มีการติดตั้งพัดลมระบายอากาศให้แก่ผู้ต้องขัง ภายในเรือนนอนทุกเรือนนอน	3.96	0.813	มาก
รวมเฉลี่ย	3.99	0.762	มาก

จากตาราง 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการจัดสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยา ในด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย โดยรวม และรายชื่ออยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ในช่วงเวลาพักผ่อนของผู้ต้องขัง (หลังเก็บเข้าเรือนนอน) ทางเรือนจำได้จัดภาพยนตร์ และความบันเทิงต่าง ๆ ให้ผู้ต้องขังได้ชมเป็นประจำ เพื่อช่วยผ่อนคลายความเครียด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ทางเรือนจำได้จัดให้ผู้ต้องขังชายมีการทำความสะอาดบริเวณนอนเป็นประจำทุกวัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ได้จัดให้ผู้ต้องขังชายมีการทำความสะอาดบริเวณนอนเป็นประจำทุกวัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 เรือนจำจังหวัดพะเยามีกฎระเบียบกำหนดให้ผู้ต้องขังดูแลเอาใจใส่ในด้านความสะอาดเรียบร้อยของเครื่องนอนของตนเองอย่างสม่ำเสมอ วัสดุเครื่องนอนทำจากวัสดุที่ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ไม่เป็นที่อาศัยของแมลงรบกวน หรือพาหะนำโรค สามารถดูแล และทำความสะอาดได้ง่าย มีการติดตั้งพัดลมระบายอากาศให้แก่ผู้ต้องขังภายในเรือนนอนทุกเรือนนอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเดียวกันเท่ากับ 3.96 เรือนจำจังหวัดพะเยาได้จัดที่นอนและเครื่องนอนแยกให้ผู้ต้องขังแต่ละคนใช้เป็นส่วนส่วนตัว เพียงพอ และมีขนาดเหมาะสมกับสภาพร่างกายของผู้ต้องขัง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 ภายในเรือนนอนมีการระบายอากาศถ่ายเทได้สะดวก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 และบริเวณภายในเรือนนอน มีห้องสุขาที่สะอาด และเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 ตามลำดับ

1. ด้านการอนามัยของผู้ต้องขัง

ตาราง 3 แสดง ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็น ด้านการอนามัยของผู้ต้องขัง

รายละเอียด	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
2.1 อาคารที่คุมขังทุกแห่ง โดยเฉพาะห้องนอนได้ถูกจัดไว้ อย่างถูกหลักอนามัยตามสภาพของดินฟ้าอากาศ มีอากาศหายใจเพียงพอมีแสงสว่าง ความอบอุ่น และมีการระบายอากาศที่ดี	3.93	0.685	มาก
2.2 พื้นที่ซึ่งเป็นที่อยู่และที่ทำงานของผู้ต้องขังได้จัดให้มี หน้าต่าง มีแสงแดดส่องสว่างพอที่จะอ่านหนังสือ หรือ ทำงานได้ ไม่เป็นอันตรายแก่สายตา	3.81	0.676	มาก
2.3 ได้จัดให้มีห้องสุขาเพียงพอแก่ความจำเป็น มีลักษณะไม่ ประเจิดประเจ้อ	3.44	0.782	ปานกลาง
2.4 ทางเรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังชายได้มีการทำความสะอาด ห้องสุขาเป็นประจำทุกวัน	3.95	0.750	มาก
2.5 มีที่อาบน้ำเพียงพอ และอุณหภูมิของน้ำเหมาะสมกับดิน ฟ้า อากาศ มีการจัดเวลาในการอาบน้ำอย่างเหมาะสม	3.55	0.854	มาก
2.6 บริเวณพื้นที่ทุกส่วนที่ผู้ต้องขังอยู่ ได้มีกฎระเบียบ ข้อบังคับให้ผู้ต้องขังชาย รักษาความสะอาดเรียบร้อยอยู่ ตลอดเวลา	4.02	0.727	มาก
2.7 เรือนจำได้มีการจัดสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็น เพื่อสุขภาพ และความสะอาดของผู้ต้องขัง เช่น สบู่ ผงซักฟอก ยาสีฟัน แปรงสีฟัน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง (กรณีผู้ต้องขังไม่มีญาติ)	3.95	0.837	มาก
2.8 เพื่อให้ร่างกายของผู้ต้องขังมีลักษณะไม่เป็นที่น่ารังเกียจ และสร้างนิสัยให้รู้จักเคารพตนเอง ทางเรือนจำได้อำนวย ความสะดวกให้แก่ผู้ต้องขังได้ตัดผม ทำผม โดยจัด สถานที่ไว้อย่างเหมาะสม เพียงพอ	3.90	0.688	มาก

ตาราง 3 (ต่อ)

รายละเอียด	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
2.9 มีถึงขยะสำหรับทิ้งสิ่งปฏิกูลอย่างเหมาะสม และเพียงพอ และมีการจัดระบบการจัดการขยะที่ดี	3.70	0.781	มาก
รวมเฉลี่ย	3.81	0.753	มาก

จากตาราง 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการจัดสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยา ในด้านการอนามัยของผู้ต้องขัง โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ บริเวณพื้นที่ทุกส่วนที่ผู้ต้องขังอยู่ ได้มีกฎระเบียบข้อบังคับให้ผู้ต้องขังชาย รักษาความสะอาดเรียบร้อยอยู่ตลอดเวลา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 รองลงมาอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ทางเรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังชายได้มีการทำความสะอาดห้องสุขาเป็นประจำทุกวัน เรือนจำได้มีการจัดสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นเพื่อสุขภาพ และความสะอาดของผู้ต้องขัง เช่น สบู่ ผงซักฟอก ยาสีฟัน แปรงสีฟัน เป็นต้นอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง (กรณีผู้ต้องขังไม่มีญาติ) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเดียวกันเท่ากับ 3.95 อาคารที่คุมขังทุกแห่ง โดยเฉพาะห้องนอนได้ถูกจัดไว้อย่างถูกหลักอนามัยตามสภาพของดินฟ้าอากาศ มีอากาศหายใจเพียงพอมีแสงสว่าง ความอบอุ่น และมีการระบายอากาศที่ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 เพื่อให้ร่างกายของผู้ต้องขังมีลักษณะไม่เป็นที่น่ารังเกียจ และสร้างนิสัยให้รู้จักเคารพตนเอง ทางเรือนจำได้อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ต้องขังได้ตัดผม ทำผม โดยจัดสถานที่ไว้อย่างเหมาะสม เพียงพอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 พื้นที่ซึ่งเป็นที่อยู่และที่ทำงานของผู้ต้องขังได้จัดให้มีหน้าต่าง มีแสงแดดส่องสว่างพอที่จะอ่านหนังสือหรือทำงานได้ ไม่เป็นอันตรายแก่สายตา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 มีถึงขยะสำหรับทิ้งสิ่งปฏิกูลอย่างเหมาะสม และเพียงพอ และมีการจัดระบบการจัดการขยะที่ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 มีที่อาบน้ำเพียงพอ และอุณหภูมิของน้ำเหมาะสมกับดิน ฟ้า อากาศ มีการจัดเวลาในการอาบน้ำอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 ตามลำดับ และข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ได้จัดให้มีห้องสุขาเพียงพอแก่ความจำเป็น มีลักษณะไม่ประเจิดประเจ้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 เป็นอันดับสุดท้าย

2. ด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน

ตาราง 4 แสดง ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็น ด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน

รายละเอียด	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
3.1 ผู้ต้องขังได้รับการจัดสวัสดิการเครื่องนุ่งห่มให้แก่ผู้ต้องขังที่เหมาะสม เพียงพอ ตามอัตภาพ โดยมีการแจกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	3.98	0.892	มาก
3.2 ผู้ต้องขังได้รับการเอาใจใส่ดูแลให้มีการรักษาความสะอาดเรียบร้อยของเครื่องนุ่งห่มอย่างสม่ำเสมอ	3.79	0.691	มาก
3.3 ผู้ต้องขังที่มีปัจจัยส่วนตัวสามารถซื้อเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มอันจำเป็นในร้านสงเคราะห์อย่างสะดวก มีราคาที่เป็นธรรม และมีจำนวนที่เพียงพอต่อความต้องการ	3.43	0.873	ปานกลาง
3.4 ผู้ต้องขังได้รับการจัดสวัสดิการ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเป็นประจำทุกปี	3.93	0.895	มาก
รวมเฉลี่ย	3.78	0.838	มาก

จากตาราง 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการจัดสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยา ในด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอนโดยรวม และรายชื่ออยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ผู้ต้องขังที่ได้รับการจัดสวัสดิการเครื่องนุ่งห่มให้แก่ผู้ต้องขังที่เหมาะสม เพียงพอ ตามอัตภาพ โดยมีการแจกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ผู้ต้องขังได้รับการจัดสวัสดิการ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเป็นประจำทุกปี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 ผู้ต้องขังได้รับการเอาใจใส่ดูแลให้มีการรักษาความสะอาดเรียบร้อยของเครื่องนุ่งห่มอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 ตามลำดับ และข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ผู้ต้องขังที่มีปัจจัยส่วนตัวสามารถซื้อเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มอันจำเป็นในร้านสงเคราะห์อย่างสะดวก มีราคาที่เป็นธรรม และมีจำนวนที่เพียงพอต่อความต้องการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 เป็นอันดับสุดท้าย

3. ด้านอาหาร

ตาราง 5 แสดง ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็น ด้านอาหาร

รายละเอียด	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
4.1 ผู้ต้องขังได้รับการจัดเลี้ยงอาหารอันมีประโยชน์เพียงพอที่จะเสริมสร้างสุขภาพและความแข็งแรงแห่งร่างกาย มีความสะอาด และได้รับจัดเลี้ยงอย่างเป็นระบบ ครบ 3 มื้อ	3.94	1.069	มาก
4.2 มีการจัดอาหารเสริมนอกจากอาหารปกติเป็นประจำ เช่น ผลไม้ตามฤดูกาล ขนมหวาน ตามความเหมาะสม	3.18	1.057	ปานกลาง
4.3 ผู้ต้องขังได้รับการจัดสวัสดิการด้านน้ำดื่มที่มีคุณภาพ สะอาด และเพียงพอ	3.57	0.793	มาก
4.4 ผู้ต้องขังที่มีปัจจัยสามารถซื้ออาหารในร้านสะดวกซื้อ ในราคาที่เหมาะสม ทั้งจำนวนและปริมาณ	3.33	0.900	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.50	0.955	มาก

จากตาราง 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการจัดสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยา ในด้านอาหารโดยรวม และรายชื่ออยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ผู้ต้องขังได้รับการจัดเลี้ยงอาหารอันมีประโยชน์เพียงพอที่จะเสริมสร้างสุขภาพและความแข็งแรงแห่งร่างกาย มีความสะอาด และได้รับจัดเลี้ยงอย่างเป็นระบบ ครบ 3 มื้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ผู้ต้องขังได้รับการจัดสวัสดิการด้านน้ำดื่ม ที่มีคุณภาพ สะอาด และเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 และชื่อที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ผู้ต้องขังที่มีปัจจัยสามารถซื้ออาหารในร้านสะดวกซื้อ ในราคาที่เหมาะสม ทั้งจำนวนและปริมาณ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 และมีการจัดอาหารเสริมนอกจากอาหารปกติเป็นประจำ เช่น ผลไม้ตามฤดูกาล ขนมหวาน ตามความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 เป็นอันดับสุดท้าย

4. ด้านการรักษาพยาบาล

ตาราง 6 แสดง ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็น ด้านการรักษาพยาบาล

รายละเอียด	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
5.1 ผู้ต้องขังเข้าใหม่ทุกคนได้รับการตรวจสุขภาพในวันแรกเข้า หรือในวันรุ่งขึ้น โดยมีซักช้า	3.89	0.851	มาก
5.2 พยาบาลเรือนจำมีการเอาใจใส่ดูแลตรวจสุขภาพให้แก่ ผู้ต้องขังที่แจ้งป่วย เป็นประจำวันทุกวัน	3.66	0.861	มาก
5.3 มีการส่งเสริมสุขภาพทางร่างกาย และจิตใจให้แก่ผู้ต้องขังในกลุ่มผู้ต้องขังวัยทำงาน วัยสูงอายุ	3.64	0.779	มาก
5.4 พยาบาลเรือนจำมีความดูแลเอาใจใส่รักษาผู้ต้องขังอย่างมีเมตตาธรรม	3.61	0.890	มาก
รวมเฉลี่ย	3.70	0.845	มาก

จากตาราง 6 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการจัดสวัสดิการ ด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยา ในด้านการรักษาพยาบาล โดยรวม และรายชื่ออยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ผู้ต้องขังเข้าใหม่ทุกคนได้รับการตรวจสุขภาพในวันแรกเข้า หรือในวันรุ่งขึ้น โดยมีซักช้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 พยาบาลเรือนจำมีการเอาใจใส่ดูแลตรวจสุขภาพให้แก่ ผู้ต้องขังที่แจ้งป่วย เป็นประจำวันทุกวัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 มีการส่งเสริมสุขภาพทางร่างกาย และจิตใจให้แก่ผู้ต้องขังในกลุ่มผู้ต้องขังวัยทำงาน วัยสูงอายุ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 และพยาบาลเรือนจำมีความดูแลเอาใจใส่รักษาผู้ต้องขังอย่างมีเมตตาธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 ตามลำดับ

5. ด้านกีฬาและนันทนาการ

ตาราง 7 แสดง ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็น ด้านกีฬาและนันทนาการ

รายละเอียด	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
6.1 ท่านได้ออกกำลังกาย เล่นกีฬาและใช้เวลาว่างในการพักผ่อนหย่อนใจ ตามเวลาที่เรีอนจำกัด	4.05	0.820	มาก
6.2 ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของเรีอนจำกัด เช่น วันสงกรานต์ แข่งกีฬาภายใน การอบรมต่าง ๆ เป็นต้น	4.00	0.818	มาก
6.3 ท่านได้ดูทีวี วีดีโอ วิทยู ตามเวลาที่ทางเรีอนจำกัด	4.25	0.717	มาก
6.4 ท่านได้เล่นดนตรีและกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ เพื่อเป็นการผ่อนคลาย	3.63	1.033	มาก
6.5 วันเสาร์-อาทิตย์เป็นวันที่หยุดทำงานในกองงานของท่าน	4.43	0.774	มาก
รวมเฉลี่ย	4.07	0.832	มาก

จากตาราง 7 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการจัดสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ต้องขังชายของเรีอนจำกัดพะเยา ในด้านกีฬาและนันทนาการ โดยรวม และรายชื่ออยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ วันเสาร์-อาทิตย์เป็นวันที่หยุดทำงานในกองงานของท่าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 ท่านได้ดูทีวี วีดีโอ วิทยู ตามเวลาที่ทางเรีอนจำกัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 ท่านได้ออกกำลังกาย เล่นกีฬาและใช้เวลาว่างในการพักผ่อนหย่อนใจ ตามเวลาที่เรีอนจำกัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของเรีอนจำกัด เช่น วันสงกรานต์ แข่งกีฬาภายใน การอบรมต่าง ๆ เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 และท่านได้เล่นดนตรีและกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ เพื่อเป็นการผ่อนคลาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นในประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยา ทั้ง 6 ด้าน

ตาราง 8 แสดง ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นในด้านการจัดสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ต้องขังชาย

รายละเอียด	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย	3.99	0.762	มาก
2. ด้านการอนามัยของผู้ต้องขัง	3.81	0.753	มาก
3. ด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน	3.78	0.838	มาก
4. ด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน	3.50	0.955	มาก
5. ด้านการรักษาพยาบาล	3.70	0.845	มาก
6. ด้านกีฬาและนันทนาการ	4.07	0.832	มาก
รวมเฉลี่ย	3.81	0.831	มาก

จากตาราง 8 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นในประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน ทั้ง 6 ด้าน โดยรวม และแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ด้านที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านกีฬาและนันทนาการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 รองลงมาตามลำดับ คือ ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 ด้านการอนามัยของผู้ต้องขัง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 ด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 ด้านการรักษาพยาบาล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 และด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 เป็นอันดับสุดท้าย

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชาย กรณีศึกษา: เรือนจำจังหวัดพะเยา

1. ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากแบบสอบถาม

ข้อมูลความคิดเห็นในส่วนนี้รวบรวมจากผู้ตอบแบบสอบถามที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ต้องขังโดยเป็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชาย กรณีศึกษา: เรือนจำจังหวัดพะเยา แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย

ตาราง 9 แสดง ความถี่ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย

รายละเอียด	ความถี่
1. พัดลมไม่ค่อยแรง/เสีย	1
2. ควรให้แสงสว่างบนเรือนนอนมากกว่าเดิม	1
3. อยากให้สร้างโดมป้องกันแดด และป้องกันฝน 5	5
4. ที่นอนชั้นลอย แผ่นไม้ที่รองนอน สูง-ต่ำไม่เท่ากัน ทำให้เจ็บหลัง	5
5. ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย มีความคับแคบเกินไป 4	4
6. ควรสร้างอาคารที่พักอาศัย/ห้องเรียนเพิ่มเติม 2	3

จากตาราง 9 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่หลากหลาย กล่าวคือ สภาพของที่นอน/ที่อยู่อาศัยมีความชำรุดทรุดโทรม เช่น พัดลมไม่ค่อยแรง/เสีย ที่นอนชั้นลอย แผ่นไม้ที่รองนอน สูง-ต่ำไม่เท่ากัน เป็นต้น เรือนนอนมีความคับแคบเกินไป ควรสร้างอาคารที่พักอาศัย/ห้องเรียนเพิ่มเติม และควรเพิ่มแสงสว่างบนเรือนนอนมากกว่าเดิม

1.2 ด้านการอนามัยของผู้ต้องขัง

ตาราง 10 แสดง ความถี่ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ด้านการอนามัยของผู้ต้องขัง

รายละเอียด	ความถี่
1. อยากให้ทางเรือนจำจัดอุปกรณ์ทำความสะอาดให้เพียงพอ	5
2. อยากให้เพิ่มกฎระเบียบในการรักษาความสะอาดให้มากเป็นพิเศษ	1
3. ร้านค้าควรงดขายบุหรี่, ควรมีการรณรงค์ให้ลดละเลิกการสูบบุหรี่, จัดบริเวณให้สูบบุหรี่ไม่ให้รบกวนคนอื่น	3
4. ที่ตากผ้าไม่เพียงพอ	5
5. น้ำที่ใช้สำหรับอุปโภคและบริโภค ยังไม่เพียงพอ (3), ควรมีการจัดสร้างแท้งค์ เพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ในหน้าแล้ง, น้ำอาบต้องมีคุณภาพ สะอาด และเพียงพอแก่ผู้ต้องขัง (2)	7
6. สถานที่อาบน้ำไม่เพียงพอ, ต้องการอาบน้ำวันละ 2 รอบ (2)	3

จากตาราง 10 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่หลากหลาย กล่าวคือ น้ำที่ใช้สำหรับอุปโภคและบริโภค ยังไม่เพียงพอ ควรมีการจัดสร้างแท้งค์เพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ในหน้าแล้ง น้ำอาบต้องมีคุณภาพ สะอาด และเพียงพอแก่ผู้ต้องขัง สถานที่อาบน้ำไม่เพียงพอ ต้องการอาบน้ำวันละ 2 รอบ อยากให้เพิ่มกฎระเบียบในการรักษาความสะอาดให้มากเป็นพิเศษ อยากให้ทางเรือนจำจัดอุปกรณ์ทำความสะอาดให้เพียงพอ ที่ตากผ้าไม่เพียงพอ ร้านค้าควรงดขายบุหรี่ ควรมีการรณรงค์ให้ลดละเลิกการสูบบุหรี่ จัดบริเวณให้สูบบุหรี่ไม่ให้รบกวนคนอื่น

1.3. ด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน

ตาราง 11 แสดง ความถี่ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน

รายละเอียด	ความถี่
1. เสื้อผ้าของผู้ต้องขังยังไม่เพียงพอ	3
2. ผ้าห่มบางเกินไป, ผ้าปูที่นอนน้อยเกินไป, ผ้าปู/ห่มนอนไม่เพียงพอ (2)	4

จากตาราง 11 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่หลากหลาย กล่าวคือ ผ้าห่มบางเกินไป ผ้าปูที่นอนน้อยเกินไป ผ้าปู/ห่มนอนไม่เพียงพอ เสื้อผ้าของผู้ต้องขังยังไม่เพียงพอ

1.4 ด้านอาหาร

ตาราง 12 แสดง ความถี่ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ด้านอาหาร

รายละเอียด	ความถี่
1. อยากให้มีขนมมาขายเยอะ ๆ หลากหลาย (2), อยากให้มีขนมอาหาร มาขายให้เพียงพอแก่ผู้ต้องขัง (5), เพิ่มสินค้าฝากขาย (2), อยากให้มีอาหารหลาย ๆ อย่าง (4), อยากให้ร้านค้า นำลาบ-หลู้ มาขาย, ควรส่งเสริมการขายสินค้าที่ใช้บ่อย ให้มีตลอด (2), อยากให้มีอาหารอื่น ๆ มาขาย, ขนมที่ขายดีควรมีขายตลอด	22
2. ควรจัดราคาในร้านสะดวกซื้อให้มีความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องขัง (5), ร้านค้าจำหน่ายสินค้าราคาแพง (12), ร้านค้าควรจำหน่ายสินค้าในราคาขยับอเมเยา (3)	20
3. อาหารไม่ถูกสุขอนามัย (2), อาหารไม่ครบห้าหมู่ มีแต่เมนูเดิม ๆ (4), อยากให้ปรับเปลี่ยนเมนูเป็นประจำ (3), อยากให้มีเมนูอาหารหลาย ๆ อย่าง (7), อาหาร/ผลไม้ ที่เรือนจำจัดเลี้ยงมีปริมาณไม่เพียงพอต่อผู้ต้องขัง (13), เพิ่มปริมาณอาหารและเนื้อสัตว์ (9), ควรเพิ่มงานสำหรับใส่ข้าวให้ผู้ต้องขัง	40

ตาราง 12 (ต่อ)

รายละเอียด	ความถี่
4. อยากให้ปรับปรุงรสชาติอาหาร, ปรับปรุงคุณภาพอาหาร	5
5. ควรมีผู้รับผิดชอบการซื้อของในร้านค้า เพราะขาดระเบียบมาก, มีคนชอบแซงคิว, อยากให้จัดระเบียบการซื้อของในร้านค้า (2)	4

จากตาราง 12 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่หลากหลาย กล่าวคือ อาหารไม่ถูกสุขอนามัย ไม่ครบห้าหมู่ มีแต่เมนูเดิม ๆ อยากให้ปรับเปลี่ยนเมนูเป็นประจำ จัดให้มีเมนูอาหารหลาย ๆ อย่าง ปรับปรุงคุณภาพอาหารการกิน อาหาร/ผลไม้ที่เรื้อนจำจัดเลี้ยงมีปริมาณไม่เพียงพอต่อผู้ต้องขัง ควรเพิ่มปริมาณอาหารและเนื้อสัตว์ ควรเพิ่มจานสำหรับใส่ข้าวให้ผู้ต้องขัง อยากให้ปรับปรุงรสชาติอาหาร ส่วนร้านค้าอยากให้มีขนมมาขายเยอะ ๆ หลากหลาย อยากให้มีขนม อาหาร มาขายให้เพียงพอแก่ผู้ต้องขัง เพิ่มสินค้าฝากขาย อยากให้ร้านค้า นำลาบ-หลู้ มาขาย ควรส่งเสริมการขายสินค้าที่ใช้บ่อยให้มีตลอด ขนมที่ขายดีควรมีขายตลอด ควรจัดราคาในร้านสงเคราะห์ให้มีความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องขัง ควรจำหน่ายสินค้าในราคาขยับอเมเยา เนื่องจากจำหน่ายสินค้านี้ราคาแพง และอยากให้จัดระเบียบการซื้อของในร้านค้า ควรมีผู้รับผิดชอบการซื้อของในร้านค้า เพราะขาดระเบียบมาก มีคนชอบแซงคิว

1.5 ด้านการรักษาพยาบาล

ตาราง 13 แสดง ความถี่ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ด้านการรักษาพยาบาล

รายละเอียด	ความถี่
1. อยากได้ยารักษาโรคตามความต้องการ, อยากได้ยารักษาโรคตามความเหมาะสม (3)	4
2. อยากให้มียารักษาโรคที่ดีกว่านี้, ควรให้ความสำคัญกับการรักษาพยาบาลมากกว่านี้ (3), การรักษาพยาบาลควรให้เร่งด่วนกว่านี้, การรักษาพยาบาลยังไม่ดีพอต่อผู้ต้องขัง (เจ็บป่วยฉุกเฉิน) (2), อยากให้จัดหาหมอม และพยาบาลให้เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขัง	8

จากตาราง 13 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่หลากหลาย กล่าวคือ อยากให้มียารักษาโรคที่ดีกว่านี้ ควรให้ความสำคัญกับการรักษาพยาบาลมากกว่านี้ การรักษาพยาบาลควรให้เร่งด่วนกว่านี้ เนื่องจากยังไม่ดีพอต่อผู้ต้องขัง กรณี เจ็บป่วยฉุกเฉิน, อยากให้จัดหาหมอม และพยาบาลให้เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขัง อยากได้ยารักษาโรคตามความต้องการ อยากได้ยารักษาโรคตามความเหมาะสม

1.6 ด้านกีฬาและนันทนาการ

ตาราง 14 แสดง ความถี่ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ด้านกีฬาและนันทนาการ

รายละเอียด	ความถี่
1. อยากให้มีกีฬาประจำปี (2), อยากให้มีกีฬาภายในเรือนจำ (5), อยากให้มีการจัดกิจกรรม และกีฬาในวันสำคัญบ่อย ๆ (2)	9
2. อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม และเล่นกีฬายังไม่เพียงพอ (5), อยากให้สนับสนุนอุปกรณ์กีฬา (3), อยากได้อุปกรณ์เล่นดนตรี เช่น กีตาร์ (5)	13
3. อยากส่งรองเท้าเล่นกีฬา, อยากให้เอารองเท้ากีฬามาขาย, อยากให้ร้านค้ามีรองเท้ามาขายให้ผู้ต้องขังใส่เล่นกีฬา (2), อยากให้มีการจำหน่ายชุดกีฬา อุปกรณ์กีฬา, อยากให้มีการสนับสนุนอุปกรณ์กีฬา รองเท้า ฯลฯ (3)	8
4. อยากให้มีโรงยิม, ส่งเสริมการกีฬา, อยากมีสถานที่ออกกำลังกายที่เพียงพอ (2), ควรส่งเสริมกีฬา และการศึกษา	4
5. อยากให้มีผู้หญิงมาร่วมกิจกรรมบ่อย ๆ	2
6. อยากให้ส่งเสริมการศึกษาในสิ่งที่ต้องการอยากให้สนับสนุนการเรียนอย่างจริงจัง	2
7. อยากให้มีกิจกรรม เต้น ร้องเพลง, อยากให้มีกิจกรรมบันเทิง ดนตรี กีฬา (6), น่าจะมีชมรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ต้องขังเข้าชมรมในวันหยุด (4)	10
8. อยากให้ซ่อมแซมทีวีที่ชำรุด, อยากให้ขยายเวลาดูทีวีอยากให้เปลี่ยนเครื่องขยายเสียง/ทีวี	2
9. อยากให้สอบถามความคิดเห็น/ความต้องการของผู้ต้องขังเป็นประจำ	1

ตาราง 14 (ต่อ)

รายละเอียด	ความถี่
10. ควรอนุญาตให้ผู้ต้องขังนำหนังสือขึ้นไปอ่านบนเรือนนอนได้ในวันหยุด ,ควรเปิดให้ห้องสมุดอนุญาตให้ยืมหนังสือได้, อยากให้มีมุมข่าวสารที่จำเป็น หรือสมควรแก่สภาพให้ผู้ต้องขังหาความรู้	3

จากตาราง 14 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่หลากหลาย กล่าวคือ อุปสรรคในการทำกิจกรรม และเล่นกีฬายังไม่เพียงพอ อยากให้สนับสนุนอุปกรณ์กีฬา อยากได้อุปกรณ์เล่นดนตรี เช่น กีตาร์ เป็นต้น อยากให้มีกิจกรรม เดิน ร้องเพลง บันเทิง ดนตรี กีฬา และมีชมรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ต้องขังเข้าชมรมในวันหยุด อยากให้มีกีฬาประจำปี กีฬา ภายในเรือนจำ หรือกีฬาในวันสำคัญ อยากให้มีผู้หญิงมาร่วมกิจกรรมบ่อย ๆ อยากให้มีการสนับสนุนส่งเสริมการกีฬา อุปกรณ์กีฬา รองเท้า อยากสังสรรค์เล่นกีฬา อยากให้ร้านค้ามีชุดกีฬา อุปกรณ์กีฬา และรองเท้ามาขายให้ผู้ต้องขังใส่เล่นกีฬา อยากให้มีโรงยิม หรือสถานที่ออกกำลังกายที่เพียงพอ อยากให้ส่งเสริมการศึกษาในสิ่งที่ต้องการอยากให้นักเรียนเรียนอย่างจริงจัง ควรอนุญาตให้ผู้ต้องขังนำหนังสือขึ้นไปอ่านบนเรือนนอนในวันหยุด ควรเปิดให้ห้องสมุดอนุญาตให้ยืมหนังสือได้ อยากให้มีมุมข่าวสารที่จำเป็น หรือสมควรแก่สภาพให้ผู้ต้องขังหาความรู้ อยากให้ซ่อมแซมทีวีที่ชำรุด อยากให้ขยายเวลาดูทีวีอยากให้เลือกยืมเครื่องขยายเสียง/ทีวี และอยากให้สอบถามความคิดเห็น/ความต้องการของผู้ต้องขังเป็นประจำ

2. ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

จากบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น 10 ท่าน ซึ่งเป็นผู้บริหารที่มีส่วนในการกำหนดแนวทาง แผนงาน ในการบริหารจัดการสวัสดิการ และเจ้าหน้าที่สังกัดกลุ่มวิชาการ ราชทัณฑ์ที่ปฏิบัติงานใกล้ชิด และดูแลการจัดสวัสดิการผู้ต้องขังโดยตรง ผู้ศึกษาสามารถสรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ แบ่งเป็นประเด็นได้ ดังนี้

2.1 เรือนจำจังหวัดพะเยาได้จัดสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้ต้องขังชายอย่างมีความเหมาะสมแล้วหรือไม่ อย่างไร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า โดยรวมเห็นว่ามี ความเหมาะสมแล้วในทุกด้าน เนื่องจากเป็นมาตรฐานที่กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดไว้ และการจัดระเบียบเรือนจำ 5 ก้าว่าง โดยแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

2.2.1 ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า มีการให้ความเห็นที่หลากหลายทั้งในเชิงบวก และเชิงลบ ยกตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ เช่น

“มีความเหมาะสม เนื่องจากเป็นมาตรฐานที่กรมราชทัณฑ์สั่ง”

“เรือนนอนมีความสะอาด มีมุ้งลวดในการป้องกันยุง ผ้าห่มและผ้าปูที่นอนเป็นไปตามระเบียบของกรมฯ...”

“มีการจัดสวัสดิการเครื่องนุ่งห่มแก่ผู้ต้องขังอย่างเพียงพอ มีพื้นที่ใช้สอยเพียงพอ...”

“มีความเหมาะสมเป็นไปตามระเบียบที่กรมราชทัณฑ์กำหนด...”

“สะอาดเรียบร้อยมีผ้าห่ม 3 ผืนต่อคน ภายในเป็นสัดส่วน...”

“ตามนโยบายกรมราชทัณฑ์ให้ใช้ผ้าห่ม 3 ผืน แต่การใช้งานจริงยังไม่เหมาะสม อาจก่อให้เกิดปัญหาเรื่องสุขภาพของผู้ต้องขังในระยะยาว...”

“ที่อยู่อาศัย เริ่มคับแคบ ผลจากจำนวนของผู้ต้องขังเพิ่มขึ้น รวมถึงสิ่งปลูกสร้างที่มากขึ้นด้วย...”

“ที่นอนภายในห้อง พื้นที่นอนของผู้ต้องขังเริ่มคับแคบ เพราะมีจำนวนผู้ต้องขังเพิ่มขึ้น แต่ไม่ถึงกับแออัด...”

2.2.2 ด้านการอนามัยของผู้ต้องขัง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า มีการให้ความเห็นที่สอดคล้องกัน ยกตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ เช่น

“ทางเรือนจำจัดหาของใช้ส่วนตัวให้ผู้ต้องขังตามความเหมาะสม ภายในเรือนจำมีความสะอาด...”

“ได้ผ่านการตรวจของสาธารณสุข ว่าด้วยเรื่อง มาตรฐาน 5 ด้าน ซึ่งสาธารณสุขจะมาตรวจเป็นประจำ”

“เหมาะสมแล้ว มีการให้ผู้ต้องขังปฏิบัติตามระเบียบ ทำความสะอาดร่างกายเป็นประจำ เท่าเทียมกัน...”

“ห้องน้ำ ที่อาบน้ำสะอาด มีห้องน้ำสำหรับคนพิการ มีการตรวจสภาพร่างกายจากโรงพยาบาล ตรวจวัดสายตา และอนามัยอื่น ๆ...”

“มีพยาบาลวิชาชีพให้การดูแลตามมาตรฐานของสาธารณสุขพื้นฐาน และอยู่ในระเบียบของทางเรือนจำอย่างเคร่งครัด...”

“มีความเหมาะสม เพราะมีการแจกสบู่-ยาสีฟันให้แก่ผู้ต้องขังที่เข้าใหม่...”

2.2.3 ด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า มีการให้ความเห็นที่หลากหลายทั้งในเชิงบวก และเชิงลบ ยกตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ เช่น

“มีปริมาณเพียงพอ มีที่ตากผ้าเฉพาะ และมีการตรวจเครื่องแต่งกายประจำวัน...”

“เหมาะสมแล้ว ตามระเบียบของกรมราชทัณฑ์ ให้ผู้ต้องขังมีเครื่องนุ่งห่มหลับนอน จำนวน 3 ผืน ซึ่งเป็นผ้า หากอากาศเย็นมากจะให้เพิ่มอีกคนละ 1 ผืน...”

“เหมาะสม แต่ในช่วงฤดูหนาว อนุญาตเพิ่มเติมเครื่องนุ่งห่มและผ้าห่มนอนได้...”

“เครื่องนุ่งห่มมีชุดที่ทางราชการแจกให้ ที่หลับที่นอนมีการทำความสะอาด และตากแดดเป็นประจำ...”

“เสื้อ/กางเกงไม่เกิน 5 ชุด แต่บางคนมี 1- 2 ชุด ยังไม่เพียงพอ ผ้าห่ม 3 ผืน ขาดความเหมาะสมตามสภาพอากาศ และอาจเกิดปัญหาสุขภาพในระยะยาวได้...”

“มีความเหมาะสมแล้ว แต่ควรมีการตรวจสอบอยู่เสมอ ไม่ให้ผู้ต้องขังมีการแจกจ่าย หรือซื้อขายกัน ให้ผู้ต้องขังทุกคนมีเครื่องนุ่งห่มหลับนอนอย่างเสมอภาค...”

2.2.4 ด้านอาหาร จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า มีการให้ความเห็นที่หลากหลายทั้งในเชิงบวก และเชิงลบ ยกตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ เช่น

“ในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา มีความเหมาะสมมากขึ้น ผู้รับผิดชอบควรเอาใจใส่ในเรื่องนี้ในทางที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องขังอยู่ตลอดเวลา...”

“เหมาะสมตามสภาพงบประมาณที่ได้รับจัดสรร แต่ก็สามารถให้ผู้ต้องขังได้รับสารอาหารเพียงพอ...”

“อาหารมีความเหมาะสม เพียงพอให้ผู้ต้องขังรับประทาน ประจักษ์ใหม่ทุกวัน ถูกสุขลักษณะ...”

“จัดสวัสดิการอาหารให้แก่ผู้ต้องขังครบ 3 มื้อ มีผลไม้และขนมในบางมื้อ โรงอาหารสะอาดมีหน่วยงานภายนอกมาตรวจสอบเสมอ...”

“ได้คุณค่าตามโภชนาการ แต่ขั้นตอนในการจัดเตรียมมีข้อจำกัดบางอย่าง เช่น เวลา, สถานที่, ปริมาณวัตถุดิบที่มีมาก เป็นบางครั้ง เป็นต้น ทำให้เกิดความเร่งรีบหรือการทำความสะอาดวัตถุดิบไม่ดีเท่าควร...”

2.2.5 ด้านการรักษาพยาบาล จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า มีการให้ความเห็นที่หลากหลายทั้งในเชิงบวก และเชิงลบ ยกตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ เช่น

“มีเจ้าหน้าที่พยาบาลดูแลผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยเป็นประจำทุกวัน...”

“มีพยาบาลวิชาชีพ 2 คน มีอุปกรณ์มีการรักษาพยาบาลเบื้องต้นเพียงพอ หากมีอาการป่วยหนัก สามารถพาไปรักษาตัวที่ รพ.พะเยา ได้อย่างทันท่วงที...”

“มีการให้บริการ และเอาใจใส่ผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยเป็นอย่างดี กรณีเจ็บป่วยฉุกเฉินก็มีโรงพยาบาลมารับเพื่อรักษาตัวรพ.พะเยา ได้อย่างทันท่วงที...”

“มีความเหมาะสม เนื่องจากเรือนจำมีพยาบาลวิชาชีพที่มีประสบการณ์ จำนวน 1 ท่าน และมีสถานพยาบาลที่เป็นสัดส่วน ทำให้การดูแลผู้ต้องขังมีประสิทธิภาพ...”

“ไม่เหมาะสม ขาดแคลนยารักษาโรค...”

“ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ”

2.2.6 ด้านกีฬาและนันทนาการ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า มีการให้ความเห็นที่หลากหลายทั้งในเชิงบวก และเชิงลบ ยกตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ เช่น

“มีความเหมาะสมแล้ว แต่ควรมีการบริหารจัดการเรื่องพื้นที่ และมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้รับผิดชอบ และส่งเสริมโดยเฉพาะ...”

“ขาดแคลนด้านสถานที่ แต่กิจกรรมนันทนาการจะเป็นไปในรูปแบบโครงการกิจกรรมต่าง ๆ หรือในโปรแกรมที่เรือนจำจัดขึ้น...”

“มีการจัดให้ผู้ต้องขังได้เล่นกีฬาตามความเหมาะสมกับสถานที่ ทุกวันหยุด ทำให้ผู้ต้องขังเกิดความผ่อนคลายจากการตั้งเครียดจากการถูกจองจำ...”

“เหมาะสมแล้ว ได้เปิดให้ผู้ต้องขังเล่นกีฬา และมีกิจกรรมนันทนาการตามโอกาสและความเหมาะสม...”

“การเล่นกีฬาได้จัดให้มีการเล่นกีฬาเฉพาะวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ประเภทกีฬาที่มี ตะกร้อ ฟุตซอล ปิงปอง หมากรูก หมากฮอส...”

“พื้นที่ในการเล่นกีฬา และนันทนาการค่อนข้างคับแคบไม่เพียงพอต่อความต้องการ...”

“ทางเรือนจำยังจัดให้ผู้ต้องขังน้อย ควรจะเพิ่มด้านนี้ให้มากกว่าเดิม...”

“ด้านสถานที่มีน้อย จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนเรื่องของขงกติกา และการจัดเรียงลำดับก่อน-หลังส่วนนันทนาการมิให้เป็นประจำตลอดเวลาจนจะแยกไม่ออกกว่าเป็นเรื่องหลัก หรือรอง...”

“ยังไม่เพียงพอ และขาดวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ ด้านนันทนาการ...”

2.2. นอกจากการจัดสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน ทั้ง 6 ด้าน ยังมีปัจจัยอื่นที่เรือนจำจังหวัดพะเยา ควรจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขัง ในด้านอื่น ๆ อีกหรือไม่ อย่างไร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า มีการให้ความเห็นที่หลากหลายทั้งในเชิงบวก และเชิงลบ ยกตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ เช่น

“1. ด้านการให้ความรู้กฎหมายเบื้องต้น 2.ด้านสิทธิประโยชน์ด้านต่าง ๆ 3.ด้านการฝึกวิชาชีพ...”

“ควรจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น สถานที่และความหลากหลายของวิชาชีพที่จัดอบรมให้ผู้ต้องขัง...”

“ทางด้านพบญาติ...”

“การให้คำปรึกษา การจัดหางาน เพื่อให้สามารถดำรงชีพภายหลังจากการพ้นโทษ...”

“ควรมีเรื่องการให้คำปรึกษากับผู้ต้องขังอย่างเหมาะสมกับจำนวนผู้ต้องขัง ความรู้ความสามารถ ทักษะของผู้ให้คำปรึกษาก็เป็นเรื่องสำคัญเช่นกัน สิทธิเรื่องการต่อสู้คดี ความ ยากกับการติดต่อ การให้ข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อป้องกันการเข้าใจผิด เพื่อป้องกันปัญหาต่าง ๆ ตามมา...”

“ควรให้มีการพบญาติใกล้ชิด เพื่อให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนในการแก้ไขฟื้นฟูด้านจิตใจ...”

“การให้บริการเยี่ยมญาติในแต่ละวันที่จัดอย่างต่อเนื่อง และเปิดโอกาสให้มีการเยี่ยมญาติแบบใกล้ชิดในวันสำคัญต่าง ๆ...”

“ควรจัดการแสดงดนตรีจากภายนอกในช่วงเทศกาลสำคัญ...”

“ไม่ เพราะ เรือนจำจัดสวัสดิการให้กับผู้ต้องขังครบทั้ง 6 ด้าน ตามนโยบายของกรมราชทัณฑ์แล้ว...”

“ควรสนับสนุนให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไข หรือพัฒนาพฤติกรรม ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ต้องขัง สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และทัศนคติในทางที่ดีขึ้น จนไม่กลับไปกระทำผิดอีก...”

“เพียงพอแล้ว เนื่องจากเรือนจำเป็นสถานที่คุมขังผู้กระทำผิด สวัสดิการพื้นฐานทั้ง 6 ด้านก็เพียงพอ ถ้าให้มากกว่านี้ คงจะสบายเกินไปสำหรับคำว่า นักโทษ ...”

“ด้านการฝึกวิชาชีพ ด้านข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ความรู้เรื่อง โรคต่าง ๆ การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง การหางานทำ เป็นต้น...”

“การพบญาติใกล้ชิด การพบทนาย...”

“การรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในเรื่องของสุขภาพ ความเป็นอยู่ การต่อสู้คดี การประกันตัว...”

“ผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดี ควรได้รับการเยี่ยม หรือติดต่ออย่างใกล้ชิด เพิ่มขึ้นตามลำดับ...”

2.3 ท่านคิดว่าพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ทั้งในด้านดีและไม่ดี มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน หรือมีผลกระทบต่อสภาวะจิตใจของผู้ต้องขังหรือไม่ อย่างไร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า มีการให้ความเห็นที่หลากหลายทั้งในเชิงบวก และเชิงลบ ยกตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ เช่น

“มีผลทั้งทางตรงและทางอ้อม เพราะเจ้าหน้าที่จะมีส่วนที่จะให้คุณให้โทษแก่ผู้ต้องขัง หากปฏิบัติต่อผู้ต้องขังดี ผู้ต้องขังก็จะมีสุขภาพจิตดี ให้การร่วมมือดี ทำให้ง่ายต่อการควบคุมผู้ต้องขัง...”

“มีผลกระทบด้านดี คือ ทำให้ผู้ต้องขังคลายความกังวล หรือตั้งเครียดจากปัญหาที่ตนเองได้รับ เมื่อได้รับคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ก็ส่งผลดีต่อตัวผู้ต้องขัง ทั้งในการปรับตัวเข้ากับเรือนจำ และกฎระเบียบภายในเรือนจำที่เข้มงวด...”

“มีผลกระทบ ถ้าเจ้าหน้าที่ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นไปตามระเบียบอย่างเสมอภาค ผู้ต้องขังจะเกรงกลัวและให้การเคารพ แต่ถ้าเจ้าหน้าที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบของเรือนจำ ก็จะมีกลุ่มผู้ต้องขังเข้ามาหาผลประโยชน์กับเจ้าหน้าที่ และจะเสียระบบการปกครอง...”

“มีผลต่อขวัญและกำลังใจที่ดีของผู้ต้องขัง ในการปฏิบัติตามระเบียบของเรือนจำ...”

“มีผลกระทบน้อย เนื่องจากปัจจุบันผู้ต้องขังมีความรู้ความสามารถแยกแยะสิ่งดี และไม่ดียังได้...”

“อาจจะมึบ้างในบางครั้ง แต่ก็ไม่มีผลกระทบที่เกิดความเสียหายต่อราชการ เพราะสามารถแก้ปัญหาได้ทันต่อเหตุการณ์ และรวดเร็ว โปร่งใส ตรวจสอบได้...”

2.4 ท่านคิดว่าในปัจจุบันงานควบคุมผู้ต้องขังของเรือนจำจังหวัดพะเยา ดูแลเอาใจใส่ ติดตาม แก้ไขปัญหาให้แก่ผู้ต้องขังในด้านการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึงเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า มีการให้ความเห็นที่ หลากหลายทั้งในเชิงบวก และเชิงลบ ยกตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ เช่น

“เหมาะสมดีแล้ว ตามอัธยาศัย และผ่านการประเมินของกรมราชทัณฑ์...”

“ค่อนข้างเหมาะสม เป็นไปตามงบประมาณที่กรมได้มอบให้...”

“เหมาะสม โดยผู้ต้องขังได้รับสวัสดิการที่จำเป็นอย่างเท่าเทียม...”

“โดยภาพรวมมีความเหมาะสมพอสมควร...”

“ทั่วถึง แต่ยังไม่เพียงพอ เพราะผู้ควบคุมมีจำนวนน้อยที่มีความพร้อม เหมาะสม จึงต้องปรับปรุง แก้ไขเรื่องนี้ก่อน เช่น มีการอบรมสร้างองค์ความรู้ ปรับเปลี่ยน ทัศนคติ คลายความเครียดสะสมจากงาน ปัญหาครอบครัว ปัญหาหนี้สิน เป็นต้น...”

“การดูแลยังไม่ทั่วถึงอย่างเต็มที่ เนื่องจากในสังคมของผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่ไม่สามารถเข้าถึงได้หมด...”

“ยังต้องมีการพัฒนา และควรสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ในเฉพาะด้านมาทำ หน้าที่อย่างเหมาะสม และเจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลในแต่ละด้านควรกำกับดูแลอย่างสม่ำเสมอ...”

2.5 ท่านคิดว่าในปัจจุบันการจัดสวัสดิการแก่ผู้ต้องขังชายในด้านใดที่มีความ จำเป็นเร่งด่วนที่สุด เห็นสมควรต้องจัดดำเนินการโดยเร่งด่วน เพราะเหตุใด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า มีการให้ความเห็นที่ หลากหลาย ยกตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ เช่น

“ทุกด้านมีความสำคัญไม่น้อยกว่ากัน แต่ที่ควรมุ่งเน้นคงเป็นเรื่องคุณภาพ อาหารให้มีประโยชน์ และปริมาณพอเพียง...”

“ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย เนื่องจากผู้ต้องขังเข้ามาใหม่มากขึ้น ทำให้ความจุใน เรือนนอนเริ่มจะหนาแน่น ไม่เพียงพอ ซึ่งจะเกิดผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ต้องขังต่อไป...”

“ด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน เพราะคิดว่าผู้ต้องขังต้องใช้เวลาอยู่ในเรือนนอน แต่ละวันมากกว่า 14 ชั่วโมง จึงมีความสำคัญมาก...”

“ของใช้ส่วนตัวและอนามัยของผู้ต้องขัง เช่น แป้ง สบู่ ยาสีฟัน เนื่องจากกรม จัดสรรงบประมาณให้ปีละครั้ง ซึ่งยังไม่เพียงพอ ต่อผู้ต้องขัง...”

“ด้านการจัดกีฬา ดนตรี และสันทนาการอื่น ๆ เนื่องจากสวัสดิการด้านนี้ยังมี น้อยเมื่อเทียบกับเรือนจำอื่น ๆ...”

“ด้านการประกอบอาชีพภายหลังจากพ้นโทษไปแล้ว ถ้าผู้ต้องขังมีความรู้ เกี่ยวกับอาชีพอย่างมั่นคง ก็จะไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก...”

“ด้านการรักษาพยาบาล เพราะกรมราชทัณฑ์จัดงบประมาณให้กับเรือนจำ ไม่เพียงพอกับจำนวนผู้ต้องขัง...”

“สิ่งของอุปโภค และบริโภคให้ครบทุกคน และมีคุณภาพดี...”

“ด้านจิตใจ ควรให้มีการพบญาติใกล้ชิด เพื่อฟื้นฟูจิตใจ และให้ครอบครัวเข้ามา มีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟู...”

“เรื่องน้ำ เนื่องจากจำนวนผู้ต้องขังมีจำนวนมาก น้ำใช้มีไม่เพียงพอต่อ ผู้ใช้...”

“ด้านสิ่งของเครื่องอุปโภคบริโภค แก่ผู้ต้องขังป่วยที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้...”

บทที่ 5

บทสรุป

ในการศึกษาค้นคว้า เรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชาย กรณีศึกษา: เรือนจำจังหวัดพะเยา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการ และศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยา เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ต้องขัง จำนวน 330 คน คำนวณหาจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มประชากรโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเชิงลึก (In-Depth interview) โดยผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ จำนวน 10 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง และ โดยใช้เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถาม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำหรับตอบวัตถุประสงค์การวิจัยที่ได้กำหนดไว้ ผู้ศึกษาได้ใช้โปรแกรมคำนวณทางสถิติ SPSS ในการวิเคราะห์ข้อมูล และใช้สถิติเชิงพรรณนา ในการวิเคราะห์ข้อมูล พร้อมกับนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชาย กรณีศึกษา: เรือนจำจังหวัดพะเยา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดพะเยาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุต่ำกว่า 30 ปี สถานภาพโสด ระดับการศึกษาระดับปวช./มัธยมศึกษาตอนปลาย ระยะเวลาที่ถูกควบคุมในเรือนจำ อยู่ระหว่าง 1-5 ปี และมีฐานความผิดในคดียาเสพติด

2. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นในด้านการจัดสวัสดิการ ด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยา

ผลการศึกษาพบดังนี้

1. ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น โดยรวม และรายข้ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ในช่วงเวลาพักผ่อนของผู้ต้องขัง(หลังเก็บเข้าเรือนนอน) ทางเรือนจำได้จัดภาพยนตร์ และความบันเทิงต่าง ๆ ให้ผู้ต้องขังได้ชมเป็นประจำ เพื่อช่วยผ่อนคลายความเครียด ทางเรือนจำได้จัดให้ผู้ต้องขังชายมีการทำความสะอาดบริเวณนอนเป็นประจำทุกวัน ได้จัดให้ผู้ต้องขังชายมีการทำความสะอาดบริเวณนอนเป็นประจำทุกวัน เรือนจำจังหวัดพะเยามีกฎระเบียบกำหนดให้ผู้ต้องขังดูแลเอาใจใส่ในด้านความสะอาดเรียบร้อยของเครื่องนอนของตนเองอย่างสม่ำเสมอ วัสดุเครื่องนอนทำจากวัสดุที่ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ไม่เป็นที่อาศัยของแมลงรบกวน หรือพาหะนำโรค สามารถดูแล และทำความสะอาดได้ง่าย มีการติดตั้งพัดลมระบายอากาศให้แก่ผู้ต้องขัง ภายในเรือนนอนทุกเรือนนอน เรือนจำจังหวัดพะเยาได้จัดที่นอนและเครื่องนอนแยกให้ผู้ต้องขังแต่ละคนใช้เป็นส่วนตัว เพียงพอและมีขนาดเหมาะสมกับสภาพร่างกายของผู้ต้องขัง ภายในเรือนนอนมีการระบายอากาศถ่ายเทได้สะดวก และบริเวณภายในเรือนนอน มีห้องสุขาที่สะอาด และเพียงพอ ตามลำดับ

2. ด้านการอนามัยของผู้ต้องขัง

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น โดยรวม และรายข้ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ บริเวณพื้นที่ทุกส่วนที่ผู้ต้องขังอยู่ ได้มีกฎระเบียบข้อบังคับให้ผู้ต้องขังชาย รักษาความสะอาดเรียบร้อยอยู่ตลอดเวลา ทางเรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังชายได้มีการทำความสะอาดห้องสุขาเป็นประจำทุกวัน เรือนจำได้มีการจัดสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็น เพื่อสุขภาพ และความสะอาดของผู้ต้องขัง เช่น สบู่ ผงซักฟอก ยาสีฟัน แปรงสีฟัน เป็นต้น อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง (กรณีผู้ต้องขังไม่มีญาติ) อาคารที่คุมขังทุกแห่ง โดยเฉพาะห้องนอนได้ถูกจัดไว้ อย่างถูกหลักอนามัยตามสภาพของดินฟ้าอากาศ มีอากาศหายใจเพียงพอมีแสงสว่าง ความอบอุ่น และมีการระบายอากาศที่ดี เพื่อให้ร่างกายของผู้ต้องขังมีลักษณะไม่เป็นที่น่ารังเกียจ และสร้างนิสัยให้รู้จักเคารพตนเอง ทางเรือนจำได้อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ต้องขังได้ตัดผม ทำผม โดยจัดสถานที่ไว้อย่างเหมาะสม เพียงพอ พื้นที่ซึ่งเป็นที่อยู่และที่ทำงานของผู้ต้องขังได้จัดให้มีหน้าต่าง มีแสงแดดส่องสว่างพอที่จะอ่านหนังสือหรือทำงานได้ ไม่เป็นอันตรายแก่สายตา มีถังขยะสำหรับทิ้งสิ่งปฏิกูลอย่างเหมาะสม และเพียงพอและมีการจัดระบบการจัดการขยะที่ดี มีที่อาบน้ำเพียงพอ และอุณหภูมิของน้ำเหมาะสมกับดิน ฟ้า อากาศ มีการจัดเวลาใน

การอาบน้ำอย่างเหมาะสม ได้จัดให้มีห้องสุขาเพียงพอแก่ความจำเป็นมีลักษณะไม่ประเจิดประเจ้อเป็นอันดับสุดท้าย

3. ด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นโดยรวม และรายช้อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ผู้ต้องขังได้รับการจัดสวัสดิการเครื่องนุ่งห่มให้แก่ผู้ต้องขังที่เหมาะสม เพียงพอ ตามอัตรา โดยมีการแจกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ผู้ต้องขังได้รับการจัดสวัสดิการ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเป็นประจำทุกปี ผู้ต้องขังได้รับการเอาใจใส่ดูแลให้มีการรักษาความสะอาดเรียบร้อยของเครื่องนุ่งห่มอย่างสม่ำเสมอ และผู้ต้องขังที่มีปัจจัยส่วนตัวสามารถซื้อเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มอันจำเป็นในร้านสงเคราะห์อย่างสะดวก มีราคาที่เป็นธรรม และมีจำนวนที่เพียงพอต่อความต้องการเป็นอันดับสุดท้าย

4. ด้านอาหาร

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นโดยรวม และรายช้อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ผู้ต้องขังได้รับการจัดเลี้ยงอาหารอันมีประโยชน์เพียงพอที่จะเสริมสร้างสุขภาพและความแข็งแรงแห่งร่างกาย มีความสะอาด และได้รับจัดเลี้ยงอย่างเป็นระบบ ครบ 3 มื้อ ผู้ต้องขังได้รับการจัดสวัสดิการด้านน้ำดื่ม ที่มีคุณภาพสะอาด และเพียงพอ ผู้ต้องขังที่มีปัจจัยสามารถซื้ออาหารในร้านสงเคราะห์ในราคาที่เหมาะสม ทั้งจำนวนและปริมาณ และมีการจัดอาหารเสริมนอกจากอาหารปกติเป็นประจำ เช่น ผลไม้ตามฤดูกาล ขนมหวาน ตามความเหมาะสมเป็นอันดับสุดท้าย

5. ด้านการรักษาพยาบาล

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น โดยรวม และรายช้อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ผู้ต้องขังเข้าใหม่ทุกคนได้รับการตรวจสุขภาพในวันแรกเข้า หรือในวันรุ่งขึ้น โดยมีซักช้า พยาบาลเรือนจำมีการเอาใจใส่ดูแลตรวจสุขภาพให้แก่ผู้ต้องขังที่แจ้งป่วย เป็นประจำวันทุกวัน มีการส่งเสริมสุขภาพทางร่างกาย และจิตใจให้แก่ผู้ต้องขังในกลุ่มผู้ต้องขังวัยทำงาน วัยสูงอายุ และพยาบาลเรือนจำมีความดูแลเอาใจใส่รักษาผู้ต้องขังอย่างมีเมตตาธรรมเป็นอันดับสุดท้าย

6. ด้านกีฬาและนันทนาการ

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น โดยรวม และรายช้อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ วันเสาร์-อาทิตย์เป็นวันที่หยุดทำงานในกองงาน ท่านได้ดูทีวี วีดีโอ วิทยู ตามเวลาที่ทางเรือนจำกำหนด ท่านได้ออกกำลังกาย เล่นกีฬาและใช้เวลาว่างในการพักผ่อนหย่อนใจ ตามเวลาที่เรือนจำกำหนด ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของเรือนจำ

เช่น วันสงกรานต์ แข่งกีฬาภายใน การอบรมต่าง ๆ เป็นต้น และท่านได้เล่นดนตรี และกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ เพื่อเป็นการผ่อนคลายเป็นอันดับสุดท้าย

3. สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชาย กรณีศึกษา: เรือนจำ จังหวัดพะเยา

1. ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย

พบว่า สภาพของที่นอน/ที่อยู่อาศัยมีความชำรุดทรุดโทรม เช่น พัดลมไม่ค่อยแรง/เสีย นอนชั้นลอย แผ่นไม้ที่รองนอน สูง-ต่ำไม่เท่ากัน อาจก่อให้เกิดปัญหาเรื่องสุขภาพของผู้ต้องขังในระยะยาว เป็นต้น เรือนนอนมีความคับแคบเกินไป เพราะมีจำนวนผู้ต้องขังเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ ควรสร้างอาคารที่พักอาศัย/ห้องเรียนเพิ่มเติม และควรเพิ่มแสงสว่างบนเรือนนอนมากกว่าเดิม

2. ด้านการอนามัยของผู้ต้องขัง

พบว่า น้ำที่ใช้สำหรับอุปโภคและบริโภค ยังไม่เพียงพอ น้ำอาบต้องมีคุณภาพสะอาด และเพียงพอแก่ผู้ต้องขัง สถานที่อาบน้ำไม่เพียงพอ อุปกรณ์ทำความสะอาด และที่ตากผ้าไม่เพียงพอ ผู้ต้องขังสับสนหรือรบกวนคนอื่น

ข้อเสนอแนะ ควรมีการจัดสร้างแท้งค์ เพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ในหน้าแล้ง กฏระเบียบในการรักษาความสะอาดให้มากเป็นพิเศษ จัดอุปกรณ์ทำความสะอาดให้เพียงพอ ควรรณรงค์ให้ลดละเลิกการสูบบุหรี่ งดจำหน่ายบุหรี่ หรือจัดบริเวณให้สูบบุหรี่โดยเฉพาะ และควรจัดสิ่งของอุปโภค และบริโภคให้ครบทุกคน และมีคุณภาพดี

3. ด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน

พบว่า ผ้าห่มบางเกินไป ผ้าปูที่นอนน้อยเกินไป ผ้าปู/ห่มนอนไม่เพียงพอ เสื้อผ้าของผู้ต้องขังยังไม่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะ ควรจัดสรรเครื่องนุ่งห่มหลับนอนตามสภาพอากาศ ควรมีการตรวจสอบอยู่เสมอ ไม่ให้ผู้ต้องขังมีการแจกจ่าย หรือซื้อขายกัน ควรให้ผู้ต้องขังทุกคนมีเครื่องนุ่งห่มหลับนอนอย่างเสมอภาค เนื่องจากผู้ต้องขังต้องใช้เวลาอยู่ในเรือนนอนแต่ละวันมากกว่า 14 ชั่วโมง

4. ด้านอาหาร

พบว่า อาหารไม่ถูกสุขอนามัย ไม่ครบห้าหมู่ มีแต่เมนูเดิม ๆ อาหาร/ผลไม้ที่เรือนจำจัดเลี้ยงมีปริมาณไม่เพียงพอต่อผู้ต้องขัง อยากให้ปรับปรุงรสชาติอาหาร การทำความสะอาด

สะดวกวัตถุประสงค์ปรับปรุงอาหาร ส่วนร้านค้าอยากให้มีอาหาร ขนมาขายหลากหลาย และเพียงพอ แก่ผู้ต้องขัง จำหน่ายสินค้าราคาแพง ผู้ต้องขังขาดระเบียบในการเข้าซื้อของ มีการแข่งคิว

ข้อเสนอแนะ ควรปรับเปลี่ยนเมนูเป็นประจำ จัดให้มีเมนูอาหารหลากหลาย ปรับปรุงคุณภาพอาหาร และรสชาติอาหาร ควรเพิ่มปริมาณอาหารและเนื้อสัตว์ ควรเพิ่มงาน สำหรับใส่ข้าวให้ผู้ต้องขัง ร้านค้าควรเพิ่มประเภทสินค้าที่นำมาจำหน่าย สินค้าที่ใช้บ่อย หรือขายดีควรมีจำหน่ายตลอด ควรควบคุมราคาในร้านสงเคราะห์ให้มีความเป็นธรรม แก่ผู้ต้องขัง ควรจำหน่ายสินค้าในราคาเยอเหมาะ ควรจัดระเบียบการซื้อของในร้านค้า และมีผู้รับผิดชอบการซื้อของในร้านค้า

5. ด้านการรักษาพยาบาล

พบว่า ขาดแคลนยารักษาโรค การรักษาพยาบาลยังไม่ดีพอต่อผู้ต้องขัง กรณีเจ็บป่วยฉุกเฉิน หมอ และพยาบาลไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขัง อยากได้ยารักษาโรคตามความต้องการ อยากได้ยารักษาโรคตามความเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ ควรมียารักษาโรคที่มีคุณภาพ หรือยารักษาโรคตามความเหมาะสม ควรให้ความสำคัญกับการรักษาพยาบาล ตลอดจนความเร่งด่วน กรณีฉุกเฉิน ควรจัดสรรหมอ และพยาบาลให้เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขัง และการดูแลผู้ต้องขังป่วยที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้

6. ด้านกีฬาและนันทนาการ

พบว่า ขาดอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม และเล่นกีฬา อยากให้มีกิจกรรม ร้องเพลง เต้น บันเทิง ดนตรี กีฬา และมีชมรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ต้องขังเข้าชมรมในวันหยุด อยากให้มีกีฬา ประจำปี กีฬาภายในเรือนจำ หรือกีฬาในวันสำคัญ อยากให้มีการสนับสนุนส่งเสริมการกีฬา อุปกรณ์กีฬา รองเท้า อยากสั่งรองเท้าเล่นกีฬา อยากให้ร้านค้ามีชุดกีฬา อุปกรณ์กีฬา และรองเท้ามายาให้ผู้ต้องขังใส่เล่นกีฬา ขาดแคลนด้านสถานที่ออกกำลังกาย หรือโรงยิม

ข้อเสนอแนะ ควรสนับสนุนอุปกรณ์กีฬา อุปกรณ์เล่นดนตรี ควรจัดกีฬาประจำปี กีฬา ภายในเรือนจำ หรือกีฬาในวันสำคัญ ควรส่งเสริมการศึกษาในสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องขังเมื่อ พ้นโทษ เช่น การให้ความรู้กฎหมายเบื้องต้น สิทธิประโยชน์ด้านต่าง ๆ และการฝึกวิชาชีพที่ หลากหลาย จัดให้มีมุมข่าวสารที่จำเป็น หรือสมควรแก่สภาพให้ผู้ต้องขังหาความรู้ เป็นต้น ควรอนุโลมระเบียบในบางข้อ เช่น ให้ผู้ต้องขังนำหนังสือขึ้นไปอ่านบนเรือนนอนในวันหยุด อนุญาตให้ยืมหนังสือห้องสมุดได้ เป็นต้น

4. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากแบบ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

4.1 ความเหมาะสมของการจัดสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้ต้องขังชาย

พบว่า โดยรวมเห็นว่ามีเหมาะสมแล้วในทุกด้าน เนื่องจากเป็นมาตรฐานที่กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดไว้ และการจัดระเบียบเรือนจำ 5 ก้าวอย่าง เรือนนอนมีความสะอาด มีมุ้งลวดในการป้องกันยุง ผ้าห่มและผ้าปูที่นอนเป็นไปตามระเบียบ ด้านการอนามัยของผู้ต้องขัง มีความสะอาด ผ่านการตรวจของสาธารณสุข ว่าด้วยเรื่อง มาตรฐาน 5 ด้าน ซึ่งสาธารณสุขจะมาตรวจเป็นประจำ ผู้ต้องขังมีเครื่องนุ่งห่มหลับนอนในปริมาณเพียงพอ ด้านอาหาร เพียงพอให้ผู้ต้องขัง ครบ 3 มื้อ ปรุงสุกใหม่ทุกวัน โรงอาหารสะอาดมีหน่วยงานภายนอกมาตรวจสอดส่อง ด้านการรักษาพยาบาล มีพยาบาลวิชาชีพดูแลผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยเป็นประจำ หากมีอาการป่วยหนัก สามารถพาไปรักษาตัวที่ โรงพยาบาลพะเยาได้ ด้านกีฬา และนันทนาการ การเล่นกีฬาได้จัดให้มีการเล่นกีฬาเฉพาะวันหยุดเสาร์-อาทิตย์

4.2 สวัสดิการด้านอื่น ๆ ที่เรือนจำจังหวัดพะเยาควรจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขัง

- 4.2.1 ด้านการให้ความรู้กฎหมายเบื้องต้น รวมถึงการให้ความรู้ด้านสุขภาพ
- 4.2.2 ด้านสิทธิประโยชน์ด้านต่าง ๆ เช่น สิทธิเรื่องการต่อสู้คดีความ การให้บริการเยี่ยมญาติ การแสดงดนตรีในเทศกาลสำคัญ เป็นต้น
- 4.2.3 ด้านการฝึกวิชาชีพ ความหลากหลายของวิชาชีพที่จัดอบรมให้ผู้ต้องขัง การให้คำปรึกษา การจัดหางาน เพื่อให้สามารถดำรงชีพภายหลังจากการพ้นโทษ

4.3 พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่มีผลกระทบต่อสภาวะจิตใจของผู้ต้องขัง

โดยรวมเห็นว่า พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังมีผลกระทบต่อสภาวะจิตใจของผู้ต้องขัง หากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นไปตามระเบียบอย่างเสมอภาค ผู้ต้องขังจะเกรงกลัวและให้การเคารพ

4.4 การจัดสวัสดิการแก่ผู้ต้องขังชายที่มีความจำเป็นเร่งด่วน

- 4.4.1 ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย เนื่องจากผู้ต้องขังเข้ามาใหม่มากขึ้น ทำให้ความจุในเรือนนอนเริ่มหนาแน่น ไม่เพียงพอ ซึ่งจะเกิดผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ต้องขังต่อไป ผู้ต้องขังต้องใช้เวลาอยู่ในเรือนนอนแต่ละวันมากกว่า 14 ชั่วโมง
- 4.4.2 ด้านสิ่งของเครื่องอุปโภคบริโภค ของใช้ส่วนตัวและอนามัยของผู้ต้องขัง เช่น ผงซักฟอก สบู่ ยาสีฟัน เนื่องจากกรมจัดสรรงบประมาณให้ปีละครั้ง ซึ่งยังไม่เพียงพอ ต่อผู้ต้องขัง รวมถึงการดูแลผู้ต้องขังป่วยที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้

4.4.3 ด้านการประกอบอาชีพภายหลังจากพ้นโทษไปแล้ว ถ้าผู้ต้องขังมีความรู้เกี่ยวกับอาชีพอย่างมั่นคง ก็จะไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญ และนำเสนอใจเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ต้องขังชายต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยา ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลตามลำดับ ดังนี้

1. **ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย** จากผลการวิเคราะห์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ในช่วงเวลาพักผ่อนของผู้ต้องขัง (หลังเก็บเข้าเรือนนอน) ทางเรือนจำได้จัดสภาพยนตร์และความบันเทิงต่าง ๆ ให้ผู้ต้องขังได้ชมเป็นประจำ เพื่อช่วยผ่อนคลายความเครียดทางเรือนจำได้จัดให้ผู้ต้องขังชายมีการทำความสะอาดบริเวณที่นอนเป็นประจำทุกวัน แสดงให้เห็นว่า เรือนจำจังหวัดพะเยาได้จัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยแก่ผู้ต้องขังตามสิทธิที่กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดเป็นมาตรฐาน ไม่แออัดยัดเยียด และจัดให้ทำความสะอาดบริเวณเรือนนอนอย่างสม่ำเสมอสอดคล้องกับ กริธา จงจิตต์ (2552) ศึกษาเรื่องความต้องการด้านสวัสดิการของผู้ต้องขัง เรือนจำพิเศษธนบุรี พบว่า ผู้ต้องขังมีความต้องการด้านที่อยู่อาศัย โดยต้องการเรือนนอนที่สะอาดมีอากาศถ่ายเทและมีแสงสว่างเพียงพออยู่ในระดับมาก กล่าวคือ เรือนจำได้จัดที่อยู่อาศัยที่ถูกหลักอนามัย ไม่แออัดยัดเยียด โดยทางกรมราชทัณฑ์ได้กำหนดเป็นมาตรฐานว่าผู้ต้องขัง 1 คนจะใช้พื้นที่ใช้สอยภายในเรือนนอน 2.25 ตารางเมตร หากปฏิบัติได้ตามมาตรฐานนี้ผู้ต้องขังก็จะไม่อยู่กันอย่างแออัดยัดเยียด หากผู้ต้องขังอยู่กันอย่างแออัดจนเกินไปก็จะก่อให้เกิดโรคมัยไซ้เจ็บ หรือขาดการพักผ่อนที่เพียงพอเป็นสาเหตุแห่งการแหกคอกหลบหนี หรือก่อจลาจลภายในเรือนจำตามมาได้

2. **ด้านการอนามัยของผู้ต้องขัง** จากผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ต้องขังและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ บริเวณพื้นที่ทุกส่วนที่ผู้ต้องขังอยู่ ได้มีกฎระเบียบข้อบังคับให้ผู้ต้องขังชาย รักษาความสะอาดเรียบร้อยอยู่ตลอดเวลา ทางเรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังชายได้มีการทำความสะอาดห้องสุขาเป็นประจำทุกวัน เรือนจำได้มีการจัดสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็น เพื่อสุขภาพ และความสะอาดของผู้ต้องขัง เช่น สบู่ ผงซักฟอก แปรงสีฟัน ยาสีฟัน เป็นต้น อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง (กรณีผู้ต้องขังไม่มีญาติ) สอดคล้องกับ (สุมาลี ประเสริฐประศาสน์, 2542) ได้กล่าวว่า สวัสดิการผู้ต้องขังในภารกิจของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งผู้ต้องขังต้องได้รับสวัสดิการด้านอนามัยผู้ต้องขัง คือ การจัดสวัสดิการให้ผู้ต้องขังในด้านสิ่งของเครื่องใช้

เพื่อการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสิ่งแวดล้อม สวัสดิการด้านอนามัย ผู้ต้องขังครอบคลุมไปถึงการสุขภาพอนามัยของเครื่องใช้ที่เป็นสวัสดิการผู้ต้องขังในด้านนี้จึงแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 เครื่องใช้อนามัยส่วนรวมคือวัสดุที่ใช้ในการทำความสะดวกสถานที่ภายในเรือนจำและทัณฑสถาน หรือใช้ในการสุขภาพอนามัยเรือนจำ ได้แก่

2.1.1 น้ำยากำจัดแมลง/ยุง

2.1.2 น้ำยาดับกลิ่น และฆ่าเชื้อโรค

2.1.3 น้ำยาล้างภาชนะ

2.2 เครื่องใช้อนามัยส่วนตัว คือ วัสดุที่ใช้ในการทำความสะดวกร่างกายเสื้อผ้า และเครื่องหลับนอนของผู้ต้องขัง ได้แก่

2.2.1 สบู่ฟอกตัว

2.2.2 ผงซักฟอก

2.2.3 แปรงสีฟัน

2.2.4 ยาสีฟัน

2.2.5 ชันอาบน้ำ

2.2.6 รองเท้าฟองน้ำ

3. ด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน จากผลการวิเคราะห์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้ต้องขังได้รับการจัดสวัสดิการเครื่องนุ่งห่มให้แก่ผู้ต้องขังที่เหมาะสม เพียงพอ ตามอัตภาพ โดยมีการแจกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ผู้ต้องขังได้รับการจัดสวัสดิการ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเป็นประจำทุกปี แสดงให้เห็นว่า เรือนจำจังหวัดพะเยาได้จัดหาของใช้ส่วนตัวให้ผู้ต้องขังชายตามความเหมาะสม ซึ่งนอกจากเครื่องนุ่งห่มซึ่งเป็นเครื่องแบบผู้ต้องขังแล้วยังมีสิ่งจำเป็นอื่น ๆ ตามสิทธิที่สมควรได้ เช่น ผ้าอาบน้ำ ผ้าห่ม และเสื่อปูที่นอนอีกด้วย

และได้ผ่านการตรวจของสาธารณสุข ว่าด้วยเรื่อง มาตรฐาน 5 ด้าน ซึ่งสาธารณสุขจะมาตรวจเป็นประจำ สอดคล้องกับ (สุมาลี ประเสริฐประศาสน์, 2542) ได้กล่าวว่า ให้เรือนจำจัดหาเครื่องแต่งกายที่เหมาะสมกับดินฟ้าอากาศ และเพียงพอที่จะให้ผู้ต้องขังมีสุขภาพดี เสื้อผ้าที่ให้สวมใส่ต้องไม่มีลักษณะน่าอับอาย หรือต่ำต้อย โดยเสื้อผ้าทุกชิ้นจะต้องสะอาดเรียบร้อยเสมอ เสื้อผ้าชั้นในจะต้องเปลี่ยน และซักฟอกตามความจำเป็น เพื่อรักษาไว้ซึ่งอนามัย ทางเรือนจำจังหวัดพะเยา

4. ด้านอาหาร จากผลการวิเคราะห์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้ต้องขังได้รับการจัดเลี้ยงอาหารอันมีประโยชน์เพียงพอ ที่จะเสริมสร้างสุขภาพและความแข็งแรงแห่งร่างกาย มี

ความสะดวก และได้รับจัดเลี้ยงอย่างเป็นระบบ ครบ 3 มื้อ ผู้ต้องขังได้รับการจัดสวัสดิการด้านน้ำดื่ม ที่มีคุณภาพสะอาด และเพียงพอ แสดงให้เห็นว่า เรือนจำจังหวัดพะเยาได้ดำเนินการจัดหาอาหารปรุงสุกแก่ผู้ต้องขังชายอย่างเพียงพอ ครบ 3 มื้อ คือ เช้า กลางวัน เย็น อย่างเท่าเทียมกัน ตามงบประมาณที่ได้รับ ซึ่งสอดคล้องกับ (สุมาลี ประเสริฐประศาสน์, 2542) ได้กล่าวว่า สวัสดิการผู้ต้องขังในภารกิจของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งผู้ต้องขังต้องได้รับสวัสดิการขั้นพื้นฐาน หรือ ที่เรียกกันว่า “ปัจจัย 4” หนึ่งในปัจจัยนั้น คือ อาหาร การจัดสวัสดิการด้านอาหารถือเป็นสวัสดิการที่สำคัญที่สุด เพราะผู้ต้องขังไม่สามารถซื้อกินเองได้เช่นบุคคลภายนอก หลายครั้งที่ผู้ต้องขังก่อจลาจลภายในเรือนจำทั้งในประเทศ และต่างประเทศมักเกิดจากอาหารไม่มีปริมาณ และคุณภาพเพียงพออาหารจำเจซ้ำซาก ฉะนั้นการกำหนดปริมาณอาหารสำหรับผู้ต้องขังกรมราชทัณฑ์ได้กำชับเรือนจำและทัณฑสถานต่าง ๆ ให้จัดอาหารให้ผู้ต้องขังในแต่ละวันให้ครบ 5 หมู่ คือ โปรตีน คาร์โบไฮเดรต ไขมัน เกลือแร่ และวิตามิน โดยคำนึงถึงหลักสุขภาพอนามัย และมนุษยธรรม

5. ด้านการรักษาพยาบาล จากผลการวิเคราะห์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้ต้องขังเข้าใหม่ทุกคนได้รับการตรวจสุขภาพในวันแรกเข้า หรือในวันรุ่งขึ้น โดยมีซักซ้อมพยาบาลเรือนจำมีการเอาใจใส่ดูแลตรวจสุขภาพให้แก่ผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยเป็นประจำทุกวัน แสดงให้เห็นว่า เรือนจำจังหวัดพะเยา ได้จัดสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล โดยมีแพทย์และพยาบาลวิชาชีพให้การดูแลตามมาตรฐานของสาธารณสุขพื้นฐาน และอยู่ในระเบียบของทางเรือนจำอย่างเคร่งครัด หากเกิดการเจ็บป่วยฉุกเฉินก็มีรถพยาบาลมารับเพื่อรักษาตัว ณ โรงพยาบาลพะเยาได้อย่างทันท่วงที และภายในเรือนจำมีสถานพยาบาลที่เป็นสัดส่วน ทำให้การดูแลผู้ต้องขังมีประสิทธิภาพ สอดคล้อง (ปาณิตา กันสุทธิ, 2557) ได้กล่าวว่า สิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาล เมื่อเกิดการเจ็บป่วย เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนควรได้รับ ถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพ โดยต้องโทษจำคุก แต่ก็ยังคงมีสิทธิที่จะได้รับการรักษาที่ไม่แตกต่างจากบุคคลภายนอก ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติ รับรองไว้ให้ได้รับการรักษาเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

6. ด้านกีฬาและนันทนาการ จากผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ต้องขัง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ วันเสาร์-อาทิตย์ เป็นวันที่หยุดทำงานในกองงานท่านได้ดูทีวี วีดีโอ วิทย์ ตามเวลาที่ทางเรือนจำกำหนด ท่านได้ออกกำลังกาย เล่นกีฬาและใช้เวลาว่างในการพักผ่อนหย่อนใจ ตามเวลาที่เรือนจำกำหนด แสดงให้เห็นว่า เรือนจำจังหวัดพะเยาได้จัดสวัสดิการที่จัดให้ผู้ต้องขังได้ออกกำลังกายพักผ่อนหย่อนใจนันทนาการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เพื่อเป็นการพัฒนาจิตใจ และร่างกาย เช่น จัดให้มีการเล่นกีฬาเฉพาะวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ประเภท กีฬาก็จะมี ตะกร้อ ฟุตซอล ปิงปอง หมากรูก หมากฮอส เป็นต้น เพื่อเป็นการผ่อนคลายความเครียด

ซึ่งสอดคล้องกับ (กรมราชทัณฑ์, 2559) กล่าวคือ ด้านการแก้ไขฟื้นฟูพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดีทางเรือนจำต้องดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในชีวิตประจำวันของผู้ต้องขัง ที่ถูกจำกัดพื้นที่อยู่ในกำแพงสี่เหลี่ยม เป็นชีวิตที่ขาดอิสรภาพ จำเจ ซ้ำซาก ต้องปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของเรือนจำ รวมทั้งต้องทำงานให้เรือนจำ จนอาจทำให้เกิดความเครียดทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ซึ่งเป็นสาเหตุของโรคภัยไข้เจ็บ อាកารทางจิต และประสาท และอาจเป็นสาเหตุให้เกิดความวุ่นวายในเรือนจำ ผู้ต้องขังก่อการทะเลาะวิวาทกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เรือนจำจังหวัดพะเยา ควรพิจารณาหาแนวทางในการสร้างอาคารที่พักอาศัยเพิ่มเติม เนื่องจากปัญหาการเพิ่มขึ้นของผู้ต้องขัง และควรเพิ่มแสงสว่างบนเรือนนอนมากกว่าเดิม
2. เรือนจำจังหวัดพะเยา ควรจัดสรรเครื่องนุ่งห่มหลับนอนให้เหมาะสมตามสภาพอากาศ และตรวจสอบอยู่เสมอ โดยผู้ต้องขังทุกคนมีเครื่องนุ่งห่มหลับนอนอย่างเสมอภาค
3. เรือนจำจังหวัดพะเยา ควรปรับปรุงด้านอาหารที่จัดให้ผู้ต้องขังได้รับประทานใน 3 มื้อหลัก เช่น เพิ่มปริมาณอาหาร และเนื้อสัตว์ เปลี่ยนเมนูอาหารให้มีความหลากหลาย ตลอดจนรสชาติอาหาร เป็นต้น
4. เรือนจำจังหวัดพะเยา ควรมีมาตรการในการควบคุมกำกับร้านค้าสงเคราะห์ให้จำหน่ายสินค้าในราคาที่เป็นธรรมแก่ผู้ต้องขัง รวมถึงการจัดระเบียบในการเข้าซื้อสินค้า หรือจัดให้มีผู้รับผิดชอบการซื้อขายของในร้านค้า

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารายละเอียดการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชายเฉพาะด้าน เช่น ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย ด้านอาหาร ด้านการรักษาพยาบาล ด้านกีฬาและนันทนาการ เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาความต้องการของผู้ต้องขังในการศึกษาอบรม การให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่สอดคล้องกับตลาด โดยศึกษาจากข้อมูลอาชีพก่อนได้รับโทษ หรือความสนใจในปัจจุบัน เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถใช้ชีวิตภายหลังจากพ้นโทษได้อย่างปกติ และไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

บรรณานุกรม

- กรมราชทัณฑ์. (2549). **ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับ**
ข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ. กรุงเทพฯ: ราชทัณฑ์.
- กรมราชทัณฑ์. (2557). **ที่ ยธ 0714/16389. โครงการส่งเสริมให้ข้าราชการยึดหลักธรรมาภิ**
บาลในการปฏิบัติงานราชทัณฑ์ ประจำปี พ.ศ.2557.
- กรมราชทัณฑ์. (2558). **มาตรการการลงโทษระดับกลางกับงานราชทัณฑ์.** สืบค้นเมื่อ. 20
กันยายน 2560, จาก <http://bp.correct.go.th/document/punishment.docx>
- กรมราชทัณฑ์. (2559). **แผนปฏิบัติราชการ กรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2559-2562.** สืบค้นเมื่อ. 25
กันยายน 2560, จาก
<http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER11/DRAWER052/GENERAL/DATA0000/00000124.PDF>
- กรมราชทัณฑ์. (2560). **สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ สํารวจ ณ วันที่ 1 กันยายน 2560.**
สืบค้นเมื่อ. 25 กันยายน 2560, จาก
<http://www.correct.go.th/stat102/display/result.php?date2017-09-01&Submit=%B5%A1%C5%A7>
- กริชสุวรรณ นวลวิวัฒน์. (2549). **ความพึงพอใจของผู้ต้องขังชายแดน 1 ที่มีต่อการจัด**
สวัสดิการของเรือนจำอำเภอชัยบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏสวน
ดุสิต, กรุงเทพฯ.
- กริธา จงจิตต์. (2552). **ความต้องการเกี่ยวกับสวัสดิการของผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี.**
สารนิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ไทยรัฐ. (2553). **นักโทษป่วน เมา-จลาจล.** สืบค้นเมื่อ. 30 กันยายน 2560, จาก
<https://www.thairath.co.th/content/129744>
- ไทยรัฐ. (2556). **ไวปปล่อยตายคาคุก นักโทษสมุทรสาคร ฮือประท้วง.** สืบค้นเมื่อ. 30
กันยายน 2560, จาก <https://www.thairath.co.th/content/332939>
- ไทยรัฐ. (2559). **สถานการณ์ยุติ จนท.ล็อกหัวใจ จลาจลเผาคุกปัตตานี ดับ 2 ศพ.** สืบค้น
เมื่อ. 30 กันยายน 2560, จาก <https://www.thairath.co.th/content/664981>

- นงลักษณ์ โพธิ์ยี่. (2555). **ประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการความจำเป็นขั้นพื้นฐาน แก่ผู้ต้องขังหญิงในความควบคุมของเรือนจำกลางนครสวรรค์**. วิทยานิพนธ์ พธ.ม., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นันทิ จิตสว่าง. (2542). **หลักทัณฑ์วิทยา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์.
- บีบีซี ประเทศไทย. (2560). **รายงาน “หลังกำแพง” (คุก) ชี้อัยการล้มเหลวการแก้ปัญหา เรือนจำ**. สืบค้นเมื่อ. 1 ตุลาคม 2560, จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-39124560>
- ปาณิตา กันสุทธิ. (2557). **สิทธิในการได้รับการรักษาของผู้ต้องขัง**. วิทยานิพนธ์ น.ม., มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.
- วีระยศ ลิงทองกุล. (2547). **ปัญหาการให้สวัสดิการผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดอุดรธานีเรือนจำจังหวัดหนองคายและเรือนจำจังหวัดหนองบัวลำภู**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยอุดรธานี, อุดรธานี.
- สุมาลี ประเสริฐประศาสน์ (ผู้บรรยาย). (2542). **สวัสดิการและการสงเคราะห์ผู้ต้องขัง**. เอกสารทางวิชาการ, นนทบุรี: ม.ป.ท., 2542 (อัดสำเนา).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก ยุทธศาสตร์กรมราชทัณฑ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. แผนปฏิบัติการราชการกรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2559-2562

แผนปฏิบัติการราชการกรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2559-2562 มีสาระสำคัญ ประกอบด้วย ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์กลยุทธ์หลักและแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 : พัฒนาประสิทธิภาพการควบคุมผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากล

เป้าประสงค์ : ควบคุมผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพตามมาตรฐานสากล

กลยุทธ์หลัก :

1. พัฒนาระบบการควบคุมผู้ต้องขัง
2. พัฒนาระบบการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง
3. ลดความแออัดของผู้ต้องขัง

แนวทางการดำเนินงาน : พัฒนาการก่อสร้างเรือนจำ และทัณฑสถาน ตามหลักทัณฑวิทยา มีการนำเทคโนโลยีมาช่วยนำการควบคุม และป้องกันรักษาความปลอดภัย และระงับเหตุร้าย ภายในเรือนจำ รวมทั้งพัฒนามาตรฐานด้านการปฏิบัติ และควบคุมผู้ต้องขัง และการพัฒนาประสิทธิภาพการควบคุมของเจ้าหน้าที่เรือนจำ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 : พัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังเพื่อคืนคนดีสู่สังคม

เป้าประสงค์ : คืนคนดีมีคุณค่ากลับสู่สังคม

กลยุทธ์หลัก :

1. พัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง
2. พัฒนาสมรรถภาพผู้ต้องขังตามความเหมาะสม
3. การจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์ที่เหมาะสม

แนวทางการดำเนินงาน : จัดการศึกษาพัฒนาจิตใจฟื้นฟูสมรรถภาพ ส่งเสริมการการใช้ศักยภาพผู้ต้องขัง พร้อมทั้งการจัดสวัสดิการ และให้การสงเคราะห์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 : แก้ไขปัญหายาเสพติดให้ได้ผลอย่างยั่งยืน

เป้าประสงค์ : เรือนจำและทัณฑสถานปราศจากยาเสพติดและอุปกรณ์สื่อสาร

กลยุทธ์หลัก :

1. สกัดกั้นยาเสพติดไม่ให้เข้าสู่เรือนจำ
2. ปราบปรามยาเสพติดให้หมดสิ้นไปจากเรือนจำ
3. การบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังติดยาเสพติด

แนวทางการดำเนินงาน : สกัดกันและป้องกันไม่ให้นยาเสพติด และอุปกรณ์สื่อสารเข้าสู่เรือนจำปราบปรามยาเสพติด และอุปกรณ์สื่อสารในเรือนจำ พร้อมทั้งการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังที่ติดยาเสพติด

ประเด็นยุทธศาสตร์ 4 : พัฒนาบุคลากรให้มีความเป็นมืออาชีพ

เป้าประสงค์ : บุคลากรกรมราชทัณฑ์มีความเป็นมืออาชีพ

กลยุทธ์หลัก :

1. พัฒนาระบบบริหารทรัพยากรบุคคล
2. พัฒนาบุคลากรให้มีความเหมาะสมตามระบบสมรรถนะ
3. พัฒนาสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการพัฒนาบุคลากร
4. เสริมสร้างขวัญกำลังใจและพัฒนาสวัสดิการเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์

แนวทางการดำเนินงาน: พัฒนาระบบการบริหารงานบุคคลพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทุกระดับทุกคนตามความเหมาะสมประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในการพัฒนาบุคลากรรวมทั้งการจัดสวัสดิการการทำงาน และสวัสดิการในรูปแบบต่าง ๆ อย่างทั่วถึง และเพียงพอ

ประเด็นยุทธศาสตร์ 5 : เสริมสร้างการปฏิบัติงานราชทัณฑ์ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล

เป้าประสงค์ : การปฏิบัติงานราชทัณฑ์เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล

กลยุทธ์หลัก :

1. พัฒนาระบบยุทธศาสตร์ และระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ
2. พัฒนาและบูรณาการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้มีความเหมาะสมและทันสมัย
3. ปรับปรุงแก้ไขเสนอร่างกฎหมายระเบียบและข้อบังคับเพื่อพัฒนางานราชทัณฑ์
4. พัฒนาการตรวจสอบการปฏิบัติราชการให้เป็นไปตามมาตรฐาน
5. เสริมสร้างกรมราชทัณฑ์ใสสะอาด
6. ส่งเสริมให้ภาคสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์
7. ศึกษาวิจัยและรวบรวมองค์ความรู้เพื่อเสริมสร้างและพัฒนางานราชทัณฑ์
8. พัฒนาการประชาสัมพันธ์ในงานราชทัณฑ์

แนวทางการดำเนินงาน : พัฒนาระบบการบริหารจัดการ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ แก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่อการปฏิบัติงานราชทัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความโปร่งใสตรวจสอบได้ในงานราชทัณฑ์ ประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนให้เข้ามาร่วมปฏิบัติต่อผู้ต้องขังการสนับสนุนให้มีการวิจัย และสร้างองค์ความรู้ของงานราชทัณฑ์

และมีการประชาสัมพันธ์บทบาทภารกิจ รวมทั้งผลการดำเนินงานสำคัญของกรมราชทัณฑ์ ให้สังคมประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง และต่อเนื่อง

แผนปฏิบัติการกรมราชทัณฑ์ฉบับนี้ จะเป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติงานของ ข้าราชการ และหน่วยงานในสังกัด ให้สามารถส่งเสริม และสนับสนุนการบริหาร และพัฒนา งานราชทัณฑ์ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพื่อให้การควบคุมแก้ไข และพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นพันธกิจหลักของกรมราชทัณฑ์ เป็นไปด้วยความมี ประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผล สามารถคืนคนดีมีคุณค่าสู่สังคมอย่างยั่งยืนต่อไป

2. ความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับนโยบายและยุทธศาสตร์การจัดทำแผนปฏิบัติการ กรมราชทัณฑ์พ.ศ. 2559–2562

2.1 คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

“ข้อ 2 การรักษาความมั่นคงแห่งรัฐ และการต่างประเทศสร้างความเชื่อมั่นใน กระบวนการยุติธรรมตามหลักนิติธรรม และหลักสิทธิมนุษยชนโดยไม่เลือกปฏิบัติ”

“ข้อ 3 การลดความเหลื่อมล้ำของสังคม และการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการ ของรัฐจัดสวัสดิการช่วยเหลือ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาส”

“ข้อ 10 การส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาล และการป้องกัน ปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐ”

“ข้อ 11 การปรับปรุงกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม เร่งปรับปรุงประมวล กฎหมายหลักของประเทศ และกฎหมายอื่น ๆ ที่ล้าสมัย ไม่เป็นธรรม ไม่สอดคล้องกับความตก ลงระหว่างประเทศ เป็นอุปสรรคต่อการบริหารราชการแผ่นดิน”

2.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560–2564 ตามยุทธศาสตร์ การสร้างความเป็นธรรมในสังคมในประเด็นการสร้างภูมิคุ้มกันในกลุ่มผู้ด้อยโอกาสให้ได้รับการ พัฒนาศักยภาพอย่างทั่วถึง และเท่าเทียมซึ่งสังคมต้องให้การดูแล และสร้างโอกาสให้คนเหล่านี้ สามารถเข้าถึงทรัพยากร และโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ได้

2.3 แผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2558–2561 ยุทธศาสตร์ และแนวทางการดำเนินงาน

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาประสิทธิภาพระบบการให้บริการประชาชน

แนวทางการดำเนินงานที่ 3 : พัฒนางานด้านการควบคุมบำบัดฟื้นฟูและช่วยเหลือผู้กระทำความผิด

1. ขยายและปรับปรุงสถานที่ควบคุมให้เพียงพอ และเหมาะสมกับจำนวนผู้ต้องหา หรือผู้ต้องขัง วิธีการจำแนก และการควบคุม และบำบัดฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรร่วมกับหน่วยงานที่มีศักยภาพ เช่น ค่ายทหาร ค่ายตำรวจตระเวนชายแดน หรือหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่มีบริเวณพื้นที่ อาคารสถานที่ และมีบุคลากรช่วยเหลือ และสนับสนุนการดำเนินการได้

2. กำหนดมาตรฐานการทำงานในขั้นตอนต่าง ๆ ให้ชัดเจน โดยอิงมาตรฐานสากล เช่น การปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อกำหนดสหประชาชาติ ว่าด้วย การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง และมาตรการที่มีใช้การคุมขัง สำหรับผู้กระทำความผิดหญิง (Bangkok Rules) และการเข้าเยี่ยมผู้ต้องขัง เป็นต้น และประกาศให้ผู้รับบริการทราบ รวมทั้งแจ้งผู้ประสานงาน และช่องทางการติดต่อสื่อสาร ติดตามความคืบหน้า หรือร้องเรียน

3. นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมาประยุกต์ใช้ในแต่ละขั้นตอนของการทำงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน ลดภาระของบุคลากร ลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เช่น การจัดทำระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (e-Document) ใช้ระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conference) กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทดลองนำระบบการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (EM) มาใช้ควบคุมตัว เพื่อลดจำนวนผู้ต้องหา หรือผู้ต้องขังในสถานควบคุม เป็นต้น

4. ริเริ่มและทดลองรูปแบบการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ภายนอกสถานควบคุม เพื่อเปลี่ยนวิธีแก้ไขผิดชอบบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ทั้งเด็กเยาวชน และผู้ใหญ่ โดยคัดเลือกผู้ต้องขังเข้าไปทำงานจริง ในสถานประกอบการของภาคเอกชนที่ขาดแคลนแรงงาน และสมัครใจเข้าร่วม โดยมีค่าตอบแทนเท่าแรงงานทั่วไป มีมาตรการควบคุม และบำบัดฟื้นฟูตามที่กำหนดไว้

5. ให้ความสำคัญกับการนำผู้เสพยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาโดยทันที และติดตาม ดูแล ให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัดให้สามารถกลับมาดำรงชีวิตได้ตามปกติ ทั้งในด้านการศึกษา และอาชีพ โดยประสานงานกับทุกองค์กรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาคประชาชนและองค์กรชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานดังกล่าวอย่างจริงจัง

6. สร้างระบบหรือกลไก ในการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ถูกคุมประพฤติ และผู้พ้นโทษที่ยากจน ซึ่งยังไม่มีความพร้อม และขาดผู้อุปการะพึ่งพาให้สามารถปรับตัวเข้าสู่สังคมได้ในช่วงระยะแรก ภายหลังการปล่อยตัว เช่น การจ้างทำงานระยะสั้นในหน่วยงานภาครัฐ หรือประสานเครือข่ายภาคเอกชนที่ขาดแคลนแรงงานให้ช่วยรับเข้าทำงาน ภายใต้การสนับสนุน หรือร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

7. ยกเลิกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือเงื่อนไขที่เป็นการไม่ให้โอกาส หรือตัดสิทธิ์ต่อผู้เคยกระทำผิด หรือผู้พ้นโทษมาแล้ว ในการทำงาน หรือประกอบสัมมาชีพ ได้แก่ การกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครเข้ารับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ต้องไม่เป็นผู้ที่เคยกระทำผิด และมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกมาก่อน ทั้งนี้ อาจมีข้อยกเว้นในตำแหน่งหน้าที่ที่มีความสำคัญเช่น ผู้พิพากษา และอัยการ เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาและบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม

แนวทางการดำเนินงานที่ 3 : พัฒนาและปรับปรุงกฎหมายให้มีความทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์

1. ติดตามประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ โดยเฉพาะกฎหมายที่ออกมาหรือมีการแก้ไขปรับปรุงใหม่ เช่น พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวปี พ.ศ. 2553 ว่ามีอุปสรรคในการดำเนินงานมากน้อยแค่ไหนมีผลกระทบต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือไม่ และควรมีแนวทางการปรับปรุงแก้ไขอย่างไร เป็นต้น

2. ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายบางเรื่องให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและลดเงื่อนไขทางเทคนิคในการดำเนินคดีเพื่อมิให้ปริมาณคดีเข้าสู่ศาลมากโดยไม่มีความจำเป็นลดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีเช่นคดีความผิดอันยอมความมิได้ที่มีโทษสูงและไม่มีผลกระทบต่อส่วนรวมหากคู่กรณีไกล่เกลี่ยประนอมยอมความได้โดยสมัครใจก็ควรให้ถอนฟ้องคดีหรือกำหนดให้เป็นความผิดที่ยอมความได้ เป็นต้น

3. แก้ไขและออกกฎหมายให้ทันสมัยสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปเช่นกฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์กฎหมายเพื่อเสริมสร้างการแข่งขันของประเทศกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์และกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน เป็นต้น

3. แผนยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรมพ.ศ. 2558-2563 ภายใต้พันธกิจแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในที่ควบคุมและในชุมชนตามหลักมาตรฐานสากล
โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

1. พัฒนาระบบการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในที่ควบคุมและในชุมชน
2. การศึกษาวิจัยพัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรมส่งเสริมการบูรณาการกับทุกภาคส่วนทั้งในและต่างประเทศ
3. การบริหารจัดการองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลและพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะสูง

4. สรุปแนวทางการบริหารและพัฒนางานราชทัณฑ์ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พลเอกไพบูลย์คุ้มฉายา) และอธิบดีกรมราชทัณฑ์

(นายวิทยา สุริยะวงศ์) ให้ไว้ในการประชุมผู้บริหารรายราชทัณฑ์ทั่วประเทศในวันที่ 26 กันยายน 2557 ณ ห้องสัมมนากรมราชทัณฑ์ชั้น 3

1. นโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมประกอบด้วย

1.1 งานด้านการบริหาร: ข้าราชการราชทัณฑ์ต้องไม่ย่อท้อในการปฏิบัติภารกิจ “คืนคนดีสู่สังคม” ทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มความสามารถแม้ค่าตอบแทนจะน้อยแต่ผลการปฏิบัติงานต้องไม่บกพร่องอีกทั้งให้ยึดมั่นในคุณงามความดีส่งเสริมให้มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่

1.2 งานควบคุมผู้ต้องขัง

1.2.1 กรมราชทัณฑ์ต้องปรับมาตรฐานการคัดกรองหรือจำแนกผู้ต้องขังที่ได้สิทธิพักการลงโทษหรือลดวันต้องโทษเพื่อไม่ให้ผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวออกไปก่อคดีหรือค้ายาเสพติดจนทำให้สังคมมองผู้พ้นโทษเป็นคนไม่ดี

1.2.2 เรือนจำต้องปลอดยาเสพติด และโทรศัพท์มือถือต้องไม่มีโดยเด็ดขาด ต้องเข้มงวดกวดขันไม่ให้สิ่งของต้องห้ามเข้าไปได้กำชับเจ้าหน้าที่ให้ช่วยกันเป็นหูเป็นตา และตรวจค้นจับกุมอย่างจริงจังหากจับกุมตรวจค้นเรือนจำใดพบสิ่งของต้องห้ามผู้บัญชาการเรือนจำต้องรับผิดชอบโดยความรับผิดชอบจะไล่ตั้งแต่รัฐมนตรีลงไปจนถึงเจ้าหน้าที่เรือนจำคนสุดท้าย

1.3 การลดความแออัดในเรือนจำ: คัดกรองและสำรวจผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่เป็นลหุโทษเพื่อพิจารณาคุณสมบัติว่าเป็นผู้เข้าเกณฑ์สมควรได้รับการช่วยเหลือให้ได้รับการประกันตัวจากเงินกองทุนยุติธรรมเป็นการลดจำนวนผู้ต้องขังและความแออัดในเรือนจำ

1.4 การพัฒนาผู้ต้องขัง

1.4.1 การจัดหลักสูตรการศึกษาอบรมและฝึกวิชาชีพต่างๆต้องมีคุณภาพมีรูปแบบหลักสูตรที่ชัดเจนเกิดประโยชน์แก่ผู้ต้องขังและสามารถประเมินผลการแก้ไขและพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังได้อย่างแท้จริง

1.4.2 การดูแลใส่ใจคุณภาพชีวิตและจัดสวัสดิการผู้ต้องขังตามหลักสิทธิมนุษยชน เช่นยารักษาโรคเครื่องนุ่งห่ม

1.5 การพัฒนาบุคลากร

1.5.1 ผู้บัญชาการเรือนจำต้องรอบรู้ และเข้าใจงานในหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี รวมทั้งจุดเด่นจุดด้อยของหน่วยงานที่ตนรับผิดชอบสร้างระบบการบริหาร และประสานงานทุกภาคส่วนทั้งภายใน และภายนอกหน่วยงานให้สามารถปฏิบัติตามนโยบายของกรมฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5.2 แม้จะมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรต่าง ๆ แต่ก็ต้องบริหารงานภายใต้ข้อจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ต้องไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ต้องตั้งศักยภาพของเจ้าหน้าที่ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ และต้องบริหารงานโดยใช้กลยุทธ์ และแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์

2. นโยบายการปฏิบัติงานของอธิบดีกรมราชทัณฑ์

2.1 ด้านการบริหาร

2.1.1 ผู้บังคับบัญชาเรือนจำ/ทัณฑสถานต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเอาใจใส่ อยู่เสมอตลอดชั้นเจ้าหน้าที่ผู้เฝ้าตรวจค้นยาเสพติดโทรศัพท์มือถือ และสิ่งของต้องห้ามอย่างเข้มงวดที่สุดต้องละเอียดในการปฏิบัติงาน และรู้ความเป็นไปในทุกตารางนิ้วของเรือนจำทั้งยังดูแลความเป็นอยู่ของผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ให้เกิดปัญหาโดยใช้อุปกรณ์เครื่องมือที่มีจำกัดแก้ไข ปัญหาเฉพาะหน้าไปให้ได้

2.1.2 นำระบบประธานเขตมาใช้เพื่อช่วยในการบริหารจัดการกำกับดูแลเรือนจำ/ ทัณฑสถานให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น

2.1.3 พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ปีพ.ศ. 2479 จะต้องมีการแก้ไขปรับปรุงให้ทันสมัย โดยจะทบทวนจากกฎหมายราชทัณฑ์ต่างประเทศรวมทั้งนำมาตรฐานขั้นต่ำกว่าด้วยการปฏิบัติ ต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับงานราชทัณฑ์ของประเทศไทย

2.1.4 เรือนจำ/ทัณฑสถานที่ยังไม่ได้ติดตั้งระบบสินค้า และเงินฝากผู้ต้องขัง ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 6 เดือน

2.2 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

2.2.1 การดูแลความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังต้องใช้ดุลยพินิจทางการบริหารให้ดี และเหมาะสม

2.2.2 เร่งสานต่อมาตรการเกลี้ยย้ายจำนวนผู้ต้องขังเพื่อบริหารความจุโดยคัด แยกผู้ต้องขังหญิงที่อยู่ในเรือนจำชายไปอยู่เรือนจำหญิงเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระความแออัดระหว่าง เรือนจำรวมทั้งการเกลี้ยย้ายจำนวนผู้ต้องขังในระดับเขต

2.2.3 สร้างและพัฒนาหลักสูตรในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังให้ชัดเจน และเป็นรูปธรรมมุ่งเน้น “การเป็นเรือนจำเฉพาะทาง” เช่นเรือนจำเน้นการส่งเสริมความเป็นเลิศด้าน ทัศนคติกรมจักสานเรือนจำขเน้นความเป็นเลิศด้านดนตรีไทยเพื่อสร้างจุดเด่นให้แต่ละเรือนจำ/ทัณฑ สถานเป็นการคัดกรองผู้ต้องขังเพื่อการบำบัดที่แตกต่างกันตามสภาพจิตใจความถนัด และความสนใจอีกด้วย

2.2.4 เพิ่มผลิตภาพ (Productivity) งานราชทัณฑ์โดยอาจพัฒนาในรูปแบบองค์กรมหาชนเข้ามาจัดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผู้ต้องขังให้ได้รับความนิยมนสามารถขายได้ในท้องตลาดสร้างรายได้แก่ผู้ต้องขังที่ผ่านมาแล้วว่าสินค้าผลิตภัณฑ์จากผู้ต้องขังจะมีคุณภาพแต่ปัญหาที่เผชิญ คือ การขาดดีไซน์เนอร์เพื่อออกแบบรูปแบบสินค้าและฝ่ายการตลาดที่จะมาช่วยปรับปรุงสินค้าสร้างตราสินค้า (Branding) และประชาสัมพันธ์เพื่อเพิ่มยอดขายให้แก่สินค้า

2.2.5 การดูแลผู้ต้องขังเสมือนญาติปกครองด้วยความเป็นธรรมชาติ และให้บริการเยี่ยมญาติด้วยความสะดวกรวดเร็วดูแลเรื่องความสะดวกสุขอนามัยผู้ต้องขังอยู่เสมอ

2.2.6 ระบบผู้ช่วยเหลือที่ประชุมยังเห็นว่ายังมีความจำเป็นมีประโยชน์ต่อเรือนจำ/ทัณฑสถานเพื่อจะได้ช่วยแบ่งเบาภาระของเจ้าหน้าที่ที่มีจำนวนไม่เพียงพอแต่การคัดเลือกจะต้องเข้มงวดและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ช่วยเหลือจะต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเจ้าหน้าที่อย่างเคร่งครัด

2.3 งานบุคลากร: เน้นจัดสรรสวัสดิการบุคลากรให้มีค่าตอบแทนละเงินเดือนที่เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปส่งผลให้เกิดขวัญ และกำลังใจในการทำงานและการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งองค์การสหประชาชาติได้รับรองสิทธิของบุคคลรวมทั้งผู้ต้องโทษไว้ว่า “บุคคลใดจะถูกทรมานหรือได้รับผลปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมต่ำช้าไม่ได้ทุกคนเสมอไปตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญาและจากการยุยงให้เกิดการเลือกปฏิบัติดังกล่าว” ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนยังได้รับรองสิทธิของบุคคลและผู้ต้องโทษที่จะได้รับการชดใช้หากได้รับการปฏิบัติที่ผิดต่อกฎหมายสมาชิกแห่งสหประชาชาติตั้งที่กล่าวมานี้ได้มีมติรับรอง และประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 ธันวาคมพ.ศ. 2491 ซึ่งประเทศไทยได้ให้การรับรองในครั้งนั้นด้วยสาระสำคัญของปฏิญญาสากลฉบับนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์หลายมาตราเกี่ยวข้องโดยตรงกับการบังคับใช้กฎหมายโดยแบ่งหมวดหมู่คือ

1. มาตรา 2 สิทธิในชีวิตเสรีภาพ และความมั่นคงปลอดภัย
2. มาตรา 5 สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากการถูกทรมานหรือการกระทำที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี
3. มาตรา 6 สิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายในทุกสถานที่

4. มาตรา 9 การห้ามเนรเทศหรือการจับกุมคุมขังโดยพลการสิทธิแห่งความเสมอภาค
5. มาตรา 7 บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน
6. มาตรา 8 บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพจากคณะตุลาการของประเทศหากถูกละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานตามที่ระบุอยู่ในกฎหมายหรือรัฐธรรมนูญ
7. มาตรา 10 ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยจากคณะตุลาการที่เป็นอิสระและครบองค์คณะเมื่อถูกดำเนินคดีอาญา
8. มาตรา 11 สิทธิของผู้ต้องหาคดีแพ่งที่จะได้รับการปฏิบัติในฐานะผู้บริสุทธิ์ที่ตราบแต่ที่ศาลยังไม่ตัดสินว่าเป็นผู้กระทำผิด (กรีซสุวรรณ นวลวิวัฒน์, 2549), หน้า 24-25)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560

มาตรา ๔ คดีคดีความเป็นมนุษย์สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน

มาตรา ๒๕ สิทธิ และเสรีภาพของปวงชนชาวไทยนอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้วการใดที่ได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่นบุคคลย่อมมีสิทธิ และเสรีภาพที่จะทำกรนั้นได้ และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิ หรือเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติหรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติแม้ยังไม่มีกรตรากฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิ หรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญสามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาล หรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ หรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยา หรือช่วยเหลือจากรัฐ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๖ การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิ หรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญในกรณีรัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้

กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรมไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิ หรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพไว้ด้วย

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

มาตรา ๒๗ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายมีสิทธิและเสรีภาพ และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันชาย และหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิดเชื้อชาติภาษาเพศอายุความพิการสภาพทากาย หรือสุขภาพสถานะของบุคคลฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมความเชื่อทางศาสนาการศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใดจะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรีผู้สูงอายุคนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาสย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสามบุคคลผู้เป็นทหารตำรวจข้าราชการเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐย่อมมีสิทธิ และเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปเว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมืองสมรรถภาพวินัยหรือจริยธรรม

มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมมีสิทธิ และเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคล หรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

การทรมานทารุณกรรมหรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้

มาตรา ๒๙ บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญาเว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดและก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

การควบคุม หรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี

ในคดีอาญาจะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้

คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๕ รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง เสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ และการป้องกันโรคและส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด

บริการสาธารณสุขตามวรรคหนึ่งต้องครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุมและป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพด้วย รัฐต้องพัฒนาการบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

มาตรา ๕๖ รัฐต้องจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณสุขปึกแผ่นขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึงตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

โครงสร้างหรือโครงข่ายขั้นพื้นฐานของกิจการสาธารณสุขปึกแผ่นขั้นพื้นฐานของรัฐ อันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนหรือเพื่อความมั่นคงของรัฐ รัฐจะกระทำด้วยประการใดให้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชนหรือทำให้รัฐเป็นเจ้าของน้อยกว่าร้อยละห้าสิบเอ็ดมิได้

การจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณสุขปึกแผ่นตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองของรัฐต้องดูแลมิให้มีการเรียกเก็บค่าบริการจนเป็นภาระแก่ประชาชนเกินสมควร

การนำสาธารณสุขปึกแผ่นของรัฐไปให้เอกชนดำเนินการทางธุรกิจไม่ว่าด้วยประการใด ๆ รัฐต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างเป็นธรรมโดยคำนึงถึงการลงทุนของรัฐ ประโยชน์ที่รัฐและเอกชนจะได้รับและค่าบริการที่จะเรียกเก็บจากประชาชนประกอบกัน

หลักการพื้นฐานว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ

หลักการฉบับนี้ ได้มีการรับรองและประกาศโดยที่ประชุมสมัชชาทั่วไป โดยมติที่ 45/111 เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม ค.ศ. 1990 (กรมราชทัณฑ์, 2549)

1. นักโทษทุกคนพึงได้รับการปฏิบัติอย่างเคารพต่อศักดิ์ศรีและคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์

2. การเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องของเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความพิการทางกายหรือความคิดเห็นอื่น ๆ แหล่งกำเนิดทางชาติหรือสังคม สถานะทางทรัพย์สิน กำเนิด หรือทางอื่นใดนั้นจะกระทำมิได้
3. อย่างไรก็ตามเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะเคารพต่อความเชื่อทางศาสนา และกฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนที่นักโทษเป็นสมาชิกอยู่ ตามเงื่อนไขของสังคมนั้น กำหนด
4. ความรับผิดชอบของเรือนจำในการคุมขังนักโทษและในการคุ้มครองสังคม ให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมนั้น จะต้องเป็นไปอย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงสังคมในด้านอื่น ๆ ของรัฐและความรับผิดชอบขั้นพื้นฐานของรัฐ ในการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีและการพัฒนาของสมาชิกทั้งหมดของสังคม
5. เว้นแต่ข้อจำกัดซึ่งเป็นที่เห็นได้ชัดว่า มีความจำเป็นอันสืบเนื่องจากข้อเท็จจริงว่าจะต้องจำกัดอิสรภาพของนักโทษนั้น นักโทษทุกคนพึงได้รับการคุ้มครองในเรื่องของสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานซึ่งกำหนดโดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ตลอดจนกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิความเป็นพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และพิธีสารตามสิทธิฉบับอื่น ๆ ซึ่งประเทศนั้น ๆ ได้ตกลงเป็นภาคี อีกทั้งนักโทษทุกคนพึงได้รับการคุ้มครองสิทธิอื่น ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในอนุสัญญาฉบับอื่นขององค์สหประชาชาติด้วย
6. นักโทษทุกคนพึงมีสิทธิที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรม และการศึกษาที่มีจุดหมายเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์
7. มาตรการลงโทษประเภทคุมขังให้โดดเดี่ยวนั้น ควรถูกยกเลิกหรือถูกจำกัดการใช้ซึ่งความพยายามที่จะยกเลิกหรือจำกัดการคุมขังให้โดดเดี่ยวดังกล่าว พึงได้รับการผลักดันและส่งเสริม
8. พึงดำเนินการให้นักโทษสามารถทำงานที่มีคุณประโยชน์ และได้รับค่าตอบแทนซึ่งจะเอื้อต่อการเตรียมความพร้อมที่จะกลับไปทำงานในสังคมเมื่อพ้นโทษต่อไป อีกทั้งยังจะเป็นการให้นักโทษมีรายได้จุนเจือตัวเองและครอบครัว
9. นักโทษพึงมีสิทธิได้รับบริการทางการแพทย์ที่มีอยู่ในประเทศ โดยปราศจากการรังเกียจเหยียดฉานจากการที่มีฐานะเป็นนักโทษ
10. นักโทษที่พ้นโทษแล้ว พึงได้รับโอกาสและการปฏิบัติที่จะทำให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมในสภาวะที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ด้วยการมีส่วนร่วมและความช่วยเหลือของชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ในสังคม ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เสียหายนั้นด้วย

11. หลักการทุกประการดังกล่าวข้างต้นพึงมีการปฏิบัติอย่างเที่ยงธรรม

แนวคิดในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ผู้ต้องขัง

การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังมีความเป็นมานับแต่ยุคสมัยของการเรียกร้องอิสรภาพและเสรีภาพในประเทศตะวันตกและมีการเรียกร้องให้ได้มาซึ่งสิทธิพลเมือง (Civil right) โดยสิทธิผู้ต้องขังถือเป็นพลเมืองอย่างหนึ่งที่มีการเรียกร้องและทำให้ได้มาด้วยเหตุผลที่ว่า การที่ผู้ต้องขังถูกแยกตัวออกจากสังคมปกติ ทำให้เขาถูกจำกัดเสรีภาพต่าง ๆ และทำให้เกิดปัญหาในเรื่องของความถูกต้องชอบธรรม ความพอดีในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ความทุกข์ทรมานที่ผู้ต้องขังได้รับจากการถูกจำกัดสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมาย

สิ่งเหล่านี้นำไปสู่การเรียกร้องให้ตระหนักถึงการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังอันเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน (basic human rights) รวมทั้งให้มีการรับรองสิทธิตามกฎหมายที่บุคคลนั้นพึงได้รับด้วย (กุลพล พลวัน, 2539, หน้า 48-59)

เพราะแม้ว่าผู้ต้องขังจะเป็นบุคคลที่ถูกจำกัดเสรีภาพและต้องสูญเสียสิทธิบางประการไป จากการถูกลงโทษ แต่ยังมีสิทธิบางประการในฐานะที่เป็นมนุษย์ที่ไม่อาจถูกจำกัดหรือล่วงละเมิดได้ รัฐจึงควรคุ้มครองสิทธิในส่วนนี้ด้วย

นอกจากนี้การเรียกร้องให้คุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังเกิดขึ้นเนื่องจากการพัฒนาแนวคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชน (human right) ซึ่งเป็นสิทธิที่มีมาตั้งแต่สมัยกรีก และโรมัน รูปของสิทธิธรรมชาติ (natural right) โดยมีแนวคิดที่ว่า “มนุษย์เกิดมาเท่าเทียมกัน และพระเจ้าเป็นผู้สร้างมนุษย์ขึ้นมาได้ให้สิทธิบางอย่างแก่มนุษย์” สิทธิเหล่านี้จึงไม่อาจโอนกันเองได้ และไม่มีการล่วงละเมิดได้ และรัฐทั้งหลายจะต้องทำทุกอย่างเพื่อให้มนุษย์มีสิทธิเหล่านี้อย่างเต็มที่

สิทธิธรรมชาติที่บุคคลทุกคนพึงมีเช่นเดียวกันก็คือสิทธิพื้นฐานของพลเมืองซึ่งต่อมาเรียกสิทธิประเภทนี้ว่า “สิทธิมนุษยชน” (human right) อันครอบคลุมถึงสิทธิผู้ต้องขัง

สิทธิมนุษยชนจึงเป็นคุณลักษณะประจำตัวของมนุษย์ทุกคนในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์และเป็นสิ่งจำเป็นมิใช่เพียงเพื่อการมีชีวิตอยู่ แต่เพื่อการดำรงชีวิตที่มีศักดิ์ศรี กล่าวคือเพื่อชีวิตที่มีคุณค่าสมกับความเป็นมนุษย์ (life worthy of a human being) ดังปรากฏในรับรองสิทธิมนุษยชนไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ในคำปรารภตอนหนึ่งที่หนึ่งว่า “ศักดิ์ศรีและสิทธิที่มวลมนุษย์มีอยู่อย่างเท่าเทียมกันและที่มนุษย์ไม่อาจจะสละทิ้งไปเสียได้เป็นรากฐานของเสรีภาพความยุติธรรมและสันติภาพของโลก” (จรัญ โฆษณานันท์, 2544, หน้า 65)

แสดงให้เห็นถึงการยอมรับในความเท่าเทียมกันของมนุษย์ทุกคนอันเป็นที่มาของการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในประเทศต่าง ๆ มากขึ้น ประกอบกับในปัจจุบันเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษจากเดิมที่ลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนมาเป็นการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่จะแก้ไขและพัฒนาตัวผู้ต้องขัง โดยให้ความสำคัญและคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังมากยิ่งขึ้นด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์ใหม่ๆ ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉะนั้นวัตถุประสงค์ของการลงโทษจึงเป็นสิ่งสำคัญหลักที่ทำให้แนวคิดในเรื่องการให้ความสำคัญและคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังเปลี่ยนแปลงไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่สังคมนั้น ๆ ยึดถือเป็นหลักด้วย

ผู้ต้องขังซึ่งเป็นมนุษย์และพลเมืองของประเทศผู้หนึ่งจึงควรได้รับสิทธิต่าง ๆ เช่นเดียวกับประชาชนทุกคนที่กฎหมายกำหนดไว้ เนื่องจากสถานะแห่งความมีศักดิ์ศรีของมนุษย์เช่นนี้ย่อมถือว่า “ดำรงอยู่ในมนุษย์ทุกคน” และไม่อาจถูกกลืนหรือทำลายลงได้ ไม่ว่าจะโดยรัฐหรือโดยตัวของเขาเอง หมายความว่ามนุษย์จะมีพฤติกรรมที่ดูไร้ศักดิ์ศรีไร้คุณค่า (undignified behavior) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเขาจะดำรงอยู่มิได้ถูกกลืนลงด้วย ดังนั้นจึงต้องเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิมนุษยชนของบุคคลที่เป็นผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้ต้องขังในเรื่องจำด้วยเช่นเดียวกัน (จรัญ โฆษณานันท์, 2544, หน้า 28-29)

ในปัจจุบันมีการบัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิของผู้ต้องขังไว้เป็นหลักสากลในสนธิสัญญาระหว่างประเทศต่าง ๆ ทั้งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง หลักการพื้นฐานว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ฯลฯ

สนธิสัญญาระหว่างประเทศเหล่านี้บัญญัติคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังไว้ในลักษณะเดียวกันกล่าวคือ การยอมรับถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังในฐานะที่เขาเกิดมาเป็นมนุษย์ว่าเขาควรมีสักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับบุคคลอื่นทั่วไปทุกประการตลอดระยะเวลาต้องโทษและยอมรับว่าผู้ต้องขังทุกคนจะต้องได้รับการปฏิบัติต่อเจ้าหน้าที่เรือนจำอย่างมีมนุษยธรรมในทุก ๆ เรื่องทั้งการใช้เครื่องพันธนาการ สภาพความเป็นอยู่เรือนจำ วิธีการในการลงโทษ การควบคุมตัว การให้การรักษาพยาบาลในกรณีผู้ต้องขังเจ็บป่วย การไม่ถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติต่อหรือลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้าทารุณ เป็นต้น

นอกจากนี้สนธิสัญญาระหว่างประเทศยังบัญญัติให้ผู้ต้องขังมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันตามกฎหมาย โดยไม่เลือกปฏิบัติ หรือปราศจากการแบ่งแยกในเรื่องต่าง ๆ เช่น เชื้อชาติ ชาติ เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นใด

เผ่าพันธุ์ ทรัพย์สิน กำเนิดหรือสถานะอื่น ๆ ดังนั้น หากมีกรณีที่ต้องขังซึ่งกระทำผิดในลักษณะเดียวกันภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ ที่เหมือนกัน ควรที่จะได้รับการปฏิบัติต่อหรือลงโทษตามกฎหมายบัญญัติไว้เหมือนกันโดยไม่คำนึงถึงภูมิหลังของผู้ต้องขังเหล่านั้น

นอกจากสิทธิดังกล่าวข้างต้นแล้วยังมีการยอมรับว่าผู้ต้องขังมีสิทธิในการพัฒนาศักยภาพของตนเองหรือสิทธิในการพัฒนา (right to development) ในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่งบุคคลนั้นจึงอาจได้รับการพัฒนาศักยภาพทั้งทางกายและจิตใจจากรัฐด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การได้รับการศึกษาอบรม การฝึกอาชีพ เป็นต้น

หลักการต่าง ๆ เหล่านี้เป็นที่ยอมรับของประเทศต่าง ๆ และนำมาใช้ปฏิบัติในประเทศของตน โดยการกำหนดให้ผู้ต้องขังได้รับสิทธิต่าง ๆ ที่จำเป็นและสำคัญต่อการดำรงชีวิตอยู่ในเรือนจำโดยมีลักษณะเช่นเดียวกันหรือใกล้เคียงกับบุคคลทั่วไปในสังคมควรได้รับจากรัฐเท่าที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายในเรือนจำ ซึ่งการทำให้สิ่งแวดล้อมในเรือนจำใกล้เคียงกับสังคมภายนอกจะส่งผลให้ผู้ต้องขังมีจิตใจ ความคิด และทัศนคติไปในทางที่ดีและสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมหลังพ้นโทษได้

อย่างไรก็ตามผู้ต้องขังในแต่ละประเทศจะมีสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมายกำหนดโดยมีขอบเขตแค่นี้เพียงใดนั้นย่อมแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ระบบกฎหมายและวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่แต่ละประเทศยึดถือเป็นหลักในการลงโทษผู้กระทำผิด

ภาคผนวก ข แบบสอบถาม เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็น
ขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชาย กรณีศึกษา: เรือนจำจังหวัดพะเยา

แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และศึกษา
ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้น
พื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญา
โท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยพะเยา
ขอให้ท่านพิจารณาคำถามและคำตอบให้ตรงกับความเป็นจริงที่สุด และโปรดตอบคำถามทุก
ข้อ คำตอบของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับ ขอขอบคุณในความร่วมมือของท่านในครั้งนี้ด้วย

แบบสอบถามมีจำนวนทั้งหมด 3 หน้า แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 : ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 : แบบสอบถามความคิดเห็นในด้านการจัดสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 3 : แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้น

พื้นฐาน

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลส่วนตัว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องหน้าข้อความที่ตรงกับข้อมูลส่วนตัวของท่าน

1. อายุ

- (1) ต่ำกว่า 30 ปี (2) 31 – 40 ปี
 (3) 41 – 50 ปี (4) 51 – 60 ปี
 (5) 61 ปีขึ้นไป

2. สถานภาพ

- (1) โสด (2) สมรส (3) หย่าร้าง

3. ระดับการศึกษา

- (1) ประถมศึกษา (2) มัธยมศึกษาตอนต้น
 (3) ปวช./ม.ปลาย (4) ปวส.
 (5)ปริญญาตรี (6) สูงกว่าปริญญาตรี
 (7) อื่น ๆ (ระบุ)

4. ระยะเวลาที่ถูกควบคุมในเรือนจำ

- (1) น้อยกว่า 1 ปี (2) 1 – 5 ปี
 (3) 6 – 10 ปี (4) มากกว่า 10 ปี

5. ฐานความผิด

- (1) คดียาเสพติด (2) คดีค้าประเวณี (3) คดีฆ่า
 (4) คดีลักทรัพย์ (5) คดีปล้น (6) คดีปลอมแปลงเอกสาร
 (7) คดียักยอกทรัพย์ (8) คดีฉ้อโกง (9) อื่น ๆ

(ระบุ).....

ตอนที่ 2 : แบบสอบถามความคิดเห็นในด้านการจัดสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับการจัดการความรู้ของหน่วยงานท่านมากที่สุด

โดยกำหนดค่าน้ำหนักการให้คะแนน ดังนี้

การปฏิบัติมากที่สุด	ให้คะแนน 5 คะแนน
การปฏิบัติมาก	ให้คะแนน 4 คะแนน
การปฏิบัติปานกลาง	ให้คะแนน 3 คะแนน
การปฏิบัติน้อย	ให้คะแนน 2 คะแนน
การปฏิบัติน้อยที่สุด	ให้คะแนน 1 คะแนน

ข้อ	รายละเอียด	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
1. ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย						
1.1	เรือนจำจังหวัดพะเยาได้จัดที่นอนและเครื่องนอนแยกให้ผู้ต้องขังแต่ละคนใช้เป็นส่วนตัว เพียงพอและมีขนาดเหมาะสมกับสภาพร่างกายของผู้ต้องขัง					
1.2	เรือนจำจังหวัดพะเยามีกฎระเบียบกำหนดให้ผู้ต้องขังดูแลเอาใจใส่ในด้านความสะอาดเรียบร้อยของเครื่องนอนของตนเองอย่างสม่ำเสมอ					
1.3	วัสดุเครื่องนอนทำจากวัสดุที่ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ไม่เป็นที่อาศัยของแมลงรบกวน หรือพาหะนำโรค สามารถดูแล และทำความสะอาดได้ง่าย					
1.4	ภายในเรือนนอนมีการระบายอากาศถ่ายเทได้สะดวก					

ข้อ	รายละเอียด	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
1.5	ภายในเรื่อนนอนได้จัดให้มีแสงสว่างสามารถมองเห็นสภาพภายในได้สะดวก					
1.6	ได้จัดให้ผู้ต้องขังชายมีการทำความสะอาดบริเวณนอนเป็นประจำทุกวัน					
1.7	บริเวณภายในเรื่อนนอน มีห้องสุขาที่สะอาด และเพียงพอ					
1.8	ในช่วงเวลาพักผ่อนของผู้ต้องขัง(หลังเก็บเข้าเรื่อนนอน) ทางเรื่อนจำได้จัดภาพยนตร์ และความบันเทิงต่าง ๆ ให้ผู้ต้องขังได้ชมเป็นประจำ เพื่อช่วยผ่อนคลายความเครียด					
1.9	มีการติดตั้งพัดลมระบายอากาศให้แก่ผู้ต้องขัง ภายในเรื่อนนอนทุกเรื่อนนอน					
2. ด้านการอนามัยของผู้ต้องขัง						
2.1	อาคารที่คุมขังทุกแห่ง โดยเฉพาะห้องนอนได้ถูกจัดไว้อย่างถูกต้องหลักอนามัยตามสภาพของดินฟ้าอากาศ มีอากาศหายใจเพียงพอมีแสงสว่าง ความอบอุ่น และมีการระบายอากาศที่ดี					
2.2	พื้นที่ซึ่งเป็นที่อยู่และที่ทำงานของผู้ต้องขังได้จัดให้มีหน้าต่าง มีแสงแดดส่องสว่างพอที่จะอ่านหนังสือหรือทำงานได้ ไม่เป็นอันตรายแก่สายตา					
2.3	ได้จัดให้มีห้องสุขาเพียงพอแก่ความจำเป็น มีลักษณะไม่ประเจิดประเจ้อ					
2.4	ทางเรื่อนจำจัดให้ผู้ต้องขังชายได้มีการทำความสะอาดห้องสุขาเป็นประจำทุกวัน					
2.5	มีที่อาบน้ำเพียงพอ และอุณหภูมิของน้ำเหมาะสมกับดิน ฟ้า อากาศ มีการจัดเวลาในการอาบน้ำอย่างเหมาะสม					
2.6	บริเวณพื้นที่ทุกส่วนที่ผู้ต้องขังอยู่ ได้มีกฎระเบียบข้อบังคับให้ผู้ต้องขังชาย รักษาความสะอาดเรียบร้อยอยู่ตลอดเวลา					
2.7	เรื่อนจำได้มีการจัดสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็น เพื่อสุขภาพ และความสะอาดของผู้ต้องขัง เช่น สบู่ ผงซักฟอก ยาสีฟัน แปรงสีฟัน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง (กรณีผู้ต้องขังไม่มีญาติ)					

ข้อ	รายละเอียด	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
2.8	เพื่อให้ร่างกายของผู้ต้องขังมีลักษณะไม่เป็นที่น่ารังเกียจ และสร้างนิสัยให้รู้จักเคารพตนเอง ทางเรือนจำได้อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ต้องขังได้ตัดผม ทำผม โดยจัดสถานที่ไว้อย่างเหมาะสม เพียงพอ					
2.9	มีถึงขยะสำหรับทิ้งสิ่งปฏิกูลอย่างเหมาะสม และเพียงพอและมีการจัดระบบการจัดการขยะที่ดี					
3. ด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน						
3.1	ผู้ต้องขังได้รับการจัดสวัสดิการเครื่องนุ่งห่มให้แก่ผู้ต้องขังที่เหมาะสม เพียงพอ ตามอัตราภาพ โดยมีการแจกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง					
3.2	ผู้ต้องขังได้รับการเอาใจใส่ดูแลให้มีการรักษาความสะอาดเรียบร้อยของเครื่องนุ่งห่มอย่างสม่ำเสมอ					
3.3	ผู้ต้องขังที่มีปัจจัยส่วนตัวสามารถซื้อเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มอันจำเป็นในร้านสงเคราะห์อย่างสะดวก มีราคาที่เป็นธรรม และมีจำนวนที่เพียงพอต่อความต้องการ					
3.4	ผู้ต้องขังได้รับการจัดสวัสดิการ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเป็นประจำทุกปี					
4. ด้านอาหาร						
4.1	ผู้ต้องขังได้รับการจัดเลี้ยงอาหารอันมีประโยชน์เพียงพอที่จะเสริมสร้างสุขภาพและความแข็งแรงแห่งร่างกาย มีความสะอาด และได้รับจัดเลี้ยงอย่างเป็นระบบ ครบ 3 มื้อ					
4.2	มีการจัดอาหารเสริมนอกจากอาหารปกติเป็นประจำ เช่น ผลไม้ตามฤดูกาล ขนมหวาน ตามความเหมาะสม					
4.3	ผู้ต้องขังได้รับการจัดสวัสดิการด้านน้ำดื่ม ที่มีคุณภาพสะอาด และเพียงพอ					

ข้อ	รายละเอียด	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
4.4	ผู้ต้องขังที่มีปัจจัยสามารถซื้ออาหารในร้านสะดวกซื้อในราคาที่ เหมาะสม ทั้งจำนวนและปริมาณ					
5. ด้านการรักษาพยาบาล						
5.1	ผู้ต้องขังเข้าใหม่ทุกคนได้รับการตรวจสุขภาพในวันแรกเข้า หรือใน วันรุ่งขึ้น โดยมิชักช้า					
5.2	พยาบาลเรือนจำมีการเอาใจใส่ดูแลตรวจสุขภาพให้แก่ผู้ต้องขังที่แจ้ง ป่วย เป็นประจำทุกวัน					
5.3	มีการส่งเสริมสุขภาพทางร่างกาย และจิตใจให้แก่ผู้ต้องขังในกลุ่ม ผู้ต้องขัง วัยทำงาน วัยสูงอายุ					
5.4	พยาบาลเรือนจำมีความดูแลเอาใจใส่รักษาผู้ต้องขังอย่างมีเมตตาธรรม					
6. ด้านกีฬาและนันทนาการ						
6.1	ท่านได้ออกกำลังกาย เล่นกีฬาและใช้เวลาว่างในการพักผ่อนหย่อนใจ ตามเวลาที่เรือนจำกำหนด					
6.2	ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของเรือนจำ เช่น วันสงกรานต์ แข่งกีฬา ภายในการอบรมต่าง ๆ เป็นต้น					
6.3	ท่านได้ดูทีวี วีดีโอ วิทย์ ตามเวลาที่ทางเรือนจำกำหนด					
6.4	ท่านได้เล่นดนตรีและกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ เพื่อเป็นการผ่อนคลาย					
6.5	ท่านได้รับสิทธิการเยี่ยมญาติและติดต่อทนายความตามระดับชั้นที่ เรือนจำกำหนด					
6.6	วันเสาร์-อาทิตย์เป็นวันที่หยุดทำงานในกองงานของท่าน					

ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์การวิจัยสำหรับผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่

เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชาย

กรณีศึกษา: เรือนจำจังหวัดพะเยา

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

.....

ตำแหน่ง/สังกัด

.....

วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์

.....

เริ่มการสัมภาษณ์เวลา.....น. จบการสัมภาษณ์เวลา.....น.

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับข้อมูลประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชาย

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชาย ดังนี้

1. เรือนจำจังหวัดพะเยาได้จัดสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้ต้องขังชายอย่างมีความเหมาะสมแล้วหรือไม่ อย่างไร

1.1 ด้านที่นอน/ที่อยู่อาศัย

.....

.....

1.2 ด้านการอนามัยของผู้ต้องขัง

.....

.....

1.3 ด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน

.....

.....

1.4 ด้านอาหาร

.....

.....

1.5 ด้านการรักษาพยาบาล

.....

.....

1.6 ด้านกีฬาและนันทนาการ

.....

.....

2. นอกจากการจัดสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน ทั้ง 6 ด้าน ยังมีปัจจัยอื่นที่เรือนจำจังหวัดพะเยา ควรจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขัง ในด้านอื่น ๆ อีกหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ทั้งในด้านดีและไม่ดี มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน หรือมีผลกระทบต่อสภาวะจิตใจของผู้ต้องขัง หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าในปัจจุบันงานควบคุมผู้ต้องขังของเรือนจำจังหวัดพะเยา ดูแลเอาใจใส่ ติดตาม แก้ไขปัญหาให้แก่ผู้ต้องขังในด้านการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึงเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าในปัจจุบันการจัดสวัสดิการแก่ผู้ต้องขังชายในด้านใดที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่สุด เห็นสมควรต้องจัดดำเนินการโดยเร่งด่วน เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	ทนิตย์ ภิธรรมมา
วัน เดือน ปี เกิด	16 พฤษภาคม 2529
สถานที่เกิด	พะเยา
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2554 รป.บ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี
ที่อยู่ปัจจุบัน	33 หมู่ 8 ตำบลควน อำเภอปง จังหวัดพะเยา 56140
ผลงานตีพิมพ์	ทนิตย์ ภิธรรมมา (ผู้บรรยาย). (16 มิถุนายน 2561). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการด้านสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังชายกรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดพะเยา. ใน การประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 4 (หน้า 367-379). พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา

